AUSTRIA, FRANCE, GERMANY, GREECE, LUXEMBOURG 3.00 EUR; SWEDEN 32 SEK; SWITZERLAND 4.80 CHF; BIH 5.00 BAM; CRNA GORA 2.50 EUR; HRVATSKA 19 HRK; MAKEDONIJA 150 DEN; SLOVENIJA 2.50 EUR

VREME

150 DIN
8 600102 660014
2. JUL 2009.
BROJ 965

PANDEMIJA

GRIP STIGAO PRE VREMENA

RUSKA POSLA U SRBIJI

PORTRET SAVREMENIKA >> **RAJA RODIĆ, MEDIJSKI KURIR**

Halo, za tako malo!

Razgovarajte sa inostranstvom po desetostruko nižim cenama!

Platite samo onoliko koliko razgovarate!
Jedino EUnet Phone tarifira razgovore po započetoj sekundi - bez zaokruživanja!

EUnetPhone usluga dostupna je sa Vašeg fiksnog ili mobilnog aparata pozivanjem **011 3020204**.
EUnetPhone usluga aktivira se **slanjem SMS poruke** na **2211** u formi:
TEL [broj telefona] [iznos od 100, 200, 500 ili 1000 dinara] (primer: TEL 0113305678 500)
Napomena: **SMS dopuna** je dostupna korisnicima **064**, **065** i **066** mreže.

Spisak uplatnih mesta i detaljan cenovnik za sve destinacije možete naći na **www.EUnet.rs**

EUnet

EUnet Info Centar 0800 300 400
www.EUnet.rs | prodaja@EUnet.rs
011 330 5678 | 021 427 800 | 024 558 955

VREME
2. JUL 2009.
BROJ 965

Izdavač: NP "VREME" d.o.o.
Mišarska 12–14, Beograd

DIREKTOR
Branko Popović

POMOĆNICI DIREKTORA
Vojislav Milošević
Stevan Ristić

FINANSIJSKI DIREKTOR
Daniela Vesić

GLAVNI UREDNIK
Dragoljub Žarković

ODGOVORNI UREDNIK
Filip Švarm

POMOĆNIK GLAVNOG UREDNIKA
Aleksandar Ćirić

SEKRETARIJAT
Mirjana Kalezić

REDAKCIJA
Dejan Anastasijević, Duška Anastasijević, Aleksandar Anđić (foto@vreme.com), Dimitrije Boarov, Slobodan Bubnjević, Sonja Ćirić, Vera Didanović, Jovan Dulović, Slobodan Georgijev, Jovana Gligorijević, Jelena Grujić, Nebojša Grujičić (kultura@vreme.com), Andrej Ivanji (svet@vreme.com), Zoja Jovanov (biznis), Tatjana Jovanović, Slobodan Kostić, Jasmina Lazić, Zoran Majdin, Saša Marković, Ivana Milanović Hrašovec, Milan Milošević, Teofil Pančić, Ana Radić, Saša Rakezić (strip@vreme.com), Tamara Skrozza, Vladimir Stanković, Zoran Stanojević, Tatjana Tagirov, Dragan Todorović, Tanja Topić, Momir Turudić, Biljana Vasić, Miloš Vasić, Marija Vidić (međuvreme), Ljubomir Živkov

DOKUMENTACIJA
Dragoslav Grujić (arhiva@vreme.com), Jelena Mrđa (foto@vreme.com)

TEHNIČKA REDAKCIJA
Ivan Hrašovec (t. urednik), Tanja Popović, Vesna Srbinović, Vladimir Stankovski, Slobodan Tasić;
KOREKTORI:
Ana Ćuk, Stanica Milošević;
LEKTORI: Katarina Pantić, Živana Rašković, Ivana Smolović;
DAKTILOGRAF: Zorica Nikolić

INTERNET IZDANJE
http://www.vreme.com
Marjana Hrašovec

PRODAJA I PRETPLATA
(prodaja@vreme.com)
Nikola Ćulafić, Milan Radović

RAČUNOVODSTVO
Slavica Spasojević

MARKETING
(marketing@vreme.com)
Goran Kosanović (direktor)

e-mail: redakcija@vreme.com

telefon redakcije: 011/3234-774

telefaks: 011/3238-662

ŠTAMPA:
Rotografika, Subotica

OBRADA TIRAŽA:
Data Press

ISSN 0353-8028
COBISS.SR-ID 16907266

4 MEĐUVREME

8 BRATSKI: Ruska posla u Srbiji

14 INTERVJU: Nenad Popović, predsednik Ekonomskog saveta DSS-a

16 DVADESET PITANJA O DVADESET IZGUBLJENIH GODINA: Odgovori čitalaca "Vremena"

18 PORTRET SAVREMENIKA: Radisav Raja Rodić

22 POLEMIKA - *SLOBODA ŠTAMPE U MEDIJSKOJ SOMALIJI*: Netačni navodi

24 NOVINARI I RATNI ZLOČINI: Bosna na srpskom tragu

26 SVINJSKI GRIP: Bez poljubaca, molim

28 PETNICA: E-peticija

30 TAJNE MARŠALOVE INTIMNE REZIDENCIJE: Tito je u modi

33 NUSPOJAVE: Predlog za razmišljanje

34 BIZNIS

42 LJUDI I VREME

KULTURA

44 MAKAVEJEV O FILMU "NEVINOST BEZ ZAŠTITE": Umetnost akrobacije

48 POZORIŠTE: Njihove i naše boleštine

51 KNJIGE: *Slike kojih nema*

52 IN MEMORIAM: Olja Ivanjicki i njeno vreme

54 REČ O DELU

55 TV MANIJAK: Sasuke svebor

SVET

56 RUSIJA: Rubljom na dolar

58 NEMAČKA: Švapska domaćica

60 MERIDIJANI

MOZAIK

62 MAJKL DŽEKSON: Crno-beli svet lažnog Petra Pana

66 TURISTI IZ SRBIJE U HRVATSKOJ: Kad sused pozove

70 CINCARI: Moskopoljski argonauti

74 ČETVRTA ŠVEDSKA LIGA: Bosanci protiv Kurda, u Norčepingu

76 POŠTA

78 VREME UŽIVANJA: Jaje

Na izložbi "Smrt u trezoru" izloženi su predmeti koji su svojevremeno poklonjeni Titu, a koji su za različite namene potraživani u periodu od 1992. do 2009. Međutim, trezor iz kojeg su pozajmljeni tek čeka da bude otkriven
PIŠE: TAMARA SKROZZA

"Aleksićev fantastičan film 'Nevinost bez zaštite' bio je deo prave bulevarske kulture, i trebalo bi da bude prepoznat kao važan deo nacionalne kulture uopšte. Puritanci preziru sevdalinke, narodne pesme ili viceve, ali ukoliko želite da shvatite neki narod, bez toga ne može"
PIŠE: SAŠA RAKEZIĆ

Pet dana pošto je Majkl Džekson umro, imamo sve elemente zapleta ravnog serijama kao što je "Dinastija": počela je otimačina oko njegove imovine, kroz internet je prostrujao audio-snimak poziva Hitnoj pomoći koji je obavio neko ko se nalazio uz pevača na samrti
PIŠE: MARIJA VIDIĆ

FOTOGRAFIJA NA NASLOVNOJ STRANI: DAMIR ŠAGOLJ/REUTERS

NOVOGOVOR

LIDER

Teško je zamisliti da bi danas neko javno oglasio kako mu je životna ambicija da postane Führer odnosno Il Duce, srpski – vođa.

Danas je mnogo poželjnije javno se izjašnjavati kao timski igrač spreman da svoje sposobnosti, volju, znanje i energiju ulaže u zajednički poduhvat. Čak i oni koji se kandiduju za rukovodeća mesta u preduzećima ili na političkoj sceni veoma paze da – pre no što se dokopaju liderske pozicije – istaknu sopstvene sposobnosti za kolektivni, timski rad, a ne sklonost ka ličnom vođstvu.

Traženje odgovora na pitanje šta nekog čini vođom traje koliko i pisana istorija. Ili je i starije, sudeći po trajnoj opčinjenosti ljudske vrste izuzetnim pojedincima i velikim vođama, bez obzira jesu li oni "svoje" timove, firme, narode ili države proslavili ili odveli direktno u propast. Pitanje vođstva – bez obzira na to kako se njegova eventualna nepoželjna značenja prikrivaju eufemizmima – ozbiljno se istražuje, izučava, sistematizuje, uči i – diplomira! Menadžment, na primer. Visoke vojne i policijske škole. Određeni univerziteti, čija diploma obezbeđuje visoke startne pozicije. Uličnim bandama je takođe potreban vođa.

Pa ipak, nema te škole koja će od nekoga načiniti Aleksandra Makedonskog. Ovako ili onako, njegov primer vodio je mnoge kasnije vođe; Cezar i Napoleon su mu se možda najviše približili. Ali samo to: šanse da u nepredvidljivoj budućnosti neko osvoji ceo svet za samo 13 godina – u uzrastu između dvadesete i smrti u 33. godini – praktično ne postoje.

Tajna vođstva, nije preterano reći, neće biti otkrivena – do kakvih god se pravila istraživanjima došlo i na kakve god ispite kandidati za vođe izlazili. A to i nije tako loše. Naučnici i pisci moći će da se bave pitanjem "uloge ličnosti u istoriji".

S druge strane, svi današnji pretendenti na vođe postaju sve smešniji i smešniji. Ali to ih ne čini manje opasnim.

Aleksandar Ćirić

KRIMINAL

KUĆNI PRITVOR UZ NARUKVICU

A. ANĐIĆ

Ukoliko se usvoje izmene i dopune Zakona o krivičnom postupku, koji će u skupštinsku proceduru ući polovinom jula, izvršioci nekih lakših krivičnih dela mogli bi svoju kaznu da služe u kućnom pritvoru, uz obavezu da oko ruke ili noge nose elektronske narukvice sa odašiljačem. Državni sekretar Ministarstva pravde Slobodan Homen rekao je da će sud određivati kuda i koliko će takvi zatvorenici moći da se kreću. To kretanje može uključivati i odlazak na posao ili odlazak jednom dnevno do najbliže prodavnice, dok bi sve ostalo vreme zatvorenici morali da provedu u kući.

Homen je rekao da će kretanje takvih zatvorenika nadzirati specijalno odeljenje MUP-a Srbije, a centri za nadgledanje će imati koordinaciju sa interventnim patrolama policije. "Ako bi osobe osuđene na kućni pritvor duže od 12 časova ili dva puta po šest sati bile van dozvoljenog mesta, automatski će im biti ukinuta ova mera i vraćaju se na izdržavanje zatvorske kazne", izjavio je Homen. Odlazak u zatvor bio bi kazna i za skidanje narukvice.

Homen je dodao da će ovakav način nadgledanja imati primenu i u drugim slučajevima, poput praćenja osoba osuđenih za nasilje u porodici, jer bi se tako u svakom trenutku znalo gde se nasilnik nalazi i on ne bi mogao da ode u deo grada u kome stanuju njegove žrtve.

U Ministarstvu pravde kažu da će se u početku ova sankcija primenjivati samo za izvršioce lakših krivičnih dela, koji su dobili kazne do godinu dana zatvora, i da bi se na taj način izbeglo da počinioci lakših krivičnih dela ili maloletnici tokom boravka u zatvoru budu u kontaktu sa okorelim kriminalcima.

Ovakav sistem nadgledanja osoba osuđenih na kućni pritvor nije jeftin, ali u Ministarstvu pravde ističu da će se ostvariti i značajne uštede. "Imamo oko 1000 kažnjenika osuđenih na kazne do godinu dana. Prva ušteda je što neće biti potrebno da gradimo dva nova zatvora. Svaki zatvorski dan državu košta 30 evra po osuđeniku. Ovakav način sankcionisanja lakših krivičnih dela znači da će država dnevno uštedeti 30.000 evra", rekao je Slobodan Homen. Državni sekretar Ministarstva pravde je objasnio da je predviđeno da se sistem alternativnih sankcija osim u Beogradu proširi na još šest većih gradova Srbije.

Realizacija projekta, koja podrazumeva obezbeđivanje kompjuterskih centara za nadgledanje, nabavku elektronskih narukvica i specijalizovane jedinice policije koje će po potrebi intervenisati, koštaće dva miliona evra, a finansiraće ga Evropska unija.

Hrvatska ima slične probleme kao i Srbija zbog manjka zatvorskih kapaciteta. I u ovoj zemlji je Zakonom o kaznenom postupku predviđen kućni pritvor, a uz pristanak okrivljenog mogu se primeniti mere elektronskog i video-nadzora. Međutim, kućni pritvor se u praksi određuje retko jer je za njegovo sprovođenje potrebno mnogo novca i ljudi.

Elektronsko nadgledanje osuđenika primenjuje se u velikom broju zemalja Evropske unije, poput Holandije, Francuske, Belgije i Švedske. U Velikoj Britaniji se kućni pritvor primenjuje od 1999, a 15.000 osuđenika je od tada nosilo elektronsku narukvicu.

Bogata naslednica Paris Hilton je 2007. godine provela u kućnom pritvoru 40 dana noseći elektronsku narukvicu. To je bio deo zatvorske kazne koju je dobila zbog vožnje sa suspendovanom dozvolom (dozvolu je izgubila zbog vožnje u alkoholisanom stanju).

Ivan (Džon) Demjanjuk, optužen pred sudom u Minhenu za saučesništvo u likvidaciji 29.000 Jevreja u logoru Sobibor u Poljskoj u Drugom svetskom ratu, čekao je odluku američkog suda o izručenju Nemačkoj u nekoj vrsti kućnog pritvora, a njegovo kretanje je bilo ograničeno sigurnosnom narukvicom.

M. T.

ČLAN MMF-a I SVETSKE BANKE

REUTERS

POTPISNICI: Hašim Tači, Dominik Stros-Kan i Fatmir Sejdiju

Kvazidržava ili ne, ilegalna i samoproklamovana ili ne, uprkos tome što nije država članica Ujedinjenih nacija, tek Kosovo je u ponedeljak postalo član Međunarodnog monetarnog fonda (MMF) i Svetske banke. Pristupnicu su u ime nezavisnog Kosova u Stejt departmentu potpisali premijer Hašim Tači i predsednik Fatmir Sejdiu, dok su sa druge strane svoj potpis stavili predsednik Svetske banke Robert Zelik i direktor MMF-a Stros Kan, koji očigledno nisu smatrali da je potrebno da prethodno sačekaju presudu Međunarodnog suda pravde u Den Hagu, koja bi opovrgla ili pak potvrdila legalnost nezavisnosti južne srpske pokrajine. Za članstvo Kosova u najvažnijim svetskim finansijskim institucijama glasalo je više zemalja nego što ih je priznalo nezavisnost Kosova (nezavisnost je priznalo njih 60), što se u Prištini protumačilo kao znak da će novih priznanja nezavisnosti uprkos kamenju spoticanja, koje gde god može postavlja Vlada Srbije, uskoro biti.

Tači je novopečeno članstvo Kosova, za čiju se nezavisnost sa puškom u ruci borio, okarakterisao kao veliki uspeh kako Kosova tako i zemalja koje su ga na putu do nezavisnosti podržavale. Zelik je učtivo izgovorio kako privredni oporavak i politički prelaz od 1999. u Kosovu, sada 186. zemlje članice Svetske banke, "dobro napreduje", "bolje nego što se u početku mislilo", te da su izgledi, što se privrede (nezavisnog) Kosova tiče, "pozitivni". Mediji u Prištini već pišu da bi prvi projekat finansiran kreditom Svetske banke mogao da bude autoput od albanske pa sve do granice sa Srbijom.

Uspeh prištinskih vlasti ne može biti protumačen drugačije nego kao neuspeh Vlade Srbije u borbi za teritorijalni integritet Republike Srbije. Jer: 1. članstvo u Svetskoj banci i MMF-u po pravilu potpisuju samo nezavisne države; 2. Strategija Vlade Srbije za zaustavljanje priznavanja kosovske nezavisnosti, te blokiranja pristupanja Kosova međunarodnim organizacijama, dok/ako se ne povinuje pogledima Beograda, a koja se oslanja na predstojeće tumačenje (ne)legalnosti nezavisnosti Kosova Međunarodnog suda pravde, pada u vodu potpisima gospode Zelika i Kana, koje ta presuda, kakva god bila, baš nimalo ne zanima.

Bilo kako bilo, tek Srbija i Kosovo su svaka za sebe postale članice ove dve međunarodne organizacije, nezavisno će sklapati aranžmane sa njima, koji su u slučaju Srbije neophodni za održavanje finansijske i budžetske stabilnosti, a u slučaju Kosova preduslov da se bilo šta pokrene. I Beograd i Priština će biti poslušni i disciplinovani, neće se unutar i preko MMF-a i Svetske banke prepucavati, jer se ovde radi o parama neophodnim za preživljavanje, a ne o politici, nacionalnoj ili bilo kakvoj drugoj. Borba za (ne)zavisnost odigravaće se u nekim drugim međunarodnim organizacijama i institucijama, kao što su Ujedinjene nacije, koje imaju važan simbolički značaj, a u kojima je Srbija do sada dobijala svoje bitke za očuvanje teritorijalnog integriteta i ustavnog ustrojstva zemlje.

Andrej Ivanji

piše: Zoran Stanojević

MAJKL DŽEKSON, VEĆI OD INTERNETA

"Iranske vlasti ne mogu da zaustave internet", slavodobitno je poručio prošle nedelje prvi čovek Gugla. "To može samo Majkl Džekson", dodajem ja. Naravno, govorimo o različitim stvarima.

Erik Smid iz Gugla je mislio na nastojanja vlasti u Iranu da spreče demonstrante koji se bune zbog zvaničnih rezultata predsedničkih izbora da vesti o svom protestu šire svetom koristeći sajtove poput Tvitera. Zaista, pokušaj da se tako nekome zapuše usta pokazao se neuspešnim. Makar i privremeno gašenje interneta i mobilne telefonije, kao dva glavna izvora nezavisnog tzv. građanskog informisanja, izazvalo bi ozbiljnije posledice, verovatno i dodatni gnev onih koji su u tom protestu do sada bili neutralni. Ali iznenadna smrt najvećeg svetskog pop zabavljača naprosto je "pogasila" servere. Tačnije rečeno, navala na neke sajtove bila je tolika da su njihovi administratori u prvom trenutku mislili da su ih napali hakeri. To je bio slučaj sa Guglom, pogotovo sa Gugl

vestima, servisom koji generiše vesti sa raznih sajtova i kao takav zgodan je kada treba utvrditi ima li neko informaciju više.

Sajt koji je vest prvi objavio TMZ.com bio je jedno vreme nedostupan, ali se relativno brzo oporavio i čak organizovao netkastove (emisije na internetu) kasnije u toku dana. Zapravo, cela internet oluja trajala je dva-tri sata i za to vreme bilo je otežano i korišćenje Tvitera. Da sam iranski predsednik Ahmadinežad, pustio bih (makar samo to veče) *Triler* na najglasnije.

Interesantno je da je do usporavanja interneta došlo u Americi i Aziji, ali ne i u Evropi. To je logično jer je vest stigla oko ponoći po srednjoevropskom vremenu kada većina korisnika interneta spava ili se na to sprema. Takođe, većina sajtova je funkcionisala normalno, ali je udar bio na onih nekoliko najpopularnijih, tako da su korisnici imali utisak da internet "stoji". Odziv na Guglu se podigao na prosečno devet sekundi što je na ovom sajtu večnost.

Sada se posledice ovog događaja pažljivo analiziraju. Prvi zaključak je da se internet ponaša slično bankama (u filmu *Meri Popins*). Ako svi navalimo na ista vrata u istom trenutku, nema tog sajta koji će nas uslužiti jer nijedan nije pravljen za deset miliona korisnika istovremeno. Dakle, internet ima svoja ograničenja koja povećava činjenica da većina nas koristi samo nekoliko sajtova.

Drugi zaključak je da u ovakvim situacijama "šnjur" nose stari mediji. Na televiziji i na radiju nije bilo nikakvih usporavanja bez obzira koliko se desetina miliona ljudi u svetu u tom trenutku okrenulo CNN-u i BBC-ju. Što je dobar kontraargument onima koji tvrde da će internet ukinuti sve druge medije.

CPU ICT Consulting • Services • Education
Milentija Popovića 9, Sava Centar, tel: 3111-527, 3111-824: www.cpu.co.yu

02//07/09 – 08/07/09

PROGNOZA VREMENA

30/06/09
http://www.meteos.co.yu

min°C max°C	ČETVRTAK	PETAK	SUBOTA	NEDELJA	PONEDELJAK	UTORAK	SREDA
BEOGRAD	18 28	19 29	19 29	19 30	20 31	21 32	21 32
VOJVODINA	16 28	17 29	18 28	17 31	18 32	18 31	19 31
CENTRALNA I JUŽNA SRBIJA	16 27	17 29	17 28	16 29	16 31	17 32	18 33

BROJ NEDELJE:

60.000

U Beogradu postoji oko 60.000 septičkih jama. U "Vodovodu" kažu da je sistem zaostao za razvojem grada.

lgbt SOS
(011)
3290 846
utorkom i četvrtkom 19-22h

TELEKOMUNIKACIJE

KO DA VIŠE

REUTERS

Najmlađi mobilni operater Vip, prošle nedelje, u saradnji sa Strategic Marketing researchom, predstavio je rezultate istraživanja o prenosivosti broja. Želja ovog operatera je da se i na srpsko tržište uvede usluga koju nude gotovo svi evropski operateri – da korisnik može da promeni svog mobilnog operatera a da zadrži isti broj, sa sve prefiksom (060, 062, 064 itd.). To bi značilo da, na primer, vlasnici brojeva koji počinju sa 063 nisu nužno Telenorovi korisnici, niti 060 Vipovi. Ovako nešto, što se Evrope tiče, nije moguće uraditi samo u Rusiji, Belorusiji, Moldaviji, Albaniji, Crnoj Gori, Bosni i Hercegovini i Srbiji.

Uvođenje usluge prenošenja broja praktično bi značilo da svako od nas, ukoliko nije zadovoljan svojim operaterom, može da ode kod drugog, a da pri tom ne prolazi kroz onaj uobičajeni mučni postupak koji uključuje obijanje raznih pragova radi raskidanja starog ugovora sa jednim operaterom, sklapanje novog sa drugim operaterom i, što je najgore, obaveštavanje svih poznanika, prijatelja, poslovnih saradnika i rođaka o promeni broja. Kada ova usluga bude uvedena, moći ćemo jednostavno da odemo kod operatera kod kog smo odlučili da pređemo i tu obavimo sve potrebne radnje: poništimo prvi ugovor, napravimo nov i dobijemo novu SIM karticu sa istim brojem, besplatno i u roku od 24 sata.

Strategic Marketing je istražujući stavove korisnika mobilnih telefona o ovoj usluzi došao do podatka da bi oko 38 odsto građana i 29 odsto kompanija promenilo operatera kad bi ova usluga postojala.

U državama u kojima je prenošenje broja besplatno i obavlja se u roku od jednog ili nekoliko dana, sličan je udeo korisnika koji su promenili operatera. U Irskoj je to uradilo 24 odsto njih, u Belgiji oko 21, Danskoj oko 40 odsto... Tamo gde je proces spor i skup, situacija je obrnuta – u Poljskoj prenošenje broja traje 38 dana i uslugu je iskoristilo manje od jedan odsto ljudi, u Slovačkoj prenošenje traje 14 dana i košta između 13 i 20 evra i ovde je takođe manje od jednog procenta promenilo operatera.

Čak će i samo najava skorog uvođenja usluge sasvim sigurno izazvati pometnju kod operatera – nov talas liberalizacije nateraće ih da svojim korisnicima budu najbolji, a daće im i šansu da privuku nove. Mada za sada izgleda kao da se samo Vip raduje tom trenutku, jer kao najmlađi operater i sa najmanje korisnika može samo da dobije, ipak ne mora tako da se završi. U trci tri operatera, na slobodnom tržištu, profitiraće najviše korisnici.

Marija Vidić

PROJEKTI

EVROPSKA MREŽA PREDUZETNIŠTVA U SRBIJI

U Republičkoj agenciji za razvoj malih i srednjih preduzeća i preduzetništva (MSPP) 16. juna je otvorena Evropska mreža preduzetništva u Srbiji. "To je sistem koji obezbeđuje informacije za razvoj poslovanja i pronalaženja poslovnih partnera", rekao je direktor ove agencije Goran Džafić. On je naglasio da je mreža aktivna u 40 zemalja, da više od 600 partnera podržava taj projekat i da predstavlja najveću međunarodnu organizaciju koja promoviše i pomaže rad malih i srednjih preduzeća. "Osnovni cilj mreže je da se preduzećima u Srbiji pomogne da unaprede konkurentnost i da im se obezbedi platforma putem koje mogu da se informišu o mogućnostima poslovanja na tržištu Evropske unije", objasnio je Džafić i dodao da će preduzeća u okviru mreže imati mogućnost da sagledaju svoje prilike za izvoz, javne nabavke i nove tehnologije. Evropska mreža preduzetništva u Srbiji (Enterprise Europe Network in Serbia) jeste projekat odobren od strane Evropske komisije u koji će EU i Srbija uložiti 1,2 miliona evra. Na čelu projekta nalazi se Konzorcijum, koji čine predstavnici institucija koje ga realizuju i posmatrača. Realizatori su Republička agencija za razvoj MSPP kao koordinator, univerziteti u Beogradu, Novom Sadu i Nišu, Institut "Mihajlo Pupin" i SIEPA, dok su posmatrači ministarstva ekonomije i nauke i Kancelarija za evropske integracije.

Ruska posla u Srbiji

Ambasador Konuzin je već u novinarskim krugovima Beograda, a i šire, stekao glas čoveka koji, posebno u neformalnim kontaktima, nepažljivo troši neumesne ocene i procene, a ne libi se ni tihih pretnji, te gotovo imperijalne arogancije – što nameće utisak da je tako razumeo priče da to rade i drugi ambasadori velikih zemalja u Beogradu

Sudeći po novinskim izveštajima, "Rusko-srpski biznis dijalog", koji je održan 25. juna u Moskvi, bio je razočaravajuće skroman ne samo u pogledu najave novih poslova među firmama dve države nego čak i po nivou državnih ličnosti koje su kao domaćini dočekale veoma visoku delegaciju Srbije, koju su predvodili Ivica Dačić, potpredsednik Vlade Srbije, Vuk Jeremić, ministar inostranih poslova, i Petar Škundrić, ministar energetike. Naime, osim Sergeja Poltavčenka, političkog predstavnika ruskog predsednika u Centralnom federalnom okrugu, i Andreja Borodina, direktora Moskovske banke, izveštači sa ovog skupa ne spominju nijedno drugo ime iz kruga domaćina. Istina, srpsku delegaciju je pre ovog skupa primio i zamenik gradonačelnika Moskve Jurij Rosljak, sa kojim se razgovaralo o izvozu srpskog voća u Rusiju i "mogućnosti izgradnje metroa u Beogradu". >>

PRIJEM: Konuzin, Jeremić i ruski kadeti, Beograd, jun 2009.

DOGOVORI: Boris Tadić i Dimitrij Medvedev

Ruska pisma podrške

Rusija je za srpske političare oduvek bila adresa na kojoj se tražila podrška, a ponekad dobijala i pomoć. Tako je prošle, izborne godine zabeležena intenzivna prepiska između srpskih i ruskih političara, a izborni štabovi i marketinški timovi su pisma upotrebljavali za poboljšanje rejtinga svojih stranaka, ubeđujući birače da upravo oni i njihovi kandidati imaju podršku Rusije. Te izborne godine posebnu pažnju su privukla dva pisma ruskog predsednika Vladimira Putina poslata Borisu Tadiću i Vojislavu Koštunici.

Putin Tadiću: Veliki zadaci

Ruski ambasador Aleksandar Aleksejev predao je 14. januara 2008. Borisu Tadiću rođendansku čestitku ruskog predsednika Vladimira Putina. Putin je naglasio da je Tadić u Rusiji "dobro poznat kao istaknuti političar i pristalica svestranog razvoja odnosa između Rusije i Srbije".

"Posebno zadovoljstvo izaziva vidljivo povećan intenzitet našeg političkog dijaloga, koji za osobinu ima visok stepen poverenja i podudaranje pristupa ključnim pitanjima međunarodnog dnevnog reda. To u potpunosti važi za saradnju oko rešavanja kosovskog pitanja, zasnovanog na poštovanju načela međunarodnog prava", naglasio je Putin.

"Danas su pred nama veliki zadaci kvalitetnog poboljšanja trgovinsko-ekonomske saradnje, za koju je karakterističan stabilan tempo rasta bilateralne robne razmene. Od posebnog značaja za nas jeste realizacija planiranih zajedničkih projekata u oblasti energetike", zaključio je Putin.

Rođendanska čestitka Putina Borisu Tadiću odmah je uzburkala strasti i otvorila više političkih pitanja. Putinov potez različito je tumačen u izbornim štabovima.

Dragan Todorović iz SRS-a ocenio je da je to "protokolarna rođendanska čestitka sa propratnim rečima, kao što je podrška očuvanju Kosmeta i naše uloge i položaja u ovom izuzetno važnom trenutku za Srbiju" i dodao da je čestitka "marketinški zloupotrebljen potez DS-a. Korišćenje čestitke kao navodne podrške Tadiću sasvim je jasno jer se zna da Tomislav Nikolić ima apsolutnu podršku Rusije. Na sceni je pokušaj prevare."

Ivica Dačić iz SPS-a je kazao da je to "više od čestitke": "Iznenađen sam jer sam očekivao da će radikali imati tu podršku, a pre svega zbog toga što je DSS potpisao sporazum o saradnji sa Rusijom. Ne smatram da je ovo obična rođendanska čestitka. Ovo je na fin način otvorena podrška Tadiću u kampanji."

Zoran Ostojić iz Liberalno-demokratske partije ocenio je da je jasna "Putinova namera da utiče na izbore u Srbiji. To je prirodno ponašanje prema kolonijama u kojima kolonizator uspostavi svoju marionetsku vladu. Nikolić ima maler što mu sada nije rođendan, inače bi i on dobio čestitku. Ipak, u ovom trenutku on čeka na klupi, jer ipak Koštunica i Tadić pakuju poklon Putinu koji nameravaju da mu uruče 18. januara u Sofiji. To je NIS. Ali svi oni bi trebalo da znaju da je, ako do toga dođe, nacionalizacija jedna legitimna mera odbrane nacionalnog i državnog interesa."

To je ipak daleko od svih očekivanja koja su se rasplamsala posle poznatog energetskog aranžmana između dve zemlje i prodaje NIS-a Gaspromnjeftu, a koja je zimus tek za nijansu ohladila svetska finansijska kriza. Od novosti sa ovih poslednjih razgovora srpskih i ruskih biznismena jedino se izdvaja ideja koju je obnarodovao srpski kopredsednik ovog "Biznis dijaloga" Branislav Grujić, da se planira osnivanje novog "mini Geneksa", to jest da se iduće godine očekuje formiranje državno-privatnog preduzeća koje bi malom biznisu Srbije pomoglo da poveća izvoz u Rusiju.

AMBASADORSKA OCENA: Ništa nije ovoga puta išlo u prilog srpsko-ruskom biznis dijalogu. Jer, uoči ovog susreta srpskih i ruskih političara i poslovnih ljudi u Moskvi, ambasador Ruske Federacije u Beogradu Aleksandar Konuzin je dao jednu prilično "nezgrapnu" izjavu da "danas da postoji opasnost da ruski investitori izgube poverenje u srpsko tržište, s obzirom da se u Srbiji ne kupuju proizvodi preduzeća u koje je ušao ruski kapital". U tom kontekstu on je naveo primer preduzeća "Jastreb", koje proizvodi pumpe za hidroelektrane, a sada prolazi i sertifikaciju opreme za atomske elektrane, a čije proizvode EPS ne kupuje, već nabavlja slične iz Nemačke. Navodno, slične probleme imaju ili će imati i zemunski Ikarbus (zbog Fijata) i proizvođač bakarnih cevi "Majdanpek", pa ta preduzeća ne proizvode dobit "i radnici se isplaćuju novcem koji stiže iz Rusije". Pri svemu tome Konuzin je javno "otkrio" da u samoj Vladi Srbije postoje protivnici energetskog sporazuma sa Rusijom, te da se nedovoljno koristi međudržavni sporazum o bescarinskoj razmeni, koji neće postojati kada Srbija uđe u Evropsku uniju.

Ambasador Konuzin je, inače, već u novinarskim krugovima Beograda a i šire, stekao glas čoveka koji, posebno u neformalnim kontaktima, nepažljivo troši neumesne ocene i procene, a ne libi se ni tihih pretnji, te gotovo imperijalne arogancije – što nameće utisak da je tako razumeo priče da to rade i drugi ambasadori velikih zemalja u Beogradu. Drugačije se, naime, ne može razumeti način koji je izabrao da obavlja jedan od svojih prirodnih zadataka u Srbiji – da brani ruski kapital koji ovde pokušava da stekne dobit. To što njegovi indirektni pozivi na "diferencijaciju" u Vladi Srbije izgleda imaju izvesnog odjeka, to nije njegov nego naš problem. No, bez obzira na spomenutu "tvrdoću" Konuzinove izjave, kojoj se u Moskvi ipak odazvala jaka ekipa Vlade Srbije, >>

Prepiska Tadića i Medvedeva

Ambasador Ruske Federacije u Beogradu Aleksandar Konuzin, prema Fonetu, potvrdio je da Moskva razmatra zahtev predsednika Srbije Borisa Tadića, koji je uputio ruskom kolegi Dmitriju Medvedevu, za finansijsku pomoć u iznosu od milijardu evra, od čega 200 miliona za srpski budžet i po 400 miliona evra za izgradnju metroa i infrastrukturne projekte.

"Došlo je do prepiske između dva predsednika u pogledu pružanja finansijske podrške, pre svega za stabilizaciju budžeta, za izgradnju metroa i za izgradnju drugih infrastrukturnih objekata. Svi projekti imaju konkretan karakter, tako da su ministarstva finansija u direktnom kontaktu i razmatraju uslove pružanja takve finansijske podrške", naveo je ambasador Rusije.

Putin Koštunici: Podrška i solidarnost

Samo sedam dana pre parlamentarnih, pokrajinskih i lokalnih izbora u Srbiji, odnosno 4. maja 2008, iz kabineta premijera saopšteno je da je od predsednika Rusije Vladimira Putina dobio "ličnu poruku", u kojoj je Koštunici poručio da može da računa na njegovu "podršku i solidarnost" u borbi za Kosovo i Metohiju, a protiv jednostrano proglašene nezavisnosti: "Spremni smo da se zajedničkim naporima suprotstavljamo ovoj opasnoj tendenciji. Možete čvrsto računati na našu solidarnost i podršku. Usmereni smo ka prisnoj saradnji sa Srbijom u širem krugu međunarodnih pitanja u interesu mira i stabilnosti na Balkanu, izgradnje Evrope bez podela.

Rusko rukovodstvo je čvrsto opredeljeno za unapređivanje naših odnosa i u drugim pravcima, uključujući usavršavanje ugovorno-pravne baze, razvoj saradnje u industrijskoj i transportnoj sferi, širenje kulturne, naučnoobrazovne i omladinske razmene. Iskreno sam zahvalan na čestitkama povodom mog izbora za predsednika Sveruske političke Jedinstvene Rusije. Računam na produbljivanje saradnje sa DSS-om, na čijem ste Vi čelu i koja već održava partnerske veze sa Jedinstvenom Rusijom.

Siguran sam da će takva međustranačka saradnja doprinositi daljem razvoju rusko-srpske saradnje, koju smo poslednjih godina uspeli da izvedemo na kvalitetan novi nivo. Aktivan i otvoren politički dijalog sada se jača strateškim dogovorima u ključnim pravcima trgovinsko-ekonomskog partnerstva. Pre svega mislim na energetiku, gde se otvaraju ozbiljne perspektive za produbljivanje uzajamno korisnih veza. U ovom kontekstu od posebnog je značaja za nas što brže stupanje na snagu Sporazuma između Vlade Rusije i Vlade Srbije o saradnji u oblasti nafte i gasa."

Dragan Šutanovac, tada potpredsednik DS-a, osporavao je da je pismo ruskog predsednika podrška "narodnjacima": "I svako ko želi da to tako predstavi nije u pravu! On je pisao u znak podrške jedinstvenoj politici naše zemlje prema Kosovu i Metohiji, koju zastupaju predsednik Tadić i premijer Koštunica! Ovim pismom se samo nastavlja ona politika koju ističe Sergej Lavrov i Rusija nam pruža punu podršku za evropsku budućnost. Oni nisu ni protiv potpisivanja SSP-a Srbije i EU."

DRAGOSLAV GRUJIĆ,
DOKUMENTACIONI CENTAR "VREME"

Slučaj Petrohemije

Upravo ovih dana obustavljena je proizvodnja u pančevačkoj Petrohemiji zbog toga što ova firma nije u stanju da plaća primarni benzin koji proizvodi NIS i što su joj neizmireni dugovi prema ovoj kompaniji preskočili 200 miliona evra. Kako oba preduzeća nisu više sto odsto u rukama države Srbije, ruski "većinski" menadžment u NIS-u odbio je da ovoj kompaniji nadalje isporučuje sirovinu na veresiju, bez obzira što je reč o najvećem pojedinačnom izvozniku iz Srbije, sa godišnjim izvozom od oko 170 miliona evra. Problem komplikuje i to što NIS, koji je ranije nateran da umesto naplate duga uzme 16 odsto vlasništva nad Petrohemijom, nije raspoložen da nastavi istim pravcem i kupi celu firmu – koja se, navodno, "tehnološki prirodno" nadovezuje na Rafineriju nafte u Pančevu, a koja je u njegovom vlasništvu, nego ga samo zanima fabrika za preradu otpadnih voda u krugu Petrohemije. Na drugoj strani, oni drugi koji bi možda kupili Petrohemiju, o nabavci sirovine bi morali razgovarati sa Gaspromnjeftom, novim vlasnikom NIS-a, a koji, čini se, nije raspoložen da je ovakvu kakva je uzme ni zabadava. Da li su naši pregovarači koji su zaključivali energetski aranžman sa Rusokom federacijom mogli pretpostaviti šta će se dogoditi sa Petrohemijom, pa nisu insistirali da i ona uđe u "paket" ili su mislili da je nešto drugo što ćemo dobiti od Rusa važnije od jedne Petrohemije?

NIS u problemima

Ruski menadžment koji je preuzeo vođenje poslova NIS-a, sa Kirilom Krvačenkom na čelu, od prvog dana suočava se sa raznovrsnim problemima i, kako kažu oni koji su sa njima razgovarali, nikako ne uspevaju da koncepcijski "zalepe" ekonomičnost kompanije koju su dobili na upravljanje, pa zato i traže da se poveća cena rafinerijske prerade sa 29 na 53 dolara za tonu (a da uvoz benzina ostane zabranjen).

Zbog toga su se, prema ekonomskim udžbenicima, posebno usredsredili na smanjivanja troškova poslovanja i naplatu potraživanja, pa je otuda izbio spor oko završnog računa NIS-a o poslovanju 2008. godine i zbog toga Kravčenko insistira da se poništi preuzimanje dobiti Srbije iz NIS-a putem otpisa potraživanja javnim preduzećima u ukupnoj visini od osam milijardi dinara. Da u tom pravcu oni neće odustati ukazuje sama po sebi činjenica da sada već govore o 30 milijardi dinara nenaplaćenih potraživanja NIS-a, dok je ranije spominjana cifra od 22 milijarde dinara. Sada se već čuje da su zbog ove afere pre neki dan ostavke na članstvo u Upravnom odboru NIS-a dali gospođa Biserka Jeftimijević-Drinjaković i Dušan Elezović, a ne zbog racionalizacije troškova upravljanja i svođenja broja članova UO sa srpske strane sa 5 na 3 člana.

Nagađa se, takođe, da je Kravčenko namerio da potpuno promeni organizaciju kompanije i ukine sve unutrašnje "kvazi poslovne subjekte" (NIS Petrol, NIS Naftagas, NIS TNG). Možda u tom kontekstu treba razumeti i jednu veselu, neproverljivu epizodu iz "međuruskog" menadžerskog života. Prema toj priči, u toku kolegijuma jedne od "unutrašnjih kompanija" ulazi direktorova sekretarica sa telefonom u ruci i tiho kaže svom šefu: generalni je na vezi! Direktor nastavlja sastanak, pa sekretarica, nešto kasnije, opet, ali glasnije opominje: možda niste čuli, generalni direktor je na vezi! Na to, dotični direktor uzima telefon i snažnim udarom o ivicu stola razbija ga u paramparčad, te tiho kaže: više nije na vezi!

ta epizoda nema mnogo veze sa nekim drugim činjenicama koje su objektivno smanjile energiju rusko-srpskog biznis dijaloga. On se ovoga puta odvijao u znaku veoma snažnog pada spoljnotrgovinske razmene, koji se ne može objasniti isključivo padom cena nafte i gasa na svetskom tržištu.

KRIZA I POSLOVI: Naime, u prva četiri meseca, prema podacima Republičkog zavoda za statistiku Srbije, izvoz Srbije u Rusku Federaciju iznosio je samo 72,8 miliona evra, dok je u istom razdoblju prošle godine, bio 128,7 miliona evra. To jednostavno znači da je naš izvoz u Rusiju, koji je protekle dve godine rastao po stopi između 40 i 50 odsto, ove godine u padu za više od 40 odsto (dok je ukupno u padu za 25 odsto) – a stalno je manji od pojedinačnog izvoza Srbije u niz malih evropskih i susednih zemalja (duplo je manji, na primer, od našeg izvoza u Crnu Goru). Istovremeno, uvoz iz Rusije u Srbiju u razdoblju između januara i aprila iznosio 551 milion evra, dok je u isto vreme prošle godine iznosio 843 miliona evra. Dok se pad uvoza može se objasniti padom cena energenata, koji u srpskom uvozu iz Rusije zauzimaju preko 80 odsto vrednosti, na drugoj strani, snažan pad srpskog izvoza na

Ko je Branislav Grujić

Kopredsednik drugog zasedanja Biznis dijaloga u Moskvi sa srpske strane, Branislav Grujić, relativno je nepoznata ličnost široj javnosti Srbije. Reč je predsedniku kompanije PSP-Ferman iz Ženeve koja je najpoznatija po velikim građevinarskim poslovima u Moskovskoj oblasti gde je izgradila više od milion i po kvadrata poslovnog i proizvodnog prostora. Godišnji obrt ove kompanije je navodno oko 350 miliona dolara.

Pre nekoliko godina, Grujić je sa inostranim partnerima kupio drvni kombinat u Sremskoj Mitrovici sa namerom da i u domovini razvija biznis. Vlasnik je ili suvlasnik Jugodrva, Centrotekstila, Jugošpeda, Faringa, Unioninvesta... Branislav Grujić je potpredsednik Srpsko-američkog centra i potpredsednik Upravnog odbora Asocijacije privrednih komora Rusije i Srbije.

U poslovnoj čaršiji o Grujiću se čuju protivrečne informacije – dok malobrojni misle da je i on "samo jedan od upravljača Miloševićevom lovom", drugi sma- traju da je reč o "jednom od najuspešnijih naših biznismena koji su reputaciju stekli u inostranstvu".

M. MILENKOVIĆ

ogromno rusko tržište, ne može se objasniti drugačije nego predpostavkom da je ekonomska kriza zahvatila i Ruse i ruska preduzeća – u mnogo većem obimu nego što se ovde predpostavlja. Inače, u prva četiri meseca ove godine ukupan izvoz Srbije je iznosio 1,7 milijardi evra, a ukupan uvoz 3,6 milijardi evra, što znači da je spoljnotrgovinska razmena sa Ruskom Federacijom u ukupnoj spoljnoj trgovini Srbije opet spala na učešće manje od 20 odsto, uprkos energetskoj zavisnosti od ove zemlje.

Kada je u pitanju dotok ruskog kapitala na početku ove godine, sticajem okolnosti imamo neobičnu sliku, da su od ukupnih stranih direktnih investicija U Srbiju od oko 650 miliona dolara, ruski investitori (Gaspromnjeft) uložili 509 miliona dolara (za kupovinu NIS-a). No ni ova famozna prodaja 51 odsto NIS-a neće Rusku Federaciju istaći kao ključnog "strateškog ekonomskog partnera" Srbije. Jer, podsetimo se, Rusija je između 2002. i 2008. godine na teritoriji Srbije investirala ukupno samo oko 400 miliona evra (samo Lukojl 210 miliona evra) i doskora se nalazila tek na 11. mestu među državama ulagačima u Srbiju. I sa spomenutim Gaspromnjeftovih milionima evra za NIS i sa još nekoliko novijih sitnijih ulaganja, ova velika zemlja ostaje na rang listi ulagača u Srbiju daleko ispod Austrije (oko 1,7 milijardi evra) ili male Slovenije (1,6 milijardi evra). Istina, i neka ulaganja "zatvorenih fondova" (poput "Salforda", na primer), zapravo su "ruska", ali nisu ulaganja ruskih rezidenata. Podsetimo još, u Srbiju je od 2000. godine do danas ukupno uloženo 12,7 milijardi evra stranih direktnih investicija.

Sve u svemu, rano je za procenu da li će prodaja NIS-a Gaspromnjeftu pokrenuti navalu nekih ruskih investicija u Srbiju, osim što je izvesno da će se Moskovskoj banci, koja je već dobila licencu za Srbiju, najverovatnije pridružiti i Gasprombanka. Uostalom, i zapadni investitori su prvo kupovali srpske banke. ×

DIMITRIJE BOAROV

Braćo Rusi, pomagajte

M.MILENKOVIĆ

Ne mogu neki investitori da budu "maženi i paženi", da im se kad kasne sa plaćanjima preuzetih obaveza gleda kroz prste, a da se neki drugi na svaki način sputavaju. Politika razdvajanja investitora na "naše" i "tuđe" skupo će koštati ovu vladu

Predsedik Srbije Boris Tadić obratio se pismom predsedniku Ruske Federacije Dmitriju Medvedevu za milijardu evra finansijske pomoći Rusije Srbiji: 200 miliona evra za dopunu budžeta i dva puta po 400 miliona za infrastrukturne projekte, a ambasador Ruske Federacije Aleksandar Konuzin rekao je da se molba razmatra. Sa druge strane, u vreme kad je najavljivan dvogodišnji aranžman sa MMF-om od tri milijarde evra za ublažavanje efekata svetske ekonomske krize, Nenad Popović, predsednik Ekonomskog saveta Demokratske stranke Srbije, tvrdi da je Ruska Federacija spremna da Srbiju pomogne sa šest milijardi evra.

"VREME": Šta se dogodilo da se od spremnosti teške šest milijardi za svega nekoliko meseci dođe do "videćemo" za šest puta manje?

NENAD POPOVIĆ: Rekao sam da bi DSS, ukoliko bi bio na vlasti sa svojim koalicionim partnerima, mogao da obezbedi da Srbija dobije u sledeće dve godine po tri milijarde evra kao investiciju u domaću privredu na osnovu saradnje sa Ruskom Federacijom, jer postoji veliki interes ruske države i ruskih kompanija za ulaganje u srpsku privredu, da tako obezbede bolju ponudu srpskih proizvoda na tržištu Ruske Federacije, ali i na tržište zemalja CEFTA sporazuma, kao i na i tržište EU. To sam rekao tada, to kažem i sada. Postoji, takođe, interes ruske strane da se poboljša plasman ruskih proizvoda na srpskom tržištu, a ne samo energenata kao što je sada slučaj, nego i drugih proizvoda. Na osnovu pregovora o državnoj i privrednoj saradnji i ponudi povoljnih uslova za investiranje ruskim preduzećima, nova vlada, u kojoj bi bio DSS, vlada koja bi bila nacionalno odgovorna i ekonomski sposobna, sigurno bi mogla da obezbedi tih šest milijardi evra. Mi se, naime, zalažemo za čvršće povezivanje Srbije i Rusije, a kredit je samo jedan vid šire političke i ekonomske saradnje. Drago nam je što je aktuelna vlada prihvatila ono o čemu mi govorimo već šest meseci, jer ni jedan kredit nije skup ako se ulaže u razvoj nacionalne privrede. Nevolja je što su nas poslušali tek kad su se suočili sa kolapsom privrede: do sada Evropa nije imala alternativu, a kad je do grla došlo onda "braćo Rusi, pomagajte". Ja se nadam da će Ruska Federacija da im izađe u susret. Zaista ne znam čime se vodila ova vlada kad je tražila samo milijardu: ja sam govorio o onome što mi možemo, ali siguran sam da će se za nekoliko meseci, ako toliko potraju, opet setiti braće Rusa i tražiti još malo.

Ambasador Ruske Federacije Aleksandar Konuzin izjavio je da u Vladi Srbije postoje protivnici rusko-srpske saradnje. Ko su, po vama, ti protivnici?

Ambasador Konuzin nije pominjao imena, pa ih neću pominjati ni ja, ali mislim da celokupna srpska javnost zna o kome je reč. To nije jedan član Vlade, već njih nekoliko. Nisu, uostalom, važna imena, već pogrešna politika Vlade: još dok su trajali pregovori o naftno-gasnom aranžmanu, izgradnji Južnog toka i ulaska Gasproma u Naftnu industriju Srbije, sve do potpisivanja dokumenata, bez obzira na potpisani međudržavni sporazum o tome, niz pojedinaca u srpskoj vladi činilo je sve da opstruiše ovaj najbolji sporazum koji je Srbija postigla u poslednjih 40 godina. Time su poslali jako lošu poruku celokupnom ruskom kapitalu. Zamislite samo:

predsednik i premijer potpišu međudržavni sporazum, a onda jedan potpredsednik Vlade istupi iz radne grupe i kaže "ovaj ugovor je loš za Srbiju", nekoliko ministara ga u tome podrži. To je loša poruka ne samo ruskim investitorima nego investitorima uopšte. Time se nanosi šteta pre svega Srbiji.

Ambasador Konuzin je iskazao nezadovoljstvo tim tretmanom ruskog kapitala u Srbiji. Šta vi kažete o tome?

Opstrukcija o kojoj sam govorio daje za pravo ambasadoru Konuzinu. Nema sumnje da se proteklih nekoliko godina ruski kapital ne tretira ravnopravno sa kapitalom koji potiče iz zapadnih zemalja. Sva sreća pa se ta klima polako menja. Za razliku od aktuelne vlade, mi u DSS-u se zalažemo za ravnopravan tretman svih, bez obzira sa koje strane sveta dolaze: ne mogu neki investitori da budu "maženi i paženi", da im se kad kasne sa plaćanjima preuzetih obaveza gleda kroz prste, a da se neki drugi na svaki način sputavaju. Politika razdvajanja investitora na "naše" i "tuđe" skupo će koštati ovu vladu.

A obrnuto, kakav je tretman srpskog kapitala u Rusiji?

Najprivilegovaniji kapital u Rusiji je srpski kapital, a najprivilegovanija država je Srbija: mi smo jedina zemlja koja ima potpisan sporazum o slobodnoj trgovini sa Ruskom Federacijom. Imamo, takođe, potpisano 27 bilateralnih sporazuma koji su neophodna pravna osnova za dalji razvoj naših ekonomskih odnosa. Nažalost, srpski kapital je sitan za tržište te veličine i obim razmene, ako se izuzme uvoz energenata u Srbiju, vrlo je mali. Problem je što naši izvoznici nemaju podršku svoje države. Na primer, Nemačka svim svojim izvoznicima u Rusiju garantuje da će biti obeštećeni ako ruski partner ne plati isporučeno. Takve garancije Srbija ne pruža.

Već dvadeset godina se "vuče" klirinški dug počivšeg SSSR počivšoj SFRJ, odnosno onog dela koji baštini Srbija, a ambasador Konuzin kaže da se oprema za remont HE Đerdap, kojom bi se dug "prebio", upravo tovari na brodove.

Tačno je, dvadeset godina je prošlo, ali treba imati u vidu da smo devedesetih imali sankcije, pa Miloševićeva vlada nije ništa mogla da učini po tom pitanju, a ni posle se nije efikasno radilo: imali smo jednu vladu, pa je ubijen premijer Đinđić, pa je došla druga vlada, pa treća... Treba biti realan: nije se moglo brže.

Pola godine je prošlo otkako je Gaspromnjeft kupio 51 odsto akcija Naftne industrije Srbije, ali kao da transakcijom niko nije zadovoljan: kako kupac tako i prodavac.

Sa strane prodavca nezadovoljni su oni koji su lobirali za interese nekih drugih država iz okruženja i za njihove naftne kompanije, inače trgovcima naftnim derivatima. Ali, život je čudo: pre mesec dana, Surgut njeftgas, druga po veličini ruska naftna kompanija, kupila je jednu od tih kompanija za koju su oni lobirali. Imamo sreću da je NIS kupila kompanija koja nije trgovac, već proizvođač, kompanija koja ima svoju naftu. To je velika stvar. Kad je o ceni reč, ona nije bila niska: ti isti ministri-lobisti su utrošili podosta državnog novca da dokažu da NIS vredi dve milijarde. U međuvremenu cena nafte je pala na petinu, utoliko je pala i cena naftnih kompanija. U momentu kad je plaćen, NIS je vredeo baš toliko. Da je prodat kasnije, cena bi bila niža, danas bar upola manja. Sa druge strane, NIS je dobra kompanija koja ima dobru poziciju na domaćem tržištu. A to što su pojedinci mislili da prevare Ruse pa su realne bilanse "frizirali", verovatno po nečijem nalogu ili pod nečijim pritiskom, prosto nisu uspeli: Gasprom je ozbiljna kompanija i odmah su angažovali renomiranog revizora koji je našao da NIS nije ostvario dobitak, već gubitak preko 100 miliona evra. Angažovan je za superviziju drugi revizor, takođe renomiran, koji će, verujem, doći do istog zaključka. Ali, da ne prejudiciram: istina će svakako izaći na videlo. Najvažnije je da će Gasprom u NIS investirati tokom sledeće dve godine 500 miliona evra: NIS će postati energetski lider na Balkanu, a Srbija će od tantijema prihodovati više nego kad je bila stoprocentni vlasnik NIS-a. Uostalom, NIS do sada nije ni ostvarivao dobitak, već samo gubitak. ×

ZORAN MAJDIN

Jednogodišnji učinak vlade

Rezultati rada ove vlade su poražavajući: u proteklih deset godina nije bilo vlade koja je više obećala, a sa druge strane više obmanula građane tim obećanjima, počev od 1000 evra besplatnih akcija, preko 700 miliona evra Fijatove investicije u Zastavu i 200.000 novih radnih mesta, do podizanja prosečne penzije na 70 odsto prosečne plate. Ništa nisu ispunili: industrijska proizvodnja je u Srbiji pala u odnosu na isti period prošle godine za 22 odsto, broj nezaposlenih u Srbiji se povećao na milion, broj nelikvidnih preduzeća je oko 60.000. Premijer je u svom ekspozeu najavio rast bruto društvenog proizvoda od sedam odsto, a u realnosti imamo sigurnih pet, a moja prognoza je osam do devet, ali u minusu... Jednostranom primenom SSP-a, izgubili smo direktno 300 miliona evra, a indirektno još i više. Kurs evra je porastao u odnosu na kurs iz prošle godine za 17 dinara, spoljni dug države će do kraja godine biti povećan za četiri milijarde evra a budžetski deficit je povećan sa prošlogodišnjih 45 na 75 milijardi dinara. Izdvajanja za penzije iz budžeta su prošle godine bila 137 milijardi dinara, a ove godine su 213 milijardi dinara, čime je udeo budžeta u fondu za penzijsko i invalidsko osiguranje dostigao skoro 50 odsto, što je po svim evropskim standardima kolaps penzijskog fonda. Na kraju, cena benzina u Srbiji je najviša u regionu, cena gasa za domaćinstva povećana je za 60 odsto, pretplata u fiksnoj telefoniji dvostruko je skuplja, cene saobraćajnih usluga porasle su za 30, a i cene hrane za 15 odsto. Jednom rečju – katastrofa. Premijer je u svom ekspozeu rekao da o radu njegove vlade sudimo samo na osnovu činjenica. Ja, evo, iznosim samo činjenice i posle iznošenja ovih činjenica, mislim da je jedino časno i pošteno za ovu vladu i ovog premijera da već sutra podnesu ostavku.

Ima u tome i učinka svetske ekonomske krize, zar ne? Neke zemlje su i bankrotirale, Island na primer.

Naravno da je ekonomska kriza jedan od činilaca koji utiču na rad vlade, ali nerad vlade je ovde aktuelan. Inače, Island je bankrotirao jer je bio prezadužen, a mi nismo prezadužena zemlja. Mi samo imamo problem vlade koja nudi potpuno iskrivljenu sliku realne situacije.

Ako bi ste se ipak napregli da nađete nešto dobro u radu ove vlade, da li biste našli?

Ima u ovoj vladi dobrih ministara: recimo Ljajić, Škundrić, Dačić... Svi oni se trude da rade svoj posao. Ima još dobrih ministara, ima ministara koji su bili sa nama u vladi, ima stvarno dobrih ministara, neću da grešim dušu, ali nije reč o pojedincima. Najveći problem ove vlade je što nema premijera, odnosno što se premijer ne meša u svoj posao. Istina, cenim ga kao dobrog poslovnog čoveka, kao kvalitetnog ministra finansija u prethodnoj vladi, u stvari relativno dobrog, ali ga kao premijera ne vidim. A vlada je sistem, tim koji mora da funkcioniše: možete da imate još deset izvrsnih pojedinaca u toj vladi, ali ako oni kao tim funkcionišu katastrofalno, njih će da pobedi svaki nižerazredni klub. Srbiji je potreban jak premijer i sinhronizovana, kohezionа vlada.

DVADESET PITANJA O DVADESET IZGUBLJENIH GODINA

Odgovori čitalaca "Vremena"

"Zar je išta od toga važno naposletku svega?", piše naš čitalac Branislav Poledica u odgovoru na pitanja o naših dvadeset izgubljenih godina ("Vreme" br. 964, 25. jun 2009), postavljenih povodom dvadesete godišnjice mitinga na Gazimestanu 1989, na kome je Slobodan Milošević ustoličen za nacionalnog vožda. Većina čitalaca koji su se odazvali na tu anketu, međutim ne misli tako i upušta se u detaljnu i veoma uravnoteženu analizu uzroka tog sunovrata. Od mnogih obimnih pisama koja su stigla u redakciju "Vremena", u našem štampanom izdanju, za početak, biramo dve lične ispovesti, zato što one upečatljivo i autentično, bolje od svake analize, govore o drami tog vremena. To su delovi dirljivog dnevnika naše čitateljke Kose Pakuševskij o danima koji teku i nose strepnje, rastanke, bolesti, oskudicu i poneku radost u smutnim vremenima; i beleška Gorana Vladisavljevića o tome kako je njegov otac jednom, 1987, došao kući sa posla i rekao: "Sutra vozim Slobodana Miloševića u Grčku!", i kako su šest godina kasnije u Japanu pomešali prezime Milošević i Vasiljević.

Nastavak u sledećem broju "Vremena".

Širi izvodi iz sadržaja ankete dostupni su na *www.vreme.com*

Tako su tekli zemaljski dani

(dnevničke beleške)

Jesen 1993. Snabdevamo se, kao nekad, pričali nam naši stari, na tačkice. Nama, ima nas četvoro, pripada 25 kg brašna, 2 kg šećera, 1 kg soli, 2 kg praška za pranje veša i 3 litra ulja. Hleb košta 500 miliona. U minusu sam oko 40 milijardi. Sutra ću dobiti deo plate, pokriću samo deo minusa. Radnje avetinjski prazne. Zjapilo tuče u mozak. Šta je Orvel za naš jad!?

Januar 1994. Deda Avramov dinar stupio na snagu. Dobijam platu i žurim na pijacu. Kupujem banane, jabuke, mandarine... jedva vučem prepune kese. Dobila sam preko sto dinara plate, prebogata sam. Tatina penzija je 42 dinara i on misli da je prebogat. Primećujem da se ljudi osmehuju, da je narod živnuo i da se sa radošću izgovara ime Avramovo.

Mart 1995. Dva meseca nije bilo plate. Sad se stabilizovalo. Pa ipak, da ne pripremam đake za prijemni, bilo bi čupavo. Glava porodice već mesecima na prinudnom odmoru. I on radi svašta. Inženjer na pijaci prodaje sitnarije, domaćinstvu neophodne, iz Rumunije, šegrtuje kod poznanika u stolarskoj radionici, i veruje da njegova fabrika neće propasti jer je neophodna ovoj zemlji. Mrzim reči sankcije, rat, politika... Deca dobro uče. Često gunđaju. Nemaju više živaca za ono naše: "Strpite se samo još malo".

Godina ista, jesen. Stigle izbeglice iz Bosne. Ujak i ujna kod mog tate na selu. Koliko tuge u očima devedesetogodišnjeg starine, mog ujaka. Jedinac sin mu se, da ne bi ratovao, iselio u Australiju, sa porodicom. Ujak danima ćuti. Ujna tuguje za cukom. Sva imovina izgorela, kuća, staje, stoka, a ona plače za psom. Razumem njihovu tugu, ali pomoći slabo mogu. Idem da ih vidim povremeno, otćutim sa ujakom neko vreme, prisetim se letnjih raspusta kod njih, divnih slika moje Bosne, nestašluka sina njihovog dok je bio dete, i... Kako smo dozvolili da nam se sva ova zla dese? Zašto u ovoj zemlji uvek bude kasno za razgovor, kako se boriti sa zlom koje se uvek, još jače nego pre, obrušava na ljude i zaustavlja život, jednostavni, mali, obični, kao što je moj, i život ljudi oko mene.

April 1997. Operisana sam. Rak dojke. Stigla na vreme, kažu. Nema ni citostatika, ni zračenja! Porodica i prijatelji su uz mene. To me čini jakom. Idemo dalje. Kontrole, redovne, i život bez stresa, i to kažu. To, u ovoj zemlji ne može. Sve je stres, sve je politika, sve je daleko od normale. Probaćemo, velim sebi, da se manje jedimo, da...

Januar 1998. Badnje veče. Spremam večeru. Nema više baka da idemo kod njih, a činili smo to godinama. Ceo blok miriše na ribu. Postavila sam sto, muž uzeo stari molitvenik svoje mame i čita na staroslovenskom i ukrajinskom prigodne molitve i tako hoće da obraduje sinove i podseti ih na baku, dok ja nestrpljivo iščekujem da se pojave. Kradem trenutak od zaborava. Napolju petarde i dečji glasovi.

Juli 1998. Naše mlađe čedo položilo prijemni na Akademiji umetnosti u Novom Sadu. Prvi na rang-listi. Maksimum bodova. Osećam da su mi pluća tesna. Radost, radost, telefoni, čestitanja, stres. Računa li se i ova vrsta stresa, pitam svog doktora dok se hvalim uspehom deteta, i obavljam redovnu kontrolu zdravlja.

Jesen, iste godine. Naš stariji sin prvi put kumovao. Troškovi. Čitam knjigu i beležim: "Dobro je imati novac i one stvari koje se za novac mogu kupiti, ali dobro je takođe zaustaviti se bar jednom i biti siguran da nismo izgubili one stvari koje se za novac ne mogu kupiti." Drugarstvo koje prerasta u kumstvo. Šta ima vrednije i lepše od toga!? Neću da brinem što smo se, po našem običaju, isprsili. Bilo je čekova dosta, pisala sam i pisala. Vredelo je. Nije kum dugme!

Februar 1999. Diplomirao naš stariji sin na Mašinskom fakultetu u Novom Sadu. Odbrana diplomskog, čista desetka. Dan za pamćenje. Lepote radi kojih vredi živeti.

Utorak, 30. mart 1999. godina. Noćas su opet tukli oko Novog Sada. Mala Sofija u skloništu proslavila rođendan. Ponašam se kao kvočka. Samo da su svi moji u mom vidokrugu. Ponovo pišem stihove. Sami se izlivaju iz mene. "Sve strahom dotaknuto, drukčije poruke šalje/Tišina najjače u mraku tuče, izmešali se strahovi od danas i juče i kad ćutimo, muče." Sofiji, umesto rođendanske čestitke, šapućem: "Spavaj, mrvice, vreme je stalo, čovečanstvo je noćas palo." Tih ratnih dana drugovala sam i sa poezijom Matije Bećkovića. Zabeležila, 22. maja, pa još markirala, ovo Matijino: "Osećalo se da jeste, mada se videlo da nije. Sve je bilo zbog nečega, samo se nije znalo zbog čega."

KOSA PAKUŠEVSKIJ

Kako me je okarakterisao gospodin Verner

Za Slobodana Miloševića sam prvi put čuo negde 1987. kada je moj otac došao kući sa posla i rekao: "Sutra vozim Slobodana Miloševića u Grčku!" Tada sam se prvi put upitao ko je taj Slobodan Milošević. Vozio ga je kasnije i na Gazimestan, istina samo do Prištine, nakon čega je ovaj nastavio put helikopterom i tu se otprilike, zbog njegove penzije, prekida svaki kontakt mog oca i Slobodana Miloševića.

Prvi put sam imao problema zbog Slobodana Miloševića već nekoliko godina kasnije, 1991. Tada sam dobio stipendiju holandske vlade i taman kada sam se spremao da otputujem na specijalizaciju, holandski konzul u Beogradu, izvesni gospodin Verner, mi je rekao: "Vaša stipendija se ukida. Vi ste žrtva sankcija."

Pretposlednji put sam imao problema sa Slobodanom Miloševićem 2003. godine. U jednoj japanskoj banci sam pokušavao da pošaljem novac u Srbiju, ali su mi rekli da novac ne može biti poslat.

– Zašto?

– Ne možemo vam reći razlog, to je naša poslovna tajna.

– Ali molim vas, recite mi, koji uslov ne ispunjavam.

– Zabranjeno nam je da vršimo novčane transakcije članovima porodice Milošević!

– Ali ja se uopšte ne prezivam Milošević.

– Izvinite molim vas, gospodine, za nas Japance Vladisavljević i Milošević je veoma slično, pa smo mislili...

Poslednji problem sa Miloševićem sam doživeo svega nekoliko dana kasnije. Iako sam živeo u Japanu mesecima, nikada do te večeri nisam čuo da se na njihovom japanskom dnevniku spominje reč Beograd. Te večeri na dnevniku sam prepoznao čak dve reči: Beograd i Đinđić. Ostatak vesti nisam razumeo, ali sam video kola hitne pomoći ispred Urgentnog centra. Sećam se da cele noći nisam mogao da zaspim, da nisam imao internet u stanu, da sam prvi došao na posao sledećeg dana, da sam odmah upalio kompjuter i otvorio jedan naš sajt. Nadao sam se naslovu "U Beogradu ranjen...".

Nažalost, naslov je glasio "Metak u srce". Setio sam se odmah

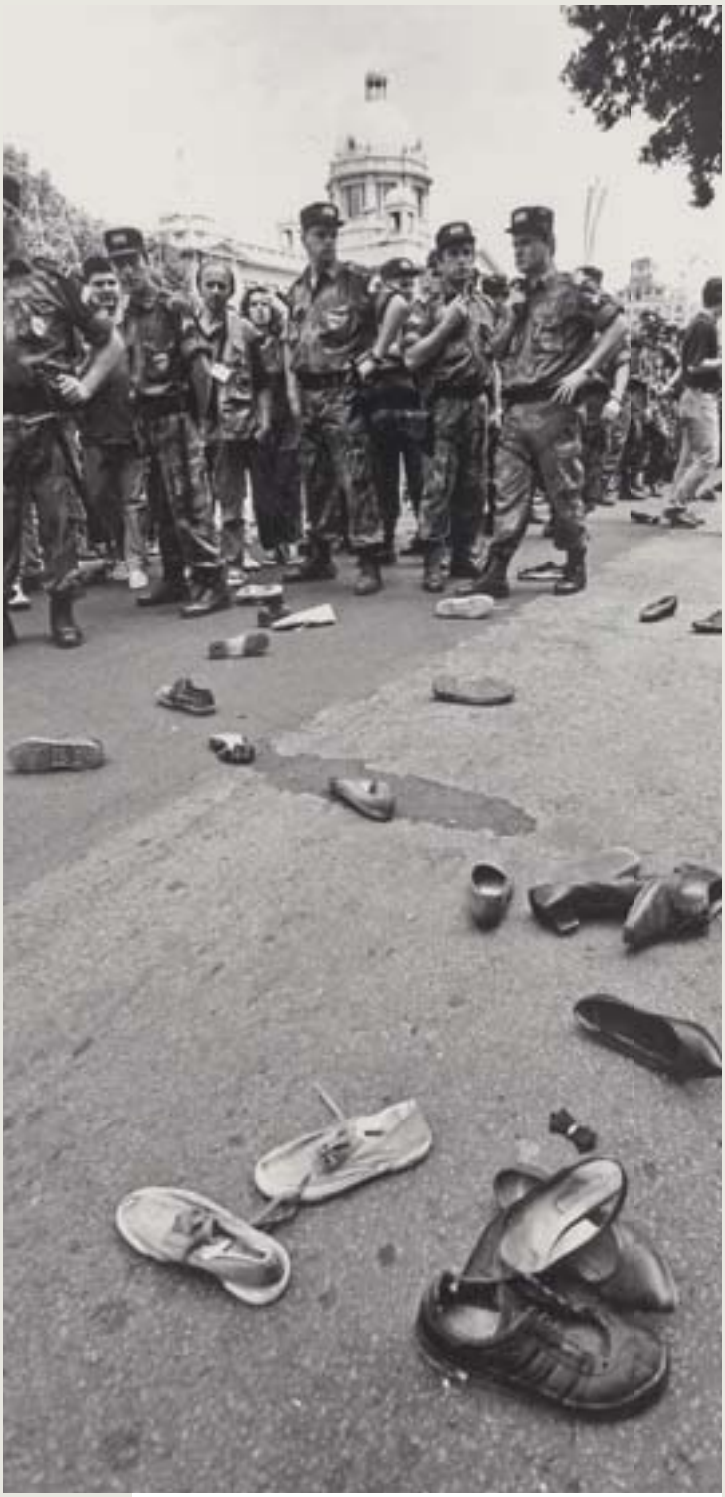

DEJAN TASIĆ

BEOGRAD, 23. JULI 1997: Proglašenje Miloševića za predsednika

Slobodana Miloševića i pomislio da će se plodovi zla koje je posejao po Srbiji osećati još decenijama.

Između ovog poslednjeg i onog prvog problema koji sam spomenuo, smestilo se još bezbroj drugih većih i manjih problema koje sam imao zbog tog čoveka: od čekanja u redovima, preko Dafine, do bombi nad Beogradom i ukradene mladosti. Od za mene nepoznatog putnika u salonu Falkona postao je Balkanski krvnik koga po zlu pamte u čitavom svetu. A šta se desilo u međuvremenu sa mnom, "žrtvom sankcija", kako me je okarakterisao gospodin Verner? Dobio sam neke druge stipendije, "veće i bolje", kako je govorio Milošević za naše srušene mostove.

GORAN VLADISAVLJEVIĆ

Priredio: MILAN MILOŠEVIĆ

SVRATI, BATO

U jakoj konkurenciji medijskih manipulatora u Srbiji, vlasnik "Kurira", "Glasa javnosti", nekoliko preduzeća i jedne živopisne kafane možda baš i nije apsolutni šampion, kako mu se čini, ali gromada, svakako, jeste: nesumnjiv je bio njegov uticaj (preko "Kurira") u rušenju bar jedne vlade (Zorana Živkovića) i lansiranju brojnih afera kojima je uticano na stav javnosti o njihovim žrtvama

Lepo zvuči kada Radisav Raja Rodić, medijski magnat, svojim zaposlenima kaže: "Novinari, ja plaćam vašu slobodoumnost!" Ne mora u startu da zvuči loše čak ni kad, nezadovoljan nečim, progunđa: "Ja sam od vas očekivao da mi svirate 'Svilen konac', a vi mi svirate 'Duni vetre, malo sa Neretve'." Šta god to tačno značilo.

S obzirom, međutim, na Rodićev poznati manir da zaposlenima duguje bar polovinu obećanog novca (godišnje) i naročito s obzirom na sumnjivu pouzdanost tvrdnji objavljenih u njegovom najpoznatijem čedu – tabloidu "Kurir", mnogo je lakše dovesti u kakvu-takvu vezu sa realnošću jednu drugu njegovu omiljenu rečenicu. Onu koju s guštom izgovara kad napusti radno-redakcijsku i prepusti se opuštenoj, kafanskoj atmosferi: "Ja sam najveći medijski manipulator u Srbiji!"

U jakoj konkurenciji medijskih manipulatora u Srbiji, Raja Rodić možda baš i nije apsolutni šampion, kako mu se čini, ali gromada, svakako, jeste: nesumnjiv je bio njegov uticaj (preko "Kurira") u rušenju bar jedne vlade (Zorana Živkovića) i lansiranju brojnih afera kojima je uticano na stav javnosti o njihovim žrtvama (uz odgovarajuće ugrožavanje elementarnih ljudskih prava "junaka" dotičnih tekstova – kao u najnovijem slučaju pisanja o sinu novinarke Olje Bećković, zbog čega se, sasvim neuobičajeno, podnošenjem krivičnih prijava, oglasilo i Ministarstvo kulture).

TEROR, STRAH I NADA: Kako je sve to uspeo da postigne čovek koji je, prema (nepotvrđenoj) legendi koja kruži zgradom u Vlajkovićevoj 8 u Beogradu, gde se nalaze redakcije "Glasa javnosti" i "Kurira", poslovnu karijeru počeo kao komercijalista kod oštrača noževa, zadužen da obilazi mesare i nudi im usluge unapređivanja neophodnog alata?

Da li je poenta u rečenici koju je zalepio na ulaz u kancelariju glavnog urednika "Kurira" i koja slovi kao njegov životni moto: "Ko nije deo rešenja, taj je deo problema"?!

I da li bi se, u nekom vremenu koje se ne opisuje kao "tranziciono", moglo desiti da čovek Rodićevih performansi danas bude vlasnik dva dnevna lista ("Glas javnosti", "Kurir"), dva nedeljnika ("Grom", "Stil"), štamparije, kafane ("Svrati, bato") i bar desetak firmi različitih profila?!

Da priča o usponu medijskog magnata iz Vlajkovićeve ulice bude neverovatnija, sam Rodić tvrdi da je u posao sa izdavaštvom ušao – nevoljno i neplanirano?! "Postao sam novinski izdavač, moglo bi se reći, protiv svoje želje. Ali, to sam shvatio kao biznis, a ne kao politiku i tako mislim i danas", tvrdio je u feljtonu "700 dana terora, straha i nade", objavljenom u proleće 2001. godine. "Teror, strah i nada", prema tom svedočenju, pratili su rad štamparije ABC grafika, jedine privatne štamparije koja je, krajem devedesetih, po kapacitetima mogla da konkuriše državnim štamparijama "Borbe" i "Politike" i u kojoj se štampalo nekoliko listova koji nisu bili pod kontrolom režima.

"Teror" i "strah" koji je Rodić tada osećao poticali su od režima Slobodana Miloševića i njegove udarne pesnice – JUL-a. Istim terminima, Rodić je, prošle godine, obeležio petu godišnjicu postojanja "Kurira" – u tekstu u kome je, govoreći o radu u postpetooktobarskoj Srbiji, tvrdio da je "u tamnom vilajetu političko-mafijaške svakodnevice Srbije "Kurir" napadan svim sredstvima, od političkih pritisaka preko organizovanog državnog terora poreske uprave, pa do podmetanja bombe pod auto pokretača lista". Ovih dana se, povodom ulaska poreske policije u njegovu kompaniju, žali da "ovakva represija i pokušaj linča novinara i celokupne redakcije nije viđen ni u godinama najstrašnijeg jednoumlja režima".

CENTAR ISTINITOSTI: Proganjalo ga je, tvrdi, i dok se bavio nekim drugim poslovima. Samo što nije baš sasvim jasno zašto – osim što se iz dostupnih podataka može razaznati da cela priča ima veze s nekim novcem. I da je Rodić vrlo srećan što se ona po njega ipak pozitivno završila. U to ime, svake godine, za Svetog Savu, u kafani "Svrati, bato", pravi terevenke za novinare raznih redakcija, u znak zahvalnosti za njihovo pisanje o problemima koje je imao osamdesetih, kad je, kako se tvrdi, imao priliku i da vidi kako izgleda zatvorska ćelija sa unutrašnje strane. Kao čovek odan tradiciji, od tih druženja ne odustaje ni danas, uprkos činjenici da je, u međuvremenu, novinarsku "felu" upoznao i pod drugačijim okolnostima, kao vlasnik nekoliko redakcija. Jedino se lokacija promenila: kafana "Svrati, bato" godinama je bila stacionirana iza SUP-a Beograd, u Poreč koj ulici, a danas se nalazi na kraju Bulevara kralja Aleksandra, u prostorijama jedne od ćerki firme "Zastave", koju je u međuvremenu kupio. Objekat "Svrati, bato" deo je poslovnog kompleksa u kome je i štamparija, od pre dve godine obeležena tablom "Štamparija Kurir Glas – Poslovni

centar istinitosti"! Rodićeva kreativna ideja, naravno. Šta o pompeznom napisu iskreno misle Rodićevi poslovni partneri i čuveni "anonimni izvori" koji se u tom lokalu u veselom raspoloženju okupljaju svakog petka, nije poznato.

Kao što ne zaboravlja koliko mu je značilo pisanje medija osamdesetih, Rodić ne zaboravlja ni svoje poreklo. Govore redakciji obično počinje rečima: "Ja, kao seljače iz Male Ivanče, želim da vam kažem da bi vi novinari trebalo da budete avangarda ovog društva. Ali vi to niste..." Pored činjenice da je rođen u malom mestu kod Ripnja, poznato je još i da mu je otac bio policajac.

Šta je sve na putu od Male Ivanče do Vlajkovićeve 8 u Beogradu radio, ne zna se pouzdano. Osim što stalno ponavlja da je tajna njegovog uspeha u činjenici da ustaje u šest od kad zna za sebe, Rodić je u već pomenutom feljtonu ovako opisao svoj razvojni put: "Daleke 1968. godine, marta meseca, postao sam registrovani privatnik. Mučio sam se i borio, ne samo ja već i cela moja porodica, više od trideset i tri godine u Srbiji. Stigao sam preko Italije i Nemačke do Amerike. Prošao sam mukotrpni američki put do uspeha kao u njihovim romanima." Opise američkog puta u američkim romanima, doduše, mogao je da čita samo u srpskom prevodu, jer je, prema rečima saradnika, uspeo da se vrati iz Amerike a da ne nauči nijednu reč engleskog jezika.

SVILEN KONAC: Kao što se ne zna šta je sve u Americi radio (osim činjenice da je sa izvesnim Brusom Ralstonom u čuvenom poreskom raju Delaver osnovao kompaniju Ronako), nije sasvim jasno ni zašto se vratio. Zvanično objašnjenje glasi: "Volim svoju zemlju. Kao istinski patriota, vratio sam se u Srbiju 1988. godine da u njen razvoj uložim ono što sam daleko od nje zaradio. Vratio sam se s velikim nadama."

Pored velikih nada, jedno vreme osećao je i veliku zahvalnost prema zemlji u kojoj je stekao početni kapital za današnju imperiju, pa je u kancelariji držao i srpsku i američku zastavu. Onda je američka negde nestala. Danas je veliki Srbin i veliki pravoslavac. I to uglavnom na način na koji se te karakteristike danas shvataju: tako je, recimo, haškom osuđeniku Veselinu Šljivančaninu, kome je plaćao advokate i pomagao porodicu, napravio nezaboravan doček (naravno, u kafani "Svrati, bato"). Jedan od glavnih savetnika u poslednjih pet godina mu je Brana Crnčević – kolumnista i predsednik nekakvog Izdavačkog saveta koji nikada ne zaseda. Osim u kafani.

Odanost poreklu i tradiciji ume da izrazi i na inspirativniji način: muzika na telefonskoj centrali "Glasa javnosti" i "Kurira" je – "Svilen konac". Nije, međutim, otporan ni prema modnim trendovima, što je najbolje pokazao kamerman tokom njegovog gostovanja u TV emisiji Isidore Bjelice, zumirajući negovani dugački nokat na malom prstu Rodićeve ruke.

Tog živopisnog TV gostovanja, kao ni cele javnosti poznate priče o Raji Rodiću, ne bi bilo da u decembru 1990. godine njegova privatna firma ABC produkt, nije kupila bankrotiranu štampariju "Glas", stvorivši mešovito preduzeće ABC Glas. Finansijskim injekcijama propala firma vraćena je u život, zahvaljujući čemu su u Vlajkovićevoj 8 devedesetih štampani nevladini listovi "Demokratija", "Naša borba", „Vreme", "24 časa", bilten "Promene" tadašnjeg Saveza za >>

NENAD KOJADINOVIĆ

www.vreme.com 011-3234-774 gcv@vreme.com

grafički centar vreme

Od 1992 godine brinemo o grafičkom izgledu nedeljnika Vreme

grafički dizajn · priprema za štampu · skeniranje i obrada fotografija · osvetljavanje grafičkih filmova · štampa na laserskom štampaču u boji · postavljanje, instalacija i organizacija DTP sistema · konsalting u oblasti štampe i pripreme za štampu · instaliranje i umrežavanje kompjutera · izrada baza podataka · web dizajn i web baze podataka · arhiviranje podataka...

promene (što, tvrdi Rodić, ni danas nije plaćeno), ali i radikalska "Velika Srbija" i glasilo kragujevačkih socijalista "LID".

ŽIVOT PASA: Rodić u svojoj ispovesti tvrdi da, uprkos činjenici da od početka devedesetih poseduje štampariju sa rotacijom za štampu ozbiljnih mogućnosti, nikada nije želeo da ima dnevne novine. Bilo mu je dovoljno da u okviru izdavačke kuće "Glas" štampa istorijske sveske "Srpsko nasleđe", mesečnik "Život pasa", časopis za oglase automobilske industrije "Auto-moto market", i slično. A onda ga je, prema svedočenju iz feljtona "700 dana terora, straha i nade", 11. aprila 1998. uveče pozvao Ljuba Mihajlović, direktor Komercijalne banke. Ceo događaj Rodić opisuje ovako: "Obavestio me je ukratko da će me potražiti Manojlo Vukotić, tada glavni i odgovorni urednik dnevnih novina 'Blic'. Mihajlović mi je poručio: 'Podrži sve što gospodin Vukotić bude tražio od tebe. Nemoj ništa da pitaš. Ja finansijski stojim iza svega. Sve ću ti potanko objasniti kada se budemo videli. Doći sutra uveče u 20 časova u restoran Rubin u Košutnjaku.' Nisam imao izbora. Dugo poznajem Ljubu Mihajlovića. Veoma dobro sam znao njegove pozicije, i uticaj, kao prvog čoveka poslovne banke sa kojom sam sarađivao od prvog dana. Zaista sam imao veliko poverenje u njega. To je bio razlog što sam svesno prihvatio da štampam i taj novi list, 'Novi blic', imajući u vidu da time potpuno zapošljavam instalirane kapacitete štamparije ABC grafika."

Sledi, potom, mnoštvo detalja o tome ko je kome šta obećao, ko je šta uradio a šta nije i kako i zašto se saradnja sa Vukotićem, koji je u Vlajkovićevu 8 preveo dobar deo redakcije "Blica", završila posle samo osam meseci – o čemu, naravno, Vukotić ima dosta drugačiju verziju. Ključne, ipak, ostaju činjenice – da list izlazi od Uskrsa, 20. aprila 1998. godine (najpre pod imenom "Novi blic", koje je ubrzo promenjeno u današnji "Glas javnosti") da je, nakon usvajanja drakonskog Zakona o informisanju iz 1998. godine, do 5. oktobra 2000, firma platila više od 50 kazni, da je plenjena imovina i prećeno iseljavanjem iz zgrade, kao i da se 19. januara 1999. u redakciji obreo naoružani Marko Milošević sa telohraniteljima, besan zbog pisanja lista o proširenju njegove porodice... Činjenica je i da je na Đurđevdan 2003. godine, posle gašenja tabloida "Nacional", optuženog u policijskoj akciji Sablja za saradnju sa zločinačkim udruženjem odgovornim za ubistvo premijera Zorana Đinđića, pokrenut tabloid "Kurir". Rodićev tabloid se proslavio lansiranjem afera protiv saradnika pokojnog premijera, koji su poslužili u rušenju vlade Zorana Živkovića, a prema tvrdnjama uredništva lista, najveći deo materijala stizao je od – Mlađana Dinkića. Ta "ljubav" se, međutim, završila nakon što je "Glas javnosti" 2005. počeo da objavljuje feljton "Demokratska pljačka Srbije" o sudbini državnih para iznetih na Kipar, koje je, navodno, Dinkić pronašao, ali koje nikada nisu vraćene u Srbiju. Rodić je tada tvrdio da je posle početka objavljivanja tog feljtona pao u vodu dogovor sa Dinkićem (napravljen, navodno, godinu dana ranije) o neplaćanju poreza dok njegova firma od države

>>ODANOST POREKLU I TRADICIJI UME DA IZRAZI I NA INSPIRATIVNIJI NAČIN: MUZIKA NA TELEFONSKOJ CENTRALI "GLASA JAVNOSTI" I "KURIRA" JE – "SVILEN KONAC". NIJE, MEĐUTIM, OTPORAN NI PREMA MODNIM TRENDOVIMA, ŠTO JE NAJBOLJE POKAZAO KAMERMAN TOKOM NJEGOVOG GOSTOVANJA U TV EMISIJI ISIDORE BJELICE, ZUMIRAJUĆI NEGOVANI DUGAČKI NOKAT NA MALOM PRSTU RODIĆEVE RUKE

ne dobije kompenzaciju štete nastale zaplenom imovine po Šešeljevom zakonu o informisanju. U G17 su, naravno, demantovali da je ikakvog dogovora bilo.

MOĆNICI: Rat sa Dinkićem i G17 traje i danas, Rodić i dalje tvrdi da mu država, kao i maltene svi ostali sa kojima je ikada imao posla, duguje pare, inspekcije i dalje pretresaju papire, a novinari "Glasa" i "Kurira" i dalje traže bolje i sigurnije uhlebljenje (otcepljenjem najvećeg dela redakcije, krajem 2005. formiran je tabloid "Press", što ipak nije uspelo da ugrozi opstanak "Kurira")...

Činjenica je i da je "Glas javnosti" za 11 godina postojanja promenio 13 glavnih i odgovornih, ili samo odgovornih urednika, u zavisnosti od toga kako su bili upisani u impresum. "Kurir" posluje po istom sistemu – pet urednika za šest godina (i sve to uz neviđenu inovaciju – u jednom periodu i "Glas javnosti" i "Kurir" imali su istog glavnog urednika, Đuru Bilbiju).

Činjenica je i da zaposlenima u "Glasu javnosti" Rodić duguje sedam plata iz prošle i četiri iz ove godine (o čemu postoji i rešenje Inspekcije rada, koja mu je 23. marta ove godine naložila isplatu minimalaca u roku od 30 dana – uzalud).

Valjda u skladu sa svojom rečenicom-vodiljom ("Ko nije deo rešenja, taj je deo problema") Rodić ima rešenje za sve svoje finansijske nevolje: firme stalno tera u stečaj i otvara nove, tako da zaposleni u radnim knjižicama uglavnom imaju više pečata njegovih kompanija nego godina staža u Rodićevoj imperiji. Kad, međutim, počnu da štrajkuju zbog neisplaćenih plata (a deo zaposlenih u ugašenom "Kurir sportu" prošle godine čak je štrajkovao glađu), Rodić tvrdi da je reč o sabotaži ubačenih elemenata. Kad ga neko kritikuje, kuka do neba zbog ugrožavanja slobode štampe (tako je okarakterisao i šamare koje je dobio od "kontroverznog biznismena" Srđana Adžemovića prilikom sukoba zbog parkiranja). Razlozi lansiranja u vazduh njegovog mercedesa ispred Marakane posle Sablje, nikad nisu rasvetljeni.

Zaposleni u Rodićevoj imperiji tvrde da sve "ekskluzivne informacije" i pamfleti koji se objavljuju u "Kuriru" stižu iz njegovog kabineta. Sam Raja ima mnogo "patriotskije" tumačenje poslovanja svoje ključne uzdanice: "Na Đurđevdan 2003. godine nastao je dosad najveći fenomen srpskog izdavaštva. Tad nismo znali ni kako da ga krstimo niti kako će izgledati. U stvari, nismo znali šta hoćemo, znali smo samo šta nećemo! Nećemo da dozvolimo Srbima da nemaju čime da se bore protiv moćnika. Oni to tada nisu znali, a kad su saznali, bilo je kasno. Rodio se 'Kurir'. I sada svaki Srbin može da se bori rečima 'staviću te u Kurir.'"

Jedan od poslednjih "moćnika" koje je neki "Srbin" odlučio da "stavi u 'Kurir'" je dečak od 15 godina, uhvaćen u školskom dvorištu kako degustira marihuanu. Posle pisanja "najvećeg fenomena srpskog izdavaštva", dečak je – izbačen iz škole. ×

VERA DIDANOVIĆ

POVODOM TEKSTA VOJINA DIMITRIJEVIĆA "SLOBODA ŠTAMPE U MEDIJSKOJ SOMALIJI",

NETAČNI NAVODI PROFESORA

Zar postoje studije prava koje polaznike uče metodi koju je profesor u prošlom broju "Vremena" demonstrirao? Imao je pred sobom ono što sam ja napisala i potpisala, ali je odlučio da, umesto onog što sam objavila, napadne ono što tobož "mislim" i "verujem"

PIŠE: LJILJANA SMAJLOVIĆ

"Ljiljana Smajlović očigledno nije studirala pravo." Vojin Dimitrijević u prošlom broju "Vremena" počinje tekst ovom istinitom tvrdnjom, da bi ga odmah zatim nastavio izvrtanjem i lažnim predstavljanjem mojih misli i reči. Napisao je kako ja "verujem" da je ratna propaganda "sasvim i uvek legitimna" i da "izvinjava sva krivična dela učinjena u njeno ime, u službi Otadžbini". Napisao je kako ja "mislim" da je ratna propaganda "možda novinarska dužnost najsvetija". Napisao je kako "tvrdim" da "upotreba reči ne može biti krivično delo".

Ništa od toga, naravno, niti tvrdim, niti mislim niti verujem. Ono što tvrdim, mislim i verujem, objavljeno je u broju 963 lista "Vreme" pod mojim imenom, pod naslovom "Tužilaštvo za kukolj, žito i merila profesionalizma", i može se naći na onom istom internetu za koji profesor Dimitrijević s pravom kaže da ne može da nadomesti studiranje prava. Ali, zar postoje studije prava koje polaznike uče metodi koju je profesor u prošlom broju "Vremena" demonstrirao? Imao je pred sobom ono što sam ja napisala i potpisala, ali je odlučio da, umesto onog što sam objavila, napadne ono što tobož "mislim" i "verujem". Pa zar se iskrivljavanje tuđih rečenica i netačno citiranje uče na studijama prava? Valjda se na sud ne ide sa dokazima tipa "evo šta ja mislim da ona misli, nasuprot onome što je rekla i napisala"? Valjda je za sudske optužbe potrebno više od tvrdnji da neko nešto "misli" i "veruje"?

"Vremenu" treba čestitati što ustupa znatan prostor razgovoru o nameri Tužilaštva za ratne zločine u Beogradu da pred specijalni sud izvodi srpske novinare za koje sumnja da su, pre 18 godina, u medijima podsticali na ratne zločine. Redakcija time čini važnu uslugu javnosti, što je značajan deo novinarske misije. Istovremeno, baca dodatno svetlo na inicijativu koju zaista treba sagledati pod najjačim mogućim reflektorima. Iako mi nije drago što deo prostora moram trošiti na odbranu od napada Vojina Dimitrijevića i na demantovanje neistina.

Ne samo što ne mislim, ne tvrdim i nisam rekla ni napisala da upotreba reči ne može biti krivično delo, već sam umesto toga u "Vremenu" objavila sledeće:

"Kao što se razlike u mišljenju i tumačenju istorije prepuštaju istoričarima, novinarstvo se prepušta sudu javnog mnjenja i novinarima. Osim, naravno, ako novinarstvo predstavlja krivično delo ili ratni zločin, kada imamo posla sa novinarima koji su planski, lažima, navodili na ratni zločin."

Vojin Dimitrijević netačno navodi kako ljude koji su aktivni u nekim za društvo važnim zanimanjima smatram "imunim od države", i kako držim da je za njih "dovoljno da će odgovarati pred organima svog esnafa". Naravno da to nigde nisam rekla: bila sam glavni urednik "Politike" i išla sam na sud skoro uvek kada je neki novinar tog lista optužen za klevetu ili drugo krivično delo. Dobro mi je poznato da novinari nisu iznad zakona. Obratila sam se Evropskom sudu za ljudska prava u Strazburu zato što je jedna novinarka "Politike" krivično osuđena samo zbog toga što je prenela jednu rečenicu iz članka vodećeg američkog časopisa o Nataši Kandić. Još se nadam pravdi na tom sudu, budući da je predstavku Strazburu pro bono pisala čuvena američka advokatska firma Kovington and Berling. Čitalac "Vremena" se možda seća: to je ona ista ugledna firma koja je 1998. pro bono sastavila ubitačnu kritiku Miloševićevog Zakona o javnom informisanju, koju su nezavisni mediji i civilni sektor u Srbiji prihvatili kao svoju. Taj zloglasni zakon, kog se čitaoci ovog lista svakako sećaju, iskorišten je kako bi se uništio "Evropljanin", čiji sam spoljnopolitički urednik bila.

Što me dovodi do još jedne neistine u Dimitrijevićevom članku. Netačno je da su autori članka "Ćuruvija dočekao bombe" "oslobođeni svake moralne odgovornosti odlukom odgovarajućih etičkih organa Udruženja novinara Srbije, kako on u prošlom broju "Vremena" tvrdi. Ne znam iz kog razloga Dimitrijević govori o autorima, umesto o autoru članka, ali istina je sledeća: autor teksta u "Ekspres politici" nije isključen iz UNS-a zbog toga što je utvrđeno da nije ni bio član UNS-a. (Za razliku od osmorice glavnih i odgovornih urednika vodećih medija u Srbiji, koje je 2000. isključio Sud časti UNS-a.)

Šta je izazvalo reakciju profesora Dimitrijevića? Doskora sam mislila da se barem u jednom slažemo: reč je o teško dokazivim zločinima. Razlika je bila u tome što sam ja smatrala politički sumnjivom nakanu tužilaštva da se upušta u posao za koji samo priznaje da nema izgleda da će biti uspešno okončan, dok je Vojin Dimitrijević odobravao nastojanja tužilaca u želji da se "protrese savest ljudi i podseti na prošlost". Pisala sam da je novinarsko podstrekavanje na ratni zločin teško dokazivo na sudu zbog toga što je prvo potrebno dokazati da je do konkretnog ratnog zločina došlo pod uticajem konkretnog članka ili TV emisije konkretnog novinara. Novo je to da Dimitrijević sada, u istom kontekstu, kaže da "kod pozivanja na izvršenje neke zabranjene radnje, posledica ne mora da se desi: dovoljno je da je neko nešto izrekao ili napisao". To razumem kao njegovu tvrdnju da će dokazivanje ići lako, jer je izrečeno

>>TVRDIM DA SE MOŽE OPRAVDANO SUMNJATI DA JE AKCIJA TUŽILAŠTVA POLITIČKI MOTIVISANA, JER NAM SE UNAPRED SAOPŠTAVA DA ĆE SE ISLEĐIVATI SAMO NOVINARI, A NE I POLITIČARI PODSTREKAČI, KOJIH MOŽDA I SADA IMA NA FUNKCIJAMA U VLASTI

DIMITRIJEVIĆA

mnoštvo laži u propagandne i destruktivne svrhe.

Međutim, pre nekoliko dana glavni tužilac za ratne zločine u Srbiji Vladimir Vukčević rekao je za julski broj srpskog izdanja "Plejboja" nešto upravo suprotno: "Problem je što moramo da povežemo posledicu za uzrok, da je određeni lažni medijski izveštaj za direktnu posledicu imao izvršenje ratnog zločina. Bez toga nema odgovornosti medija."

Inicijativa Tužilaštva za ratne zločine stavlja srpsku javnost pred krupnu dilemu. Nije sve u vezi s njom onoliko jasno koliko bi moralo biti. Za srpsku javnost bi, dabome, bilo korisnije da smo prostor u "Vremenu" utrošili na iskrenu razmenu mišljenja o važnom pitanju: da li aktivnost tužilaštva, u poslu za koji i ono samo kaže da nema preterano velikog izgleda na uspeh, zapravo doprinosi stvaranju atmosfere straha i nesigurnosti među novinarima. Tvrdim da se može opravdano sumnjati da je akcija Tužilaštva politički motivisana, jer nam se unapred saopštava da će se isleđivati samo novinari, a ne i političari podstrekači, kojih možda i sada ima na funkcijama u vlasti. (Drugim rečima, neće se isleđivati "pola države Srbije", za koje je tužilac Bruno Vekarić na B92 rekao da je devedesetih godina podsticalo na zločine.) Takva selektivnost upućuje na pitanje: jesu li novinari ovde izabrani kao laka meta, posebno osetljiva na političke turbulencije? To je, po meni, pravo pitanje. Ratnu propagandu ne treba zaboravljati, ratne zločine treba goniti, oni ne zastarevaju. Ali nije svaka lažljiva ratna propaganda sama po sebi ratni zločin. Da jeste, neki bi revnosni tužioci sada svakako ispitivali da li je Irak razoren zbog lažljive ratne propagande, a Bruno Vekarić ne bi tvrdio da je pitanje o američkoj ratnoj propagandi "relativizacija" srpskih zločina.

Sloboda je uvek i svagde u opasnosti, i mora da se brani. Katkad mora da se brani i od ljudi koji za sebe misle da su najveći borci za slobodu i ljudska prava. Katkad slobodu moramo da branimo čak i ako to podrazumeva odbranu ljudi koji nam nisu ni moralno, ni politički bliski. Nesreća je Srbije i u tome što se i levica i desnica, i liberali i konzervativci, toliko trude da prepadnu i ućutkaju one sa kojima se ne slažu. Slobode nema ni za koga ako je nema i za naše protivnike. Kad bi u ovoj stvari meta bili samo ratni zločinci, ne bi svi koji dižu glas protiv preko noći i sami postajali predmetom lažljive propagande. Sloboda izražavanja podrazumeva da i loše novinare treba braniti od optužbi za ratne zločine, ako nisu počinili ratne zločine i ako su optužbe protiv njih aktuelizovane iz političkih razloga.

Autorka je predsednica Udruženja novinara Srbije

Bosna na srpskom tragu

Nažalost, najveće su šanse da će istraga beogradskog suda o odgovornosti novinara u ratu, barem u Bosni, biti iskorišćena za već viđeni scenario kada su u pitanju ratni zločini i suočavanje sa prošlošću: međusobno optuživanje, relativizaciju zločina, skidanje sopstvene odgovornosti i njeno prebacivanje na "one tamo"

VEST DA JE Specijalni sud za ratne zločine u Beogradu najavio pokretanje istrage protiv novinara zbog ratnohuškačkog novinarstva i podstrekavanja zločina u slučajevima Ovčara i Zvornik, nije se još ni "ohladila", a u Bosni su već pale prve tužbe. Savez logoraša Republike Srpske podneo je tužbu protiv novinara Senada Pećanina i Borke Rudić-Pećanin: prvi se kao portparol MUP-a Republike BiH za vreme rata tereti da je "podstrekavao" na ratne zločine protiv Srba u Sarajevu, dok je Borka Rudić, koja je za vreme rata bila dopisnica BH Radija iz Hercegovine, "prikrivala" ratne zločine počinjene protiv Srba u tom delu zemlje.

"Mnogi od tih novinara su bili nekorektni", rekao je Branislav Dukić, "a pogotovo Borka Rudić koja je izveštavala iz Hercegovine. U jednom svom izveštaju na Radio Sarajevu rekla je da je Armija BiH zarobila na desetine dečaka od deset godina koji su nosili kokarde i naoružanje, zajedno sa njihovim majkama, koje su takođe imale naoružanje. Sve to nije tačno i stvorilo je veliku konfuziju među zavađenim narodima. Takođe, znala je da piše mnoge laži o Karadžiću i njegovom sinu, a nikada u svojim izveštajima nije htela da spomene stradanja Srba", objašnjava Dukić. Kada je o Pećaninu reč, on je "kriv, jer kao portparol MUP-a u svojim izveštajima nikada nije želeo da prokomentariše stradanja Srba u Sarajevu...".

Priloge Borke Rudić iz pomenutog vremena, prema Dukićevim rečima, snimali su vojska i MUP Republike Srpske (?!). Isti će, kao dokazni materijal, biti predati opštinskom sudu u Doboju i Specijalnom sudu u Beogradu. Dukić takođe navodi da su ove dve tužbe bile predate i ranije – 2003. godine Haškom tribunalu, odakle su prebačene na Tužilaštvo BiH, ali ono "nije htelo da radi svoj posao". Zbog toga se Savez logoraša obratio sudu u Beogradu, jer ima "ingerenciju prema svim bivšim jugoslovenskim republikama, i jer znamo kako rade – osuđuju čak i svoje, čak i one koji su počinili zločine na Kosovu a ne samo u BiH", kaže Dukić, najavljujući čak i podizanje međunarodnih poternica za pomenutim novinarima.

UZROK I POSLEDICA: Koliko u celoj ovoj priči zaista postoji namera da se pokrene pitanje novinarske odgovornosti za ono što se dešavalo tokom sukoba u Bosni, a koliko je u pitanju puko izvršavanje naredbe trenutnog političkog vrha RS, ne bi li se bura oko inicijative beogradskog suda što bolje iskoristila, govori i sama optužnica. Naime, u slučajevima ratnih zločina, novinari ne mogu odgovarati za nešto što *nisu* napisali (mada je, i sa tog aspekta posmatrano, ova inicijativa besmislena, imajući u vidu da su Pećaninovi "Dani" objavili više dokumentovanih tekstova o stradanju Srba u Sarajevu, negoli "Politika"), već za direktnu posledicu onoga što *su* napisali.

Prema rečima Vesne Tančice-Budmir, tužiteljke za ratne zločine Tužiteljstva BiH, ovaj sud do sada nije imao nijedan slučaj optužnice protiv novinara, iako se tokom istrage nekoliko slučajeva oslanjao na novinare kao svedoke. Ukoliko pak do optužnica i dođe, neophodno je dokazati uzročno-posledičnu vezu između napisanog teksta / snimljenog priloga i ratnog zločina. "Ja se lično sjećam jednog slučaja", kaže Tančica-Budmir, "sukoba Armije BiH i HVO-a na Dubravskoj visoravni. Izginulo je dosta pripadnika hrvatske vojske, o čemu su hrvatski mediji izvestili na jeziv način – zaklani, masakrirani, itd. Sutradan je to za posledicu imalo dva ubijena Bošnjaka, civila u jednom selu. Dakle, to se može dovesti u vezu, ali tu vezu treba dokazati", objašnjava tužiteljka.

Nažalost, najveće su šanse da će istraga beogradskog suda, barem u Bosni, biti iskorištena za već viđeni scenario kada su u pitanju ratni zločini i suočavanje sa prošlošću: međusobno optuživanje, relativizaciju zločina, skidanje sopstvene odgovornosti i njeno prebacivanje na "one tamo". "Na koncu", kaže Borka Rudić, "ovom inicijativom se, na jedan veoma perfidan način, odgovornost glavnih aktera rata – komandanata, tobdžija, silovatelja, upravnika logora – još uvijek neosuđenih i slobodnih ljudi, pokušava natovariti na leđa novinarima. Ovdje uopće ne mislim kako ne treba otvarati pitanje uloge novinara u ratu, ali, bojim se da će delegiranja krivice novinarima biti sve više, ne samo iz RS, već i iz Federacije BiH, Srbije, Hrvatske. Podsjećam na izjavu Irfana Ajanovića (zastupnik stranke SDA u Federalnom

Ubistvo perom

Na javnoj debati "Odgovornost medija za ratne zločine", održanoj prošle sedmice u Medija centru u Sarajevu, Drago Hedl, novinar nekadašnjeg "Feral tribjuna", naveo je takođe jedan vrlo eksplicitan primer "ubistva perom". U jednom od ratnih izdanja "Slobodnog tjednika" objavljen je tekst u kome je jedan oficir JNA hrvatske nacionalnosti optužen da je komandovao granatiranjem Osijeka, tokom koga je poginuo veliki broj civila. No, istina je bila da je u to vreme pomenuti oficir izdržavao zatvorsku kaznu, na koju ga je osudio Vojni sud u Beogradu, zbog "izdaje". Ali, neproverenim i senzacionalističkim informacijama objavljenim u "Slobodnom tjedniku", poverovali su stanovnici sela u kome je živeo otac pomenutog oficira. Ne mogavši psihički da izdrži napade i prozivke svojih sugrađana, otac se ubio na tavanu svoje kuće. "Dakle, tekst koji se pojavio u 'Slobodnom tjedniku', o čovjeku koji nije imao nikakve veze sa napadima na Osijek, izazvao je izravno smrt jedne osobe. Taj koji je o tome pisao – pod pseudonimom Zvonimir Trpka, nije nikada odgovarao za ono što je učinio, a nije to jedina stvar koju je učinio. Širio je laži da bi prodao svoje polunovine koje su vapile za tekstovima o četnicima i izdajnicima hrvatskog naroda, bez ikakve namjere da to što piše na bilo koji način provjeri. Naprotiv, on je napredovao i danas je urednik jednog lista jedne velike hrvatske državne kompanije", navodi Hedl.

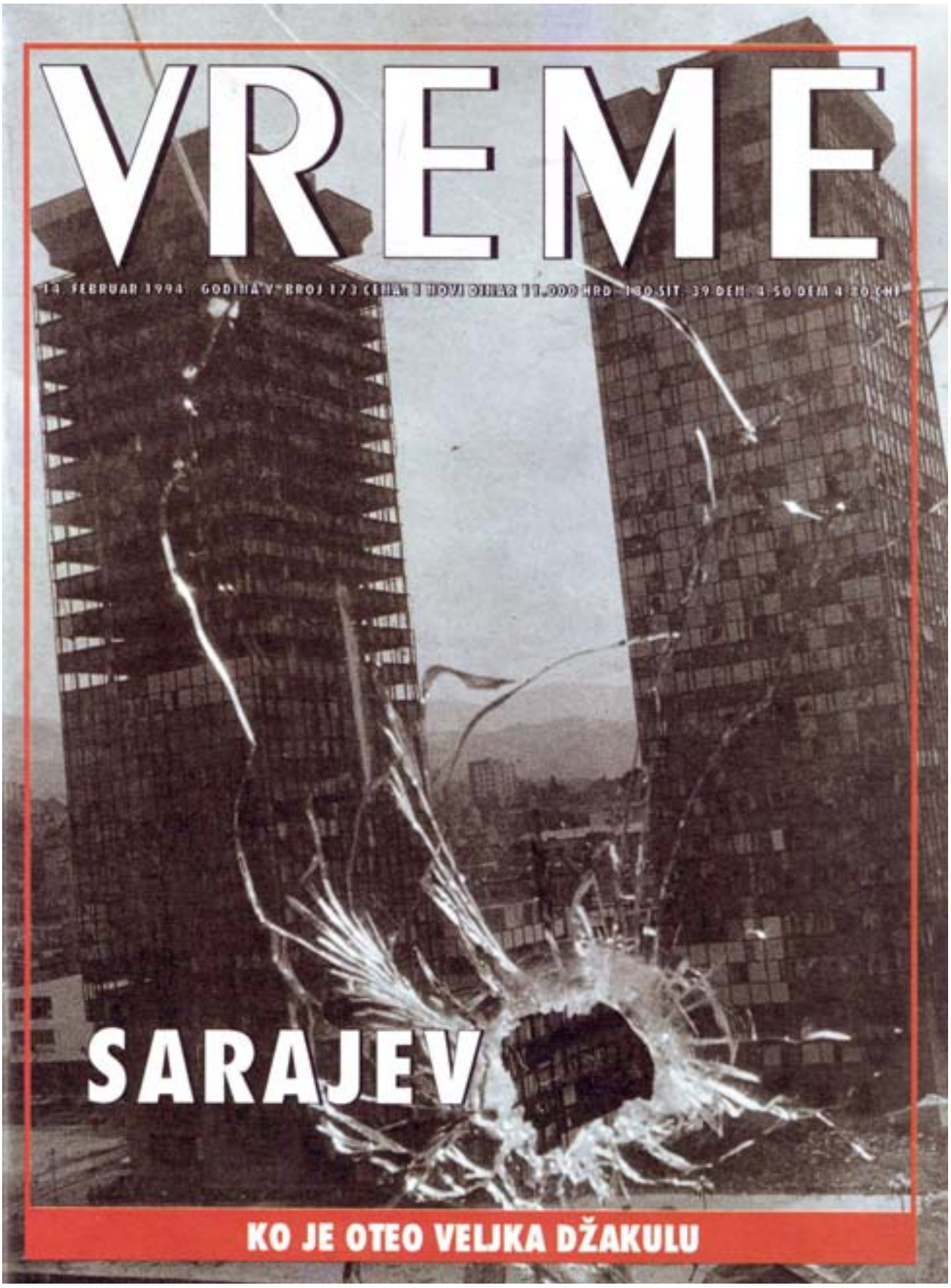

parlamentu) datu prije mjesec dana u Parlamentu kako su 'novinari odgovorni za 70 odsto onoga što nam se dogodilo u prošlom ratu'", kaže Borka Rudić, jedna od optuženih. Najverovatnije, a to bi prema Senadu Pećaninu zapravo bilo i najgore, da do suđenja u ovom slučaju nikada neće ni doći.

Takođe, stoji i to da je sama novinarska profesija propustila šansu da se pozabavi samom sobom i pročisti se od "kukolja" među redovima. Konformizam, neodlučnost, strah... mnogo toga su prepustili zaboravu, što se ne bi smelo zaboraviti. Možda je to razlog što se danas novinarskom profesijom na ovim prostorima bave sudovi za ratne zločine, manipulanti i izmanipulisani. A istine nigde na vidiku. ×

SLOBODANKA DEKIĆ

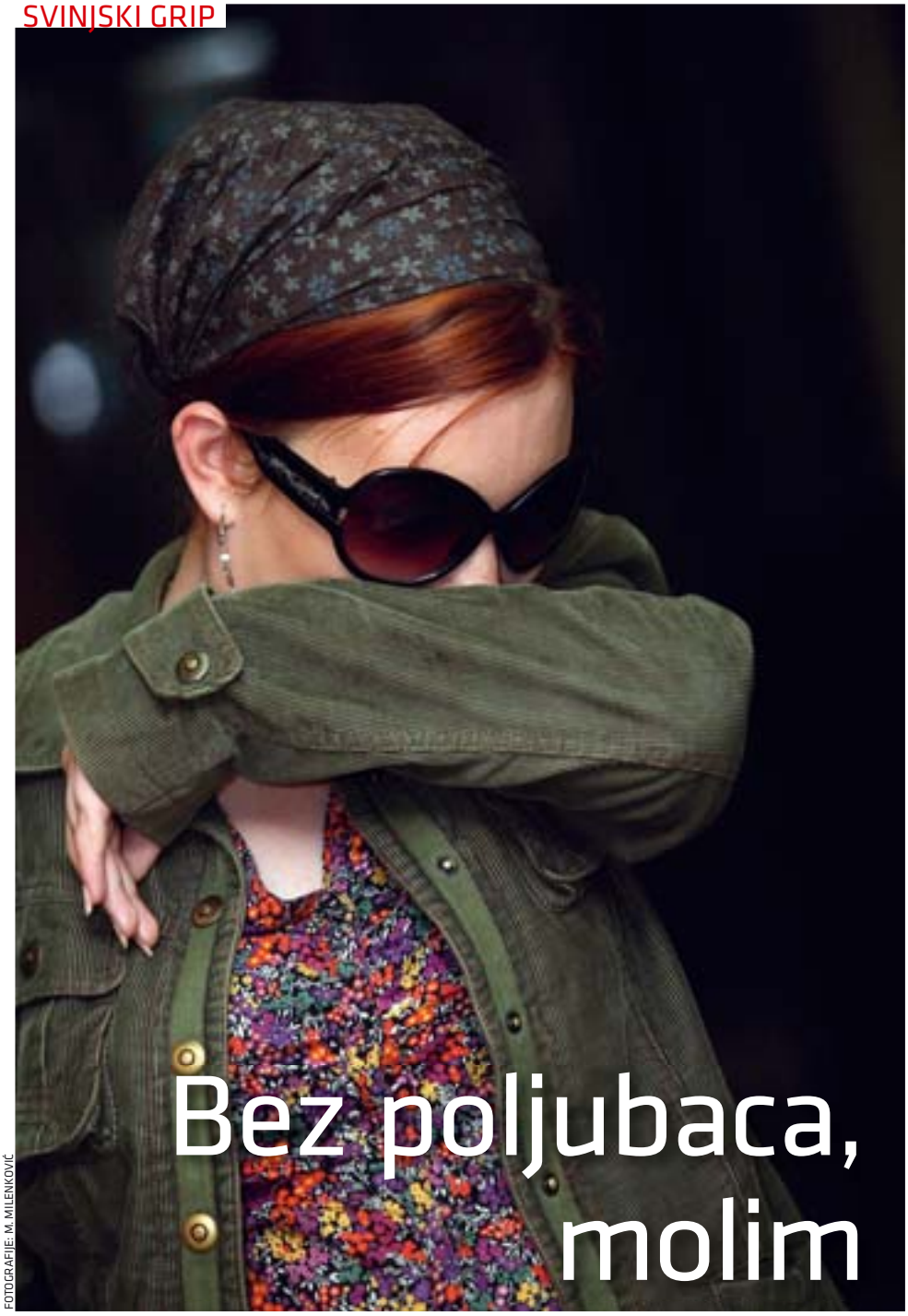

FOTOGRAFIJE: M. MILENKOVIĆ

Bez poljubaca, molim

"Naš uspeh u borbi protiv ove bolesti zavisi od toga koliko smo, kao društvo, solidarni i koliko smo spremni da prihvatimo 'izazov' – da sačuvamo svoj i živote ljudi oko nas"

Simptomi

- temperatura iznad 38 stepeni
- kašalj
- bolno grlo
- bolovi u kostima
- groznica
- često i dijareja

Mere zaštite

- Redovno perite ruke tekućom vodom i sapunom
- Pokrijte usta i nos maramicom kada kijate i kašljete
- Odmah bacite upotrebljenu maramicu u kantu za đubre
- Ukoliko nemate maramicu, pokrijte usta i nos nadlakticom, a ako kinete u dlan, odmah operite ruke
- Izbegavajte rukovanje, grljenje i ljubljenje ako kijate i kašljete
- Ostanite kod kuće kada ste bolesni i pozovite lekara

Stigao je i kod nas. Prošle srede, nedelju dana pre početka Univerzijade, novi grip A H1N1 registrovan je kod 29-godišnjeg mladića koji je 22. juna doputovao iz Argentine. Od tada do 29. juna potvrđeno je još deset slučajeva. Do sada je izlečeno pet osoba, troje su na kućnom, a troje na bolničkom lečenju. Zdravstveno stanje kod svih je stabilno i svi su – dobro. Panike nema, redova ispred apoteka nema, a zaštitne maske su, koliko je poznato, stavila samo tri radnika Gradskog saobraćajnog preduzeća "Beograd", koji prodaju pretplatne markice na šalteru na Zelenom vencu.

"Sreća u nesreći je što je ovo, u suštini, lak grip", kaže za "Vreme" predsednik Radne grupe Ministarstva zdravlja za praćenje epidemije dr Predrag Kon: "Definitivno je izlečiv, čak je i samoizlečiv. Problem je u tome što ćemo sada imati masovnije slučajeve obolenja nego kod običnog, sezonskog gripa. Zbog toga će teži, pa i smrtni slučajevi biti vidljiviji." Iako je brzina širenja novog gripa tri puta veća nego kod običnog, trenutni podaci o smrtnosti govore da je svinjski grip manje opasan u odnosu na sezonski. Smrtnost od svinjskog gripa (za sada) je ispod 0,3 odsto, dok je u Beogradu, na primer, smrtnost od posledica izazvanih običnim gripom između 0,5 i 1,2 odsto.

Zaraznost još nije proglašena s obzirom na to da je reč o, uglavnom, uvezenim slučajevima gripa. Do sada su zabeležena samo dva prenošenja virusa u Srbiji, ali na jednom mestu, pa epidemiolozi to smatraju jednim slučajem. Sve dok se ne izbroji pet slučajeva prenošenja virusa u zemlji u roku od nedelju dana, epidemiolozi neće proglasiti lokalnu transmisiju.

IZAZOVI: Iako situacija ne može da se poredi sa epidemijom velikih boginja iz 1972. godine, novi grip A H1N1 je odlukom Vlade uključen kao nova bolest o kojoj se ne zna dovoljno i prema kojoj se mogu primenjivati sve mere. To ne uključuje striktnu izolaciju, koja podrazumeva i angažman policije, vojske i doktora. Hipotetički, najdalje što može da se ode sa sankcionisanjem jeste pisanje prekršajne prijave i to samo ako postoje dokazi da je neko namerno širio zarazu. Ništa dalje od toga. Lekari mogu da posavetuju pacijenta da izbegava kontakte sa drugima dok ima grip, ali ga ne mogu kontrolisati.

"Naš uspeh u borbi protiv ove bolesti zavisi od toga koliko smo, kao društvo, solidarni i

koliko smo spremni da prihvatimo 'izazov' – da sačuvamo svoj i živote ljudi oko nas", kaže dr Kon. "Ovo je neka vrsta testa kojim ćemo pokazati koliko smo kao društvo socijalno odgovorni, a mislim da smo odgovorniji nego što mislimo. Čak mislim da smo, kada je socijalna odgovornost u pitanju, daleko odgovorniji od najrazvijenijih zemalja koje gledamo kao najbolje. Inače, imamo snažan osećaj solidarnosti koji se ispoljava kada nam je najteže, a to teško vreme će neminovno doći."

Rešenja testa socijalne odgovornosti su u kampanji "Stop pandemiji". Osim izbegavanja rukovanja, grljenja i ljubljenja, obaveznog kašljanja i kijanja u maramicu koja se odmah baca u smeće (ko nema maramicu preporučljivo je da kija u nadlakticu, kao što je na jednoj konferenciji za novinare demonstrirao ministar zdravlja) i redovnog pranja ruku (sapunom!), predlaže nam se da se bar jedan metar držimo dalje od ostalih i da ostanemo kod kuće ako smo bolesni.

"Ako neko ima temperaturu, ako kija i kašlje, prosto je neodgovorno da takav odlazi na posao i time ostale izloži opasnosti od dobijanja gripa. To moramo da naučimo i mi, ali to moraju da nauče i poslodavci", kaže dr Kon i ističe da treba učiti na tuđim primerima i tuđim greškama. Australijanci su, na primer, u jednom trenutku zatvorili škole, bez razmišljanja o tome šta će biti sa decom na prinudnom raspustu. Deca su se, naravno, nesmetano družila i tako širila virus. Došlo se do zaključka da je bolje otvoriti škole, jer tako mogu da se kontrolišu i kretanje dece i širenje virusa.

"U Srbiji na jesen, kada se i očekuje snažan talas novog gripa, može da se dogodi da škole budu zatvorene, ali gledaćemo da se to ne desi", kaže dr Kon. "Ako uspostavimo saradnju sa Ministarstvom prosvete i ako učitelje i profesore naučimo ne samo da prepoznaju novi grip, već i da upozore učenike da ni slučajno u školu ne dolaze sa temperaturom, onda ne moramo da zatvaramo škole, jer neće biti prenosa gripa. Bolesna deca će ostajati kod kuće, praktično izolovana od ostalih", kaže dr Kon i dodaje da sve to mora sistemski da se reši pošto Radna grupa za praćenje epidemije nema nadležnosti u Ministarstvu prosvete.

STANJE REDOVNO: Trenutno stanje je zadovoljavajuće i daleko od vanrednog. Saradnja lekara i stanovništva je, kako ocenjuje dr Kon, sve bolja. Javnosti su dostupni kontakti preko mobilnih telefona 23 okružna zavoda u kojima rade epidemiolozi, ljudi

SLABA VAJDA OD ZAŠTITE: Radnik GSB-a sa maskom

se javljaju na vreme, a Klinika za infektivne bolesti u Beogradu ima lekove (i antivirusne i antibiotike) i kapacitet za prijem pacijenata tokom celog leta. Srbija, doduše, raspolaže sa 75.000 doza tamiflua ili količinom dovoljnom za jedan odsto stanovništva – što je donja granica preporuke Svetske zdravstvene organizacije, ali do kraja avgusta biće nabavljeno tri odsto leka, pošto je vlada odobrila sredstva da se zalihe povećaju, a od 1. septembra Institut za virusologiju, vakcine i serume "Torlak" trebalo bi da počne probnu proizvodnju vakcine protiv gripa. Tamiflu, inače, nije na pozitivnoj listi lekova koji se izdaju na teret fonda zdravstva, nego se kupuje uz recept lekara i košta od 2500 do 3000 dinara. Stručnjaci se slažu da se ne sme uzimati preventivno, već isključivo u roku od 48 sati od pojave prvih simptoma gripa, jer ako se uzima bez potrebe, neće delovati u slučaju da pacijent dobije virus.

U Srbiji nema prioriteta niti ima procedure po kojoj neko automatski ima pravo da dobije tamiflu. "Niko nije privilegovan po tom pitanju. Ni zaposleni u zdravstvenim ustanovama. Tamiflu će dobijati samo oni sa simptomima meksičkog gripa", kaže dr Kon.

DEMONSTRACIJA MERA: Od ustaljenih oblika prevencije protiv gripa je slaba vajda. Kljukanje vitaminima nije od koristi, nošenje maske ima smisla samo ako ste u zatvorenoj prostoriji sa obolelom osobom, a ni vakcinacija protiv sezonskog gripa ne garantuje zaštitu. Od novog gripa se može spasti prvenstveno ukoliko se primenjuju mere iz kampanje "Stop pandemiji". Pred nama su, međutim, tri manifestacije tokom kojih je nemoguće pridržavati se tih (krajnje asocijalnih) mera. Kako, za početak, držati odstojanje od jednog metra u dupke punoj areni i na još punijoj poljani? Kako u potpunom transu ne izljubiti, ne izgrliti i ne podeliti pivo sa prijateljima? Kako se u tom istom transu koncentrisati na kijanje u nadlakticu ili se kretati kroz masu sa kontaminiranom maramicom u ruci tražeći kontejner? O čestom pranju ruku sapunom da i ne govorimo, kao i o fanovima koje ni teže bolesti nisu sprečile da odu na veselje. Osim toga, pomenute manifestacije će okupiti desetine hiljada ljudi iz celog sveta (uglavnom mladih, koji za sada važe za ugroženu grupu, kada je širenje zaraze novog gripa u pitanju). Prema rečima dr Kona, učinjeno je sve da se prati zdravstveno stanje učesnika, ali i da prostor u kome se kreću bude što bezbedniji u smislu prenošenja virusa. U Univerzitetskom selu će o zdravlju učesnika Univerzijade brinuti stručnjaci VMA. U samom Univerzitetskom selu napravljena je prava poliklinika, a ostala takmičarska mesta imaće ambulante. Dr Kon navodi da ipak postoje i posebne procedure koje bi se sprovodile u organizaciji Univerzijade, ako bi se zaraza proširila na više od jedan odsto učesnika, ali kaže da se to ipak ne očekuje. S obzirom na to da će i na Univerzijadu, Egzit a i u Guču doći gosti iz raznih zemalja, pa i onih u kojima svinjskog gripa još nema, realno je očekivati da će kući, osim utisaka, poneti i opasni "suvenir". ×

JASMINA LAZIĆ

Svet i region

U svetu je, prema podacima Instituta za javno zdravlje "Dr Milan Jovanović Batut", do 29. juna evidentirano ukupno 66.980 obolelih i 332 slučaja umrlih od gripa A (H1N1). Najviše slučajeva registrovano je u Sjedinjenim Američkim Državama – 27.717 obolelih i 127 umrlih. Na drugom mestu je Meksiko sa 8617 obolelih i 116 umrlih, treća je Kanada sa 775 obolelih i 21 smrtnim slučajem. U Australiji je do sada registrovano 4301 oboleli i sedam smrtnih slučajeva. Najviše obolelih u Evropi ima Velika Britanija – 4250. U ovoj zemlji su zabeležena i dva smrtna slučaja. Virus se polako širi i našim regionom, ali i omiljenim letovalištima srpskih turista.

Zemlja	Oboleli	Umrli
Bugarska	10	0
Crna Gora	1	0
Grčka	88	0
Rumunija	25	0
Slovenija	4	0
Turska	26	0

E-peticija

Uz puno medijske pažnje, obustavljanje finansiranja Istraživačke stanice Petnica pokrenulo je masovni *on-line* protest. U međuvremenu, ministar prosvete Žarko Obradović još traži papir na osnovu koga bi mogao da za Petnicu izdvoji 0,03 odsto svog budžeta

KAKO BI DANAS izgledao veliki studentski protest zbog izborne krađe iz pozne jeseni 1996. godine? Nezadovoljni studenti bi verovatno osnovali grupu na Fejsbuku, svi bi se učlanili u nju i to bio bilo to. No, čini se da polako prolazi i vreme u kom je ovaj vic bio aktuelan, pošto je ovih dana pokrenut jedan od najmasovnijih *on-line* protesta u istoriji interneta u Srbiji. Po količini energije, obimu i kreativnosti, ove demonstracije, mada virtuelne, pomalo podsećaju na skupove iz devedesetih, naročito jer su i sukobljene strane u suštini iste – sa jedne strane su kadrovi SPS-a, a sa druge mladi, inteligentni ljudi koji se ne mire sa jednom glupom odlukom i pratećim opravdanjima.

Posle prošlonedeljnih vesti da Ministarstvo prosvete i dodeljeni mu ministar Žarko Obradović iz SPS-a iz nekog sasvim neobjašnjivog razloga obustavljaju finansiranje Istraživačke stanice Petnica u 2009. godini, uporedo sa stotinama novinskih i televizijskih priloga, na internetu je buknula dosad neviđena lavina – desetine hiljada ogorčenih mladih ljudi iz celog sveta samoorganizovano je počelo da iskazuje nezadovoljstvo kroz socijalne mreže, veb-portale, internet grupe, forume i blogove. Za svega nekoliko dana, Petnica je postala jedna od ubedljivo najviše pominjanih ključnih reči na srpskom internetu.

U ovom protestu, umesto da demonstrante samo na trenutak vidite iz trolejbusa ili automobila kako na Trgu republike mašu zastavama, srešćete ih gotovo u svakoj šetnji po internetu. Umesto zastava i uličnih grafita, ugledaćete stotine svakojakih sajtova i najrazličitijih veb-portala koji su postavili banere sa pozivom da se spase Petnica. Ako još niste elektronskom poštom dobili nekakav duhovit video-klip o Petnici kakvi se šire na sve strane, verovatno već imate bar jedan poziv da se učlanite u neku od brojnih protestnih grupa svih postojećih socijalnih mreža. U međuvremenu, na listi elektronskih kontakata ili na svom Fejsbuk nalogu bez sumnje već možete da zapazite kako je neobično mnogo ljudi uz svoje ime smestilo isti avatar – zvezdu sa pet šarenih krakova, što je simbol Petnice.

Na stranici *www.savepetnica.com* naići ćete na ulični štand gde možete da potpišete elektronsku peticiju upućenu predsedniku Republike i predsedniku vlade Srbije s pozivom da sistemski reše problem finansiranja jedne od najpoznatijih i najvećih ustanova za vanškolsko obrazovanje darovitih učenika u Evropi. Peticiju možete potpisati na srpskom i engleskom jeziku, a zanimljivo je da apsolutna većina potpisnika ima visoko obrazovanje, kao i da više od 20 odsto potpisnika živi u inostranstvu (videti mapu).

Procenjuje se da će u četvrtak, posle sedam dana potpisivanja, ovu prvu elektronsku peticiju potpisati ukupno oko 20.000 ljudi, dok će broj potpisnika izvan Srbije biti bar 4000. Potpisivanje ove peticije, sasvim nezavisno od uprave Istraživačke stanice Petnica, pokrenula je "Čudesna šuma", jedna od brojnih neformalnih internet grupa bivših polaznika i saradnika stanice.

"Započeli smo ovu akciju revoltirani činjenicom da se vlada Srbije i njene institucije olako odnose prema jedinstvenoj, vrhunskoj obrazovnoj instituciji u zemlji", kaže dr Milovan Šuvakov, jedan od članova neformalne grupe "Čudesna šuma", inače istraživač na Institutu za fiziku u Beogradu. "U startu nismo ni slutili koje razmere će ovo dostići, mada smo bili pripremljeni na sve. Našli smo snažan računar sa dobrom vezom ka internetu, optimizovali skripte kako bi izdržale veliku posećenost i potom pratili posetu", kaže Šuvakov, objašnjavajući kako se nada da će, uz spasavanje Petnice, ovom peticijom bez papira dodatno podstaći državu da više obrati pažnju na obrazovanje koje je "dugoročno gledano, direktno ulaganje u budućnost".

Ministar Žarko Obradović za sada ne reaguje na internet lavinu, budući da još traži papir na osnovu kog, navodno, može da nastavi finansiranje Istraživačke stanice. "Naravno da nećemo dovoditi u pitanje rad Petnice", rekao je krajem prošle nedelje novinarima, ali je dodao da Ministarstvo ne može ništa da isplati bez ugovora i da sigurno neće isplatiti onoliku sumu koliku uprava stanice očekuje. Potom je to isto, kao i njegovi činovnici, ponovio nekoliko puta a, kako "Vreme" saznaje u IS Petnica, Ministarstvo do zaključenja ovog broja nije ni pokušalo da kontaktira stanicu kako bi održalo obećanja ili bar pregovaralo o njima. Moguće je da se Ministarstvo suočilo sa neprelaznim administrativnim problemom da nađe naglo izgubljeni kanal kojim već 25 godina finansira ključni deo režijskih troškova stanice.

Da li je taj zahtevan zadatak razlog što se ministar Obradović, posle otvaranja i uvodnih izlaganja, vrlo kratko zadržao na skupu Evropske komisije i Ministarstva nauke i tehnološkog razvoja "Towards Integration into the European Research Area"? Igrom slučaja, ovaj vrlo važan skup (koji se fizički dogodio) bio je u velikoj meri obeležen pitanjem dalje sudbine Petnice. Naučnici iz većine naučnoistraživačkih ustanova u Srbiji došli su u ponedeljak u hotel Hajat gde su im domaćini, potpredsednik Vlade i ministar nauke i tehnološkog razvoja Božidar

GLOBALNA PODRŠKA: Procentualni udeo podrške e-peticije (mapa dole)

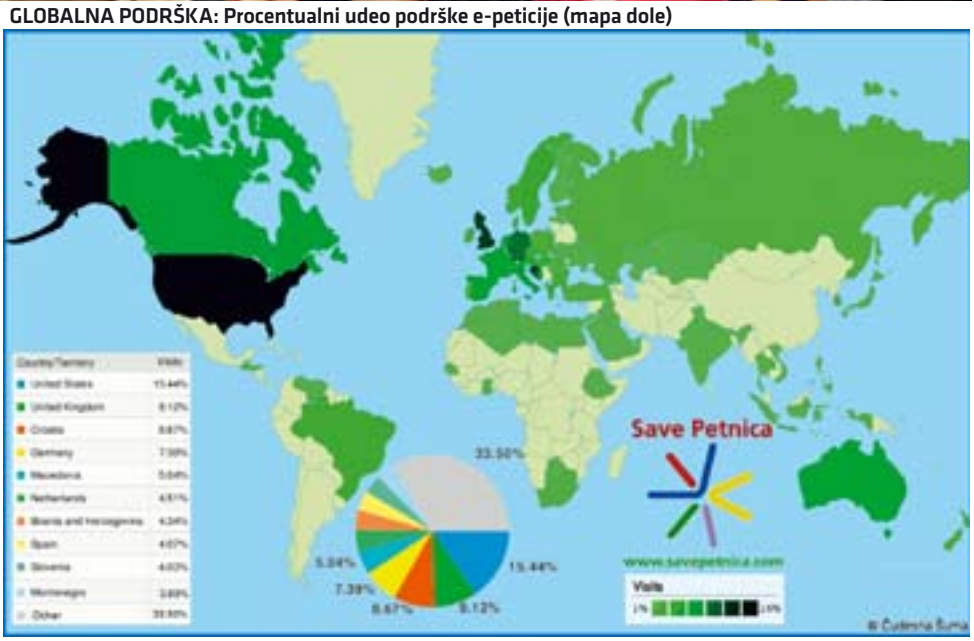

Đelić i evropski komesar za istraživanje i nauku Janez Potočnik, puno govorili o ružnoj sadašnjosti, uspesima i lepoj budućnosti, predstavljajući "Strategiju naučnog i tehnološkog razvoja 2009–2014". Međutim, mada je i ovaj dokument ponegde shvaćen kao pomalo kontroverzan, po hodnicima, ali i na novinarskim konferencijama mnogo više se diskutovalo o Petnici nego o sedam oblasti koje su izabrane kao novi prioriteti Srbije.

"Ne samo da će Petnica opstati, nego će i prosperirati", uveravao je novinare ministar Đelić, podsećajući na sume koje Ministarstvo nauke i tehnološkog razvoja stanici redovno isplaćuje, ali i na najavu sve izvesnijeg proširenja kapaciteta – jedan od 12 velikih projekata u okviru kredita za nauku Evropske investicione banke Srbije predviđa ulaganje tri miliona evra u izgradnju novog nastavnog centra u Petnici. Međutim, nikad nisu ni bila sporna ta dva aspekta finansiranja stanice, dolazeći kredit i saradnja sa Ministarstvom nauke. Glavni problem je saradnja Petnice sa inače oko petnaest puta bogatijim Ministarstvom prosvete koje bi trebalo da pokriva tekuće troškove i u čijoj je, u suštini, Petnica nadležnosti.

No, kad se pogledaju brojke, stvari stoje potpuno izokrenuto. Tako je Ministarstvo nauke i tehnološkog razvoja prošle godine na planiranih 11 dodalo još pet miliona dinara kako bi Petnica preživela, a ove godine je odredilo 12 miliona dinara za pomoć ovoj ustanovi. S druge strane, Ministarstvo prosvete pomoglo je Petnici 2007. sa 16 miliona dinara, ali je sledeće godine ministar Obradović smanjio sredstva na pet miliona, da bi ove godine isplatio – ništa.

Međutim, slika koja je viđena u medijima nije baš jasno pokazala da u priči oko Petnice imamo dva razvedena roditelja gde jedan uspešnom detetu pomaže koliko može, planirajući da mu uzme čak i kredit, dok drugi ima mnogo više, ali nije tu ni za najneophodnije potrebe. Zato, u moru vesti oko stanice, vlada izgleda kao jedna konfuzna porodica gde samo pljušte velike najave i sumorni izgovori, uz prećutkivanje pitanja čiji kabinet svesno ili slučajno već šest meseci zaboravlja da isplati 13 miliona dinara koje je Ministarstvo finansija već lociralo za Petnicu u ovoj godini.

Tako se među stranačkim feudima čuva mir u kući, bez obzira što se stvar već toliko zamrsila da je pitanje koliko još može da prati šta mu je ko obećao i sam direktor Istraživačke stanice Petnica Vigor Majić, koji je, po izboru "Vremena" proglašen za ličnost 2008. godine. Kako god, novca za realizaciju programa još uvek nema u petničkoj kasi. O tome najbolje govori podatak da se lavina na internetu, bez obzira na obećanja i izjave, ne zaustavlja. A ona bi se mogla preliti na razne strane – to se uostalom mora očekivati kad je reč o ustanovi koja proizvodi najbolje od onog što se na Balkanu može dobiti – kvalitetne ljudske izvore.

Kako smo saznali od potpredsednika Đelića, on je prethodnih dana dobio poziv od makedonskog vicepremijera, koji mu je navodno rekao – "Božo, pa i ja sam petničar". Potpredsednik je potom nastavio da svuda po zemlji sreće još petničara, spominjući na javnom servisu koliko oni prožimaju Srbiju na svim nivoima. No, u stranci iz koje dolazi ministar prosvete to još nisu zapazili. Kao što nisu ni kad su prethodni put gubili vlast. ×

SLOBODAN BUBNJEVIĆ

TITO JE U MODI

Na izložbi "Smrt u trezoru" izloženi su predmeti koji su svojevremeno poklonjeni Titu, a koji su za različite namene potraživani u periodu od 1992. do 2009. Međutim, trezor iz kojeg su pozajmljeni tek čeka da bude otkriven

Bilo da su se više potrudili, ili da se nisu potrudili uopšte, autorima izložbe "Smrt u trezoru" uspeh je bio zagarantovan.

Na multimedijalnoj izložbi otvorenoj u Muzeju "25. maj" u subotu, 27. juna 2009, predstavljeno je 14 predmeta poklonjenih Josipu Brozu Titu. Svi su na svoj način zanimljivi, svi su velike materijalne vrednosti, ali su istovremeno i u senci priče koja prethodi izložbi, odnosno putešestvija koje su prešli od ruku maršala SFRJ do danas.

Od 1996. godine, ovi i drugi predmeti iz lične Titove zbirke bili su nedostupni javnosti, a i sada su samo privremeno ("na revers", kako kažu autori) dopremljeni iz famozne Ovalne kuće. Imajući u vidu da je Ovalna kuća sagrađena za Tita, ali da su joj jedini stanari bili Slobodan Milošević i njegova porodica, čini se da bi izložba uspela i da su, umesto dragim kamenjem optočenog uzdarja, izloženi delovi parketa ili nameštaja.

OVAL I MIR: Ovalna kuća deo je Memorijalnog kompleksa "Josip Broz Tito", koji je osnovan 1982. godine i koji još obuhvata građevine, predmete i arhivsku građu u krugu Užičke ulice od broja 11 do broja 15: rezidenciju (srušenu tokom bombardovanja 1999), bilijarnicu, lovačku kuću, Stari muzej, Muzej "25. maj" i Muzej "4. juli". Ovalna kuća poznata je i pod nazivom "Mir", što je skraćenica za pun naziv "Maršalova intimna rezidencija". Završni radovi obavljeni su u proleće 1980, pa Tito nije imao priliku ni da je vidi. Kuća ima

ukupno 3800 kvadrata, četiri nivoa i navodno nijedan stepenik (kako bi se i u invalidskim kolicima moglo prići svakom delu). Bila je opremljena nameštajem istorijske vrednosti,

Mandala

Jedan od vizuelno najefektnijih delova izložbe jesu dve mandale, poklon premijera Nepala Nagendra Prasada Rijala iz decembra 1974. U pitanju su predmeti prečnika 50 i 53 cm, napravljeni od legura metala, opala, sedefa i stakla, koji predstavljaju "sveti kosmički dijagram hindubudističkog sveta Azije, model savršenog sveta, simbol univerzuma, tačku koja sadrži suštinu". Katalog izložbe još navodi da je "zapadna kultura upoznata sa mandalama uglavnom posredstvom Karla Gustava Junga, koji smatra da mandale, kao psihološki fenomen, nastaju spontano, u snovima, u određenim konfliktnim stanjima i u slučajevima šizofrenije". Prema Jungovoj teoriji, "ove nesvesno nastale individualne mandale svojim redom kompenzuju unutrašnji nered i konfuziju psihičkog stanja obolelog kao vid samoizlečenja".

Statua boga Ozirisa

Bronzanu statuu visine 47,5 cm Titu je poklonio predsednik Ujedinjenih Arapskih Republika Anvar el Sadat u periodu od 1971. do 1974.

Prema staroegipatskoj mitologiji, Oziris je bog mrtvih, pravedni sudija zagrobnog života, ali i bog plodnosti. Statua Ozirisa poklonjena Titu potiče iz VI veka p.n.e. i u prekrštenim rukama drži vladarske simbole – mahalicu i krivi štap. Prema navodima u katalogu izložbe, "ove vladarske insignije predstavljale su potrebu da se vladar prikaže kao neko ko može da predvodi svoj narod (krivi pastirski štap) i obezbedi dovoljne količine hrane (mahalica je poljoprivredno oruđe).

Iako vrlo vredan, ovaj eksponat je, prema rečima kustosa Mome Cvijovića, tokom ulaska eksperata u trezor 2003. bio zatečen u kontekstu koji mu nimalo ne priliči: "U jednoj od prostorija, na podu u uglu, stoji Oziris, bog mrtvih, u položaju mumije, i sam mrtav."

FOTOGRAFIJE: M. MILENKOVIĆ

slikama čuvenih svetskih i domaćih slikara, umetničkim predmetima, a imala je i pozlaćene brave prilagođene anatomskom obliku Titove šake i podrumskim bazenom.

Nakon formiranja Memorijalnog centra, Ovalna kuća adaptirana je u muzejski objekat u kojem su bila izložena najvrednija i najreprezentativnija umetničko-istorijska dela – kao takva spomen-zbirka, za posetioce je bila otvorena od 1984. do 1996. godine. Tada je, međutim, Vlada Savezne Republike Jugoslavije odlučila da se Memorijalni centar ukine. Iste godine doneta je i uredba o osnivanju Muzeja istorije Jugoslavije kojem se na upravljanje dodeljuje "celokupan umetnički i kulturno-istorijski sadržaj Memorijalnog centra, ali ne i svi delovi prvobitnog kompleksa. Oduzeti prostor (rezidencija, Lovačka i Ovalna kuća i bilijarnica) predat je na korišćenje predsedniku SRJ. Iako se tadašnji predsednik Zoran Lilić nikada nije uselio u Ovalnu kuću, oko zgrade je podignut visok zid, a stručnjaci Muzeja istorije Jugoslavije tamo više nisu imali pristup uprkos činjenici da su svi predmeti zatečeni u njoj postali vlasništvo tog Muzeja.

Posle bombardovanja 1999, Slobodan Milošević se sa porodicom useljava u Ovalnu kuću, u čijim su se podrumskim prostorijama i tada, baš kao i danas, nalazili najvredniji primerci Titove zbirke.

KLJUČ: Kada je 1. aprila 2001. Milošević smešten u Centralni zatvor, delegacija predstavnika vrha savezne vlasti izvršila je inspekciju ulaza u prostorije podrumskog trezora i tom prilikom utvrdila da metalna vrata teška četiri tone nisu zapečaćena. Kako je "Vreme" pisalo u broju 580 (14. februar 2002), na vratima je nedostajao jamstvenik, crveno-beli kanap, a >>

Fragmenti Mesečevog tla

Predsednik SAD Ričard Nikson poklonio je Titu dva fragmenta Mesečevog tla – jedan 1970. (koji je donela misija Apolo 11), a drugi 1973. (iz misije Apolo 17). Tokom šest Apolo misija u periodu od 1969. do 1972, sa Meseca je doneto 2415 uzoraka, ukupne težine 382 kilograma. Približno 200 primeraka poklonjeno je različitim državama kao simbol mira i jedini su koji zvanično nisu vlasništvo NASA. Procenjena vrednost svakog fragmenta iznosi pola miliona dolara, ali je svojevremeno za fragment ukraden iz predsedničke palate u Hondurasu nuđeno i čitavih pet miliona dolara. Lopovi su međutim uhvaćeni i fragment je vraćen.

Maršalske oznake druga Tita

Staljinova sablja

Sablju optočenu s 260 sitnijih i krupnijih dijamanata i briljanata Titu je 1944. poklonio Josif Visarionovič Staljin. Drago kamenje inače čini ornament u obliku grančica, cvetova i zvezde petokrake – u zvezdi se nalazi i najveći briljant žute boje.

Ovo je inače jedan od dva izložena predmeta koji su korišćeni u čisto umetničke svrhe. Za razliku od režisera Gorana Markovića koji je potraživao Titov maršalski znak radi kostimografskog efekta u filmu *Tito i ja*, pisac Ivan Ivanji načinio je od sablje predmet oko koga se razvija radnja romana *Staljinova sablja*, iz koga objavljujemo deo:

U RUKAVICAMA: Ivan Ivanji

"... Pukovnik iz svog automobila iznese duguljasti sanduk od poliranog drveta.

Svečanim gestom vadi sablju. Izvlači je iz korica i učini one pokrete pozdrava kojima je nekada iskazivao počast stranim državnicima. Zatim je oprezno hvata za sečivo i drži pod svetiljkom na tavanici da bi bolje video balčak.

Kamenje zasvetluca.

'Zar je to prava?', pita Aki glasom koji nehotice zadrhti zbog čega se naljuti na samoga sebe.

'Naravno da nije!', kaže penzionisani oficir. 'To je perfektna maketa tačno po originalu!'

'Dozvoljavate?'

Bandit prihvata sablju sa neskrivenim poštovanjem. Istu ovakvu je Staljin lično video, verovatno držao u rukama. Zatim ju je dao Titu. Čak i kriminalac sa Balkana, kao Ahilej Malić, pogotovo ako je sin profesora klasičnih jezika, ima utisak da duh istorije za tren proveje kroz veliku hladnu garažu.

'Razbojnici su za malo bolji časovnik koji su ukrali sa izložbe, samo zbog toga što ga je navodno Tito neko vreme imao na ruci, dobili tri miliona švajcarskih franaka', kaže Aki tiho.

'Malo bolji sat? To je bio "Filip Patek" od osamnaest karatnog zlata iz specijalne serije proizvedene 1944. godine.'

'Vi to znate tako tačno? Da niste vi i u tome učestvovali?"

'Molim vas!", glas pukovnika zvuči prekorno, ali ne odbija da je imao veze sa tom krađom o kojoj su novine mnogo pisale. 'Pokušali su da prodaju i sat kralja Petra I Karađorđevića, ali su dobili znatno manju sumu. Kolekcionari su čudni ljudi. Tito je trenutno u modi'..."

(Ivan Ivanji, *Staljinova sablja*, Stubovi kulture, Beograd 2008)

od prvobitnog pečata nađeni su samo tragovi. Ne ulazeći u trezor, članovi delegacije zapečatili su ta vrata pečatom SUP-a Savski venac i u vosku ostavili svoje otiske prstiju.

Osam meseci kasnije, 24. januara 2002, ustanovljeno je da je i taj pečat skinut. Navodno, samo dva dana posle prve inspekcije, u trezor su ušli ljudi koji su se predstavili kao pripadnici Službe državne bezbednosti, a taj postupak obrazložen je tezom da traže skriveno oružje i eksploziv. Različite su teorije o tome ko je, zašto i kako ulazio u trezor, ali je istovremeno neoboriva činjenica da je trezor sigurno otvaran pre 1. aprila 2001, da je tog dana zapečaćen, da je dva dana kasnije opet otpečaćen i da je takav ostao sve do januara 2002 – u prevodu, to znači da je u trezor u tom periodu mogao da uđe svako ko je ušao i u Ovalnu kuću (počevši od najviđenijih – Mire Marković, Marka i Marije Milošević).

Prema navodima kustosa Mome Cvijovića, stručnjaci Muzeja istorije Jugoslavije ušli su u trezor tek 2003, tokom priprema za izložbu arheološke zbirke "Do, ut des". Bio je to, međutim, samo ulazak, ne i preuzimanje zbirke. Tokom 2006, Ovalna kuća dodeljena je Ministarstvu unutrašnjih poslova, da bi je 2008, zajedno sa sadržajem trezora, preuzela republička Služba za zajedničke poslove.

Na izložbi "Smrt u trezoru" izloženi su samo predmeti koji su potraživani u periodu od 1992. do 2009. za različite namene, kao i oni koje su darodavci (muzeji, pre svega) potraživali nakon Titove smrti. Pored svakog izloženog predmeta, nalazi se ekran na kojem publika može da prati priče režisera, književnika, istoričara umetnosti, arhitekata, kustosa i astrofizičara o razlozima njihovog interesovanja za određeni predmet. "Ova izložba je pokušaj da bar nakratko na svetlost – jer ćemo, budući da ih, iako zakonski vlasnici, preuzimamo na revers, nakon završetka morati da ih opet vratimo u trezor i prepustimo tami i propadanju – iznesemo onaj neznatni deo kome su ljudi koji su ih tražili udahnuli život", piše kustos Momo Cvijović u katalogu izložbe. Napor autora vredan je pažnje, izloženi predmeti više su od prijatnog prizora, ali tužna priča o Titovom trezoru ipak je glavni lajtmotiv. Možda dovoljan da osvesti one koji imaju dovoljno moći i nadležnosti da konačno stave tačku na misteriju Ovalne kuće i na svetlo dana iznesu sve ono što ona ima da pruži. ×

TAMARA SKROZZA

PREDLOG ZA RAZMIŠLJANJE

Ne kaže se džaba da "prilika čini lopova": olako legitimizovanje intervenisanja u javni prostor iz lagodne zavetrine anonimnosti je i otac i majka ove invazije ništavila

Nije trebalo da me vučete za jezik, ali kad već jeste – ko vam je kriv! Dakle, još jednom: forumi, blogovi, komentari... Tek da vidimo gde smo tačno s tom stvari, kakvo nam je prolazno vreme.

Videh na sajtu NSPM da je Antonić Slobodan, sav presrećan i trijumfalan, na "dušmanskom" sajtu E-novina otkrio nekoliko uistinu rasnih i kristalno čistih grumenova fašistoidnog "govora mržnje" u najčistijem mogućem stanju, a koje su ispod jednog inače korektnog autorskog teksta ekskrementirali čitaoci-komentatori. Što redakciju, dakako, ne abolira: taj-tamo-neko ko anonimno brabonja ima elementarno ljudsko pravo da bude degenerik, ali ti nemaš pravo da njegova bolesna iživljavanja učiniš javnim! Odgovornost je, u tom smislu, uvek na konkretnom profesionalcu – nikada na anonimnom amateru. Kako god, to što sam video ja video je i D. Ž. Žare, pa je i time obogatio svoj prošlonedeljni uvodnik. A onda se, naročito u memljivim prestoničkim kuloarima, razvila tipična čaršijska rasprava: ko tu koga, čime, kome i zašto... Bah, mene tu zanima nešto drugo, ono što je u ovoj i sličnim pričama jedino važno, a na šta se obraća najmanje pažnje.

Elem, šta je to na šta Slobodan Antonić ukazuje? To je "govor mržnje". Odlično. Slažem se da "govor mržnje" treba žigosati, i da mu u medijima koji iole drže do sebe nije mesto. Slažem se i s tim da ono što je naveo sa sajta E-novina apsolutno odgovara svakoj razumnoj definiciji "govora mržnje" (što mu se ne događa baš uvek – naime, ponekad svaku banalnu ličnu uvredu ili giliptersku psovku tako naziva, što je naprosto *mixing of grandmothers & frogs*). Dakle, Antonić S. je dočekao da, eto, bar jednom u nadgornjavanju sa svojim ideološkim arhineprijateljima bude sasvim u pravu, pa još da ih pobije njihovim sopstvenim oružjem. Čestitam. I treba da se veseli, ionako mu se to neće ponovo dogoditi. Međutim, njegova je "pobeda" trivijalna i bedna, jer je sasvim nenačelna, sasvim besprincipijelna. Zašto? Zato što Antonića, reklo bi se po onome šta i kako radi, odavno već ne zanima ama baš ništa osim besomučnih "ideoloških ratova" sa famoznom "drugom Srbijom" – u kojoj, avaj, nije da nema ne mnogo manje napornih i ponad svega plitkih *anti-Antonića* – i u ime tog ratovanja odavno je žrtvovao svaku moguću produbljeniju raspravu o bilo čemu. Kako to izgleda glede konkretne mrežno-forumaško-komentatorske tematike? U svojim se pokušajima analize diskursa "druge Srbije" i njenih medija Antonić malo-malo pa upušta u ekstenzivno citiranje bljuvotina i budalaština sa kojekakvih "građansko-liberalnih" foruma i blogova, tretirajući ih s barem podjednakom ozbiljnošću kao i prave, autorske tekstove ljudi s imenom i prezimenom, pa i nekakvom javnom težinom. Ovakvo nivelisanje Nečega i Ničega u startu je groteskno. Sve što se time može postići, i to u najboljem slučaju, jeste dokazivanje da i na *user friendly* marginama "evrounijatskih" medija ima svakakvog treša, kao i u onim drugim. Ima, pa šta? Da i oni služe kao deponija za trenutno samozalečenje kojekakvih frustrata? Služe, i šta ćemo sad? Isuviše je to skroman cilj da bi se time vredelo baviti. Antonić, dakle, može sasvim lako dokazati da se kojekakva anonimna (ergo, nepotpisana) žgadija na njemu najstrašnije iživljava po bespućima interneta. To, međutim, mogu (glede mene mi) da dokažem i ja. Proguglujte me, pa pogledajte: lele, čega sve tu nema, čak i poziva na ubistvo jednim dražesnim snajperom! Ali, šta to dokazuje? Ne ono na šta cilja Antonić u svom žalosnom "uta ta" politikantstvu, nego nešto mnogo važnije, opštije, načelnije: nije problem sa internet-đubretom koje nas zasipa i zagađuje u levičarima i desničarima, nacionalistima i mondijalistima, liberalima i konzrervativcima etc., koji sad treba doveka jedni drugima da mere nivo đubreta po sajtu, a đubre će za to vreme beričetno da raste, dok nas sve ne podavi: ne, *problem je u mediju samom*. Ne kaže se džaba da "prilika čini lopova": olako legitimizovanje intervenisanja u javni prostor iz lagodne zavetrine anonimnosti jeste i otac i majka ove invazije Ništavila. "Interaktivni" internet tehnički je omogućio tu strahovladu anonimnog đubreta, a ona u osnovi podjednako pogađa svakoga ko se javno bavi politički osetljivim i emotivno senzibilizujućim pitanjima, i to sa bilo koje tačke svetonazornog spektra. No, svaka je tehnika, pa tako i ova, dobar sluga, ali zao gospodar... Drugim rečima, taj se problem nikada neće rešiti ovako parcijalno: ja likujem kad ti emituješ đubre, ti likuješ kad ga ja emitujem... Lek je samo jedan: *uspostavljanje standarda*. Uspostavljanje minimuma ispod kojeg se ne ide, ni po koju cenu. Moj predlog će na sve oguglalima možda zazvučati radikalno, a samo je razuman, i baš ništa više od toga: dakle, niko ko drži do sebe više neće puštati nikakve nepotpisane komentare – pri čemu autentičnost potpisa IMENOM I PREZIMENOM mora biti razumno dokaziva – na svoj sajt. Anonimno mišljenje, anonimni stav – to naprosto *ne postoji*. Da bi mislio *nešto* o nečemu ili nekome, moraš i ti biti *neko*. U protivnom, gunđaj i čantraj po svojoj sobi, ko te j... I to treba da važi i za NSPM i za E-novine, i za "Vreme" i za NIN, i za B92 i za RTS, i za "Politiku" i za "Danas", i za LDP i za DSS... Ko god ne bi pristao na ovakav *džentl(vu)menski dogovor*, rekao bi o sebi, svojim namerama i kredibilitetu sve što treba znati.

Evo, shvatite ovo kao moj predlog za razmišljanje, ali i za akciju. Poziv važi za sve, bili oni štampani mediji sa veb sajtovima, elektronski mediji ili izvorno veb portali, i zastupali oni ama baš kakvu god političku ili svetonazornu orijentaciju. Pravila javne komunikacije i njena etika relativno su stabilna stvar i ne mogu se radikalno menjati sa svakom tehničkom novotarijom. Uostalom, to što je neko izumio vatreno oružje nije ubijanje ljudi učinilo legitimnijim – samo ga je učinilo lakšim, izvedivijim. No, ubistvo je i dalje u etičkom smislu gnusna stvar, a u pravnom krivično delo. Dakle? ×

BIZNIS

PROSEČNA NETO ZARADA U SRBIJI U MAJU JE IZNOSILA 31.086 DINARA I U ODNOSU NA ISTI MESEC 2008. NOMINALNO JE BILA VEĆA ZA 9,1 A REALNO ZA 0,8 ODSTO

NAGRADE

Zlatni lav McCann Ericksonu

Agencija McCann Erickson osvojila je najprestižniju nagradu iz oblasti advertajzinga u svetu – Zlatni lav, na svetskom advertajzing festivalu u Kanu. U konkurenciji od blizu 2000 kampanja iz celog sveta, nagrađena je kampanja za podizanje javne svesti o raku testisa pod nazivom "Proveri ih", koju je McCann realizovao u Makedoniji. Na svečanoj ceremoniji u Kanu,

REGIONALNI LIDER: SRĐAN ŠAPER I VLATKO DIMOVSKI SA NAGRADOM U KANU

osnivač i predsednik McCann grupe Srđan Šaper i direktor agencije u Skoplju Vlatko Dimovski primili su Zlatnog lava, pred više od hiljadu uglednih zvanica i predstavnika najvećih svetskih medija. Za 12 godina otkako je Šaper osnovao agenciju u Beogradu, McCann grupa sa svojim agencijama i kancelarijama u pet zemalja postala je pravi regionalni centar komunikacije za jugoistočni deo Evrope. ×

MANIFESTACIJE

Dani Grčke u Beogradu

MIRIS GRČKOG LETA: DOBITNICI NAGRADA

Manifestacija "Miris grčkog leta u Beogradu", koja je u poslednjih pet dana minule sedmice obeležila posetu Ušće Shopping Centru, završena je dodelom vrednih nagrada onima koji su učestvujući u kvizu poznavanja Grčke pokazali najviše znanja. Naime, Ušće Shopping Centar bio je ovih dana i pravi mali sajam grčkog turizma, na kome su u ambijentu kućica Santorinija turističke organizacije nudile najbolje ponude grčkih letovališta. Građani su uz razmatranje ponuda i uživanje u grčkim specijalitetima hrane i pića mogli da učestvuju i u nagradnoj igri koja je, onima koji su pokazali najbolje poznavanje Grčke, donela vredne nagrade. Prvu nagradu – letovanje za dvoje u Grčkoj – osvojila je Zorica Lukić iz Beograda. Drugu nagradu – vrednosni kupon za gorivo Eko Hellenic Petroleuma – osvojila je Marija Nemec, dok je trećeplasiranoj Maji Pejčić Nestle Ice Cream priredio paket iznenađenja. Dani Grčke organizovani su u saradnji sa Hellenic Business Association, Ambasadom Grčke u Beogradu, grčkim kompanijama i turističkim agencijama. ×

SERTIFIKATI

Prvi Agrobanci

Agrobanka a.d. Beograd je jedina banka u Srbiji i okruženju koja je uspostavila integrisani sistem upravljanja kroz uvođenje međunarodnih standarda ISO 9001:2008 (upravljanje kvalitetom) i ISO 27001:2005 (upravljanje bezbednošću informacija). ISO standard 9001:2008 je objavljen u oktobru 2008. tako da je Agrobanka prva banka sertifikovana po ovoj najnovijoj verziji zahteva tog standarda, a jedina koja je sertifikovana po zahtevima standarda ISO 27001:2005. Sertifikaciju je obavilo sertifikaciono telo DAS Certification Ltd. iz Velike Britanije, koje je član UKAS-a, vodeće svetske sertifikacione institucije. ×

EKOLOGIJA

Učenje kroz igru

SAČUVATI PRIRODU: SA FRIKOMOVE PREDSTAVE

Kompanija Frikom organizovala je na Zemunskom keju predstavu *Tajni agent Izzy – Misija: Pametnjakovići*, uz pomoć koje se deca, igrajući se sa likovima Izijem i Lorom iz istoimene animirane igre i glumcem Bodom Ninkovićem, edukuju o očuvanju čovekove okoline. Mališani su pokazali zavidno znanje o tome gde se bacaju otpaci i kako se čuvaju parkovi, šume i reke. Ova predstava izvedena je pred oko 3000 dece iz vrtića i osnovnih škola u Beogradu, Novom Sadu, Nišu i Kragujevcu, a Frikom najavljuje da će tajni agent Izi i Lora nastaviti svoja gostovanja po Srbiji. ×

ANKETA VREMENA >> KO SU DOBITNICI A KO GUBITNICI U SRPSKOJ TRANZICIJI

Različite kvazielite su dobitnici

BOGDANKA PEŠIĆ, DIREKTORKA PERIHARD INŽENJERINGA, BEOGRAD

- **DOBITNICI** Kao i uvek, različite kvazielite iz privrede, supkulture i politike.
- **GUBITNICI** Ljudi stariji od 50 godina, ali i mladi, zbog neformiranog sistema društvene vrednosti.

Zavisi kako se ko prestrojio

- **DOBITNICI** Pre svega oni koji su na vreme shvatili da je neophodno da se prestroje u pravcu tržišne ekonomije.
- **GUBITNICI** Oni koji to nisu shvatili.

JANKO ČOBRDA, GENERALNI DIREKTOR JKP NOVOSADSKA TOPLANA

AKCIJE

Za decu u Zvečanskoj

U okviru kampanje za deterdžent Persil Gold Plus, menadžeri kompanije Henkel učestvovali su u akciji "Spremni za budućnost", ceo dan krečeći prostorije u Centru za zaštitu odojčadi, dece i omladine u Zvečanskoj ulici u Beogradu. Projekat "Spremni za budućnost" su pokrenuli studenti FON-a u Beogradu. Akcija se sastojala od dva dela: humanitarne žurke i prikupljanja sredstava za opremanje učionica, a zahvaljujući Henkelu uređene su i sobe za druženje i zabavu. Predsednik Henkela Nenad Vuković najavio je da će ova kompanija nastaviti sa sličnim aktivnostima.

KREČENJE CEO DAN: MENADŽERI HENKELA

PROJEKTI

Fond za budućnost

Kroz program profesionalne orijentacije u okviru projekta "Fond za budućnost" za tri godine prošlo je oko 120 stipendista. Fond je osnovao Delta Holding i ovo je jedinstven program brige o deci bez roditeljskog staranja, kojim se rešava jedan od najdelikatnijih trenutaka u zbrinjavanju dece – izlazak iz doma. Programom su obuhvaćeni domovi u Beogradu i Nišu, Dečije selo u Sremskoj Kamenici i 14 hraniteljskih porodica iz Subotice i Niša. Stipendisti Fonda mogu po završetku školovanja da dobiju posao u Deltinom poslovnom sistemu, a u protekle tri godine u stalni radni odnos primljeno ih je 12. Za potrebe Fonda Delta godišnje izdvaja oko 12 miliona dinara.

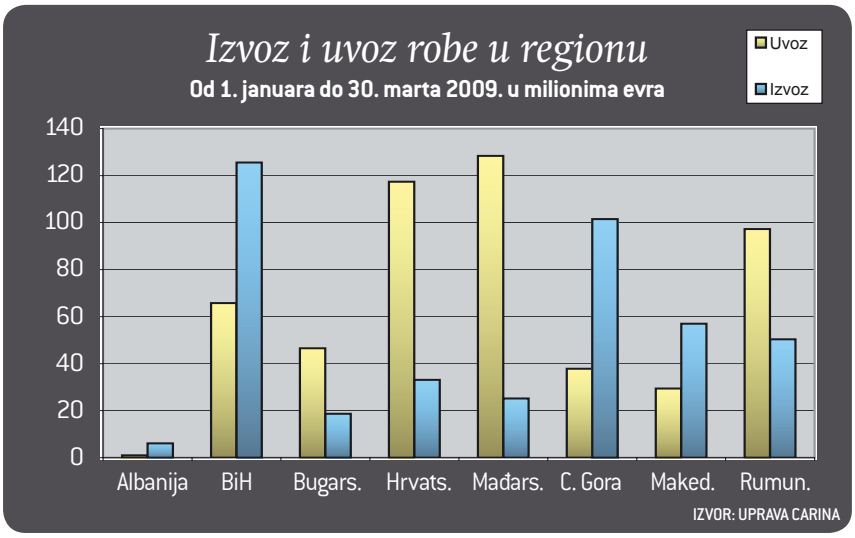

IZVOR: UPRAVA CARINA

BANKE

Privredni tokovi u regionu

PIŠE: VLADIMIR ČUPIĆ, PREDSEDNIK IZVRŠNOG ODBORA HYPO ALPE-ADRIA BANK

Privreda Srbije nije jedina u regionu koja se suočava sa ozbiljnim problemima. Pad proizvodnje i prodaje doveo je do rasta nelikvidnosti preduzeća i u ostalim zemljama u regionu. Uznemirujuće deluju podaci da u Srbiji postoji 60.000 nelikvidnih privrednih subjekata, u BiH 42.000. Pad prodaje i rast nelikvidnosti preduzeća ogleda se i u padu poreskih prihoda države, što je dodatno otežano padom uvoza i po tom osnovu smanjenjem carinskih prihoda. Zbog toga i ne čudi da budžetski deficiti prevazilaze planirane nivoe, pogotovu u državama koje su i same veliki potrošači. Tako, u Srbiji je državna potrošnja 68 milijardi dinara, dok je u Hrvatskoj na nivou od preko dve milijarde evra. Još više brine činjenica da su države u regionu najveći dužnici i praktično inicijatori rasta nelikvidnosti u privredi, za razliku od razvijenih država koje obilato pomažu svoja preduzeća i građane. Ipak, postoji mnogo prostora za poboljšanje situacije, a najbolju šansu pružaju CEFTA sporazum o stvaranju zone slobodne trgovine u zemljama zapadnog Balkana, kao i trgovinski sporazumi pojedinačnih država sa Evropskom unijom. Pored toga što ti sporazumi dovode do povećanja konkurencije na tržištima svih zemalja u regionu, a time i do poboljšanja kvaliteta i cenovne konkurencije između proizvođača, ovo omogućuje i povezivanje proizvođača iz različitih država i proizvodnju kvalitetnije robe za izvoz u Evropsku uniju i to bez carina. Na taj način, mnogi proizvođači u regionu koji imaju prevelike kapacitete za premali broj potrošača u pojedinačnim državama, imaju šansu da izađu van granica, postanu međunarodno konkurentni, da znatno povećaju prodaju i izvoz a time i proizvodnju, profitabilnost i zaposlenost.

PIŠE: ŽELJANA VUČIĆ, VLASNICA KOŠUTICE, BEOGRAD

POSLOVNO GESLO

Ne bežati od teškoća

Nikada se ne predajte. Biti poslovan čovek pre svega znači biti optimista i hrabar, suočavati se sa poteškoćama, ne bežati od njih. I naravno, uvek morate biti spremni na šalu.

EXTREME

- **INVESTITOR** Američka kompanija Exim najavila je da će uložiti 20 miliona dolara u izgradnju dva pogona za proizvodnju medicinskih aparata i metalnih konstrukcija u Jagodini.
- **KUPAC** Španska firma Friselv SA je, kao jedini učesnik na tenderu za privatizaciju somborske Panonke, ponudila jedan evro za 71,6 odsto njenog kapitala, ali i 2,45 miliona evra investicija u narednih pet godina.
- **IZVOZ** Kompanija za proizvodnju i preradu bilja "Bilje Borča" počela je da izvozi u SAD, Kanadu i Meksiko, a vlasnik Radisav Bušić ističe desetogodišnji ugovor o izvozu u Ameriku sa njujorškom firmom Savansa.
- **DOTERIVANJE** Novi vlasnik hotela Grand i apartmana Konaci na Kopaoniku, MK Group, planira da u renoviranje tih objekata i u izgradnju parkinga uloži četiri miliona evra.
- **POGON** Fabrika rashladnih i tehničkih uređaja Frigo Žika Soko u Rumi otvorila je novu proizvodnu liniju u koju je uloženo 84,2 miliona dinara (30,7 miliona je investicija Izvršnog veća Vojvodine, ostalo fabrike), a posao će dobiti 55 ljudi.

Snabdevamo ceo region

Kapaciteti fabrike su za pet godina skoro utrostručeni, a samo 2008. proizvedeno je 1,55 miliona hektolitara piva. Srpska pivara danske multinacionalke jedna je od najsavremenijih u Evropi i jedina na Balkanu proizvodi super premium brend Carlsberg. Prošle godine u izvoz je otišlo 20 odsto proizvodnje, a sertifikovani domaći dobavljači su dobili mogućnost za plasman u zemlje Carlsberg sistema

M. MILENKOVIĆ

KVALITET I USLUGE IZNAD OČEKIVANJA POTROŠAČA: Aleksandar Radosavljević, generalni direktor Carlsberg Srbija Group

Kompanija Carlsberg Srbija prošle godine je ostvarila rast proizvodnje od deset odsto u odnosu na 2007, što je najveće povećanje u pivarskoj industriji naše zemlje. Danska multinacionalka Carlsberg na srpskom tržištu prisutna je od 2004. kada je kupila pivaru u Čelarevu. Sa godišnjim finansijskim rezultatima kompanija izlazi samo na globalnom nivou. Ipak, da srpska ćerka firma odlično posluje pokazuju podaci o plaćenim socijalnim doprinosima radnicima i porezima državi. Tako je na ime dažbina Carlsberg Srbija prošle godine uplatio oko 30 miliona evra, što se nastavlja na sumu od 85 miliona evra uplaćenih u prethodne četiri godine. Carlsberg Srbija drži jako drugo mesto na domaćem pivarskom tržištu sa 25 odsto udela. Početkom godine menadžment je najavio povećanje tržišnog učešća za dva odsto i rast izvoza za 20 odsto. Svetska finansijska kriza i stanje u domaćoj ekonomiji uslovili su kompaniju da prilagodi planove novonastalim prilikama. Protekle godine Carlsberg Srbija je investirao oko 35 miliona evra u unapređenje poslovanja, pa ove godine nema ni potrebe za tako velikim ulaganjima. "U 2008. iz fabrike je izašlo 1,552 miliona hektolitara piva. Prvobitan plan je bio da ove godine ostvarimo jednocifren rast volumena. Nažalost, prodaja u prvom kvartalu je bila manja nego što smo očekivali, a cela pivarska industrija je tada doživela pad proizvodnje od 25 odsto u odnosu na isti period prošle godine. Na to je uticalo više faktora. Prvo, kao mera povećanja državnog budžeta vanredno su povećane akcize na naftne derivate, cigarete i alkohol. Drugo, zbog nestabilnog kursa i uticaja globalne ekonomske krize likvidnost firmi koje su naši kupci se narušila. Treći negativan uticaj bilo je vreme. U prva tri meseca temperature su bile znatno niže nego ranijih godina, a pivo se tada manje pije", navodi u razgovoru za "Vreme" Aleksandar Radosavljević, generalni direktor Carlsberg Srbija Group. On dodaje da se u drugom kvartalu situacija popravila: "Mislim da je na loše poslovanje najviše uticao psihološki faktor zbog loših kretanja u privredi. Sada je kurs dinara stabilizovan, pa se osećaju prvi znaci oporavka koji unose vedrinu. Mi nismo imali problema sa naplatom jer imamo sopstvenu distribuciju i nemamo puno velikih kupaca. Sami snabdevamo prodavnice i ugostiteljske objekte, pa imamo razrađen odnos i aktivnu saradnju. Zato nismo imali spornih potraživanja, koja postoje ne samo u našoj, nego u mnogim industrijama."

OZBILJNE INVESTICIJE: Carlsberg Srbija je prošle godine ostvario rast prometa od 40 odsto u odnosu na 2007, ali direktor smatra da ove godine neće biti moguće uvećanje u istom obimu. Ipak, u prvih šest meseci ove godine promet je bio za 12 odsto veći nego u istom periodu 2008. "Najprodavanije pivo iz portfolia fabrike iz Čelareva još uvek je nacionalni Lav. Taj brend je kičma naše ukupne realizacije. Ipak, smatram da je za uspeh najviše zaslužno to što smo aktivirali premium segment. Najviše smo se angažovali na promociji Tuborga. Koliko je postao omiljen pokazuje podatak da je 2005. njegov udeo u ukupnoj prodaji bio dva odsto, a prošle godine deset odsto. Mnogi ljudi koji su probali Tuborg postali su lojalni tom brendu", objašnjava Radosavljević. U Čelarevu se osim Lava i Lava 7 proizvode samo premium brendovi. To su Carlsberg, Tuborg i Holsten, dok se Guinness, Kilkenny i Budweiser-Budvar uvoze iz Irske odnosno Češke. U portfoliu proizvoda koji se distribuiraju kod nas nalazi se ukupno 11 brendova. To su, uz pomenuta piva, i Tuborg X-brew, Tuborg Lemon i energetsko piće Battery.

UMETNOST PROIZVODNJE: Pivara u Čelarevu

BREND: Najtraženiji

Danska multinacionalka je i jedan od najvećih stranih investitora u Srbiji. Naime, od preuzimanja fabrike do danas, uloženo je oko 160 miliona evra u unapređenje poslovanja. "Oko 110 miliona evra je uloženo u proširenje proizvodnih linija, poboljšanje procesa proizvodnje i usklađivanje sa EU ekološkim standardima. Prvobitni kapaciteti pivare bili milion hektolitara godišnje, a danas 2,5 miliona. Realizacija je bila manja od kapaciteta, ali uskoro planiramo da još aktivnije izvozimo u zemlje Carlsberg sistema", ukazuje Aleksandar Radosavljević. Prošle godine Carlsberg Srbija je plasirao oko 20 odsto od ukupne proizvodnje u Mađarsku, Hrvatsku, Sloveniju, Bosnu

i Hercegovinu, Bugarsku, Izrael, Švajcarsku, Grčku, Slovačku, Češku, Makedoniju, Nemačku i Australiju. "Na okolna tržišta najviše izvozimo Lav, ali dosta ih snabdevamo i Tuborgom i Carlsbergom. Razlog za to je što jedino u fabrici u Čelarevu postoji linija za proizvodnju limenki za Carlsbergova piva u jugoistočnoj Evropi (čak i za lokalne brendove). Takođe, mi smo jedna od tri pivare Carlsberga u Evropi koje imaju draft-master. To je postrojenje koje pakuje pivo za točenje u PVC burad od 20 litara", napominje generalni direktor. On podseća da je ta tehnologija bila Carlsbergova inovacija i da se srpska ćerka firma među prvima prijavila za probni projekat. "Zato se ti kapaciteti dosta koriste, pa izvozimo i u Italiju i Izrael. Od prošle godine imamo i novu varionu, a za svu opremu koja je ugrađena možemo reći da je najsavremenija. Ponosni smo i što se pivo Carlsberg za ceo region proizvodi kod nas. Taj brend je vrhunski, u super premium segmentu. Prava je umetnost napraviti ga. Njegov ukus i sastav su svuda u svetu isti. Carlsberg je veoma strog kada kontroliše kvalitet. Zato je to u skladu sa njegovim sloganom – 'Verovatno najbolje pivo u svetu'", kaže Radosavljević.

SVE VEĆI SISTEM: Direktor naglašava da Carlsberg ne pravi kompromise sa kvalitetom piva. "Trudimo se da se sirovinama snabdevamo sa domaćeg tržišta. Nažalost, u početku smo imali velikih problema jer dobavljači nisu zadovoljavali naše standarde. Zato smo do 2006. dosta sirovina uvozili. Sada se situacija popravila, ali hmelj i dalje moramo da uvozimo jer ta industrija gotovo da više i ne postoji kod nas. To je velika šteta jer je Srbija nekada bila veliki proizvođač. Sa prostora bivše Jugoslavije jedino je u Sloveniji sačuvana tradicija proizvodnje hmelja", ukazuje Aleksandar Radosavljević. Inače, multinacionalka posluje tako što sve svoje lokalne dobavljače prvo sertifikuje. "Firme koje zadovolje Carlsbergove kriterijume kvaliteta imaju visok nivo poslovanja. Trudimo se da im omogućimo da uđu u ceo Carlsbergov sistem i od lokalnih, postanu globalni dobavljači. Imamo već dobre primere domaćih dobavljača papirnih proizvoda i kukuruzne krupice", tvrdi Radosavljević.

Na svetskom tržištu Carlsberg je veliki igrač i u 2008. je držao četvrto mesto. Multinacionalka pivo plasira u preko sto zemalja i ima oko 40.000 zaposlenih. Proizvodnja je koncentrisana u 40 pivara na prostorima zapadne i jugoistočne Evrope. "Carlsberg je dosta narastao od prošle godine kada je zajedno sa Heinekenom izvršio akviziciju britanske kompanije Scotish & Newcastle. Podelili su firmu shodno interesima obe kompanije. Carlsberg je preuzeo niz poslovnih procesa u Evropi i Aziji, pa je prisustvo na nekim tržištima veće nego što je bilo ranije", napominje direktor.

Kao što se širi matična kompanija, tako je Carlsberg Srbija narastao u Carlsberg Srbija Group. Prvu ćerka firmu van zemlje srpsko preduzeće osnovalo je 2007. u Sarajevu, pod nazivom Carlsberg BiH. "Tamo imamo razrađeno poslovanje i 50 zaposlenih. U Banja Luci nam se nalazi veliki distributivni centar. Početkom ove godine počela je da radi i firma Carlsberg Montenegro. Plan nam je da u Crnoj Gori, pored još većeg plasmana brendova, budemo i prepoznatljiviji kao kompanija", ističe generalni direktor Carlsberg Srbija Group.

Carlsberg u Srbiji zapošljava 560 radnika i važi za jednog od najpoželjnijih poslodavaca. "Zaposleni su najjači kapital svake kompanije. Želimo svakom da omogućimo da se profesionalno razvija i napreduje. Redovno organizujemo razne obuke i svim radnicima, bez obzira na poziciju, obezbeđujemo maksimalne uslove za rad. U centrali su veoma zadovoljni našim radom. Vidi se da smo veoma agilni i da se svi zajedno dosta trudimo da napravimo što bolje rezultate. Cilj nam je da kvalitet proizvoda i naše usluge bude iznad očekivanja potrošača. Da bismo to postigli moramo kontinuirano da radimo na sebi i unapređujemo procese proizvodnje. Takođe, održivim razvojem kompanije pokazujemo da smo društveno odgovorni i te principe prenosimo i našim partnerima. Namera nam je da naše tržišno učešće svake naredne godine raste, ali to nećemo forsirati po cenu kvaliteta", navodi Aleksandar Radosavljević. ×

ANA RADIĆ

Investitori čekaju

Aleksandar Radosavljević je od marta predsednik Saveta stranih investitora. Organizacija je osnovana 2002. i okuplja oko 150 stranih kompanija koje posluju u Srbiji. Carlsberg Srbija je članica od dolaska na tržište 2004. godine. "Smatramo svojom obavezom da kao i druge kompanije u tom udruženju damo svoj doprinos unapređenju poslovne klime u zemlji. Želja nam je da se Srbija približi razvijenom svetu, pa je najviše aktivnosti usmereno na prilagođavanje pravnih regulativa zakonima Evropske unije. Zato je u okviru Saveta formirano više komiteta koji se bave određenim tematikama. Država je pokrenula proces ukidanja propisa koji stvaraju veću administraciju privredi nego što je to potrebno", kaže Radosavljević. On dodaje: "Aktivno smo se uključili u taj proces tako što državnim organima dajemo preporuke sa ciljem da propisi budu harmonizovani sa zakonima zemalja sa kojima poslujemo. Najviše se bavimo pitanjima poreza, carina i telekomunikacija." Na pitanje da li su strani investitori zbog svetske ekonomske krize odustali od novih ulaganja, Aleksandar Radosavljević odgovara: "Investicije od oko 800 miliona dolara koje su strane kompanije, koje već posluju u Srbiji, planirale da ulože – odložene su. Još je nezahvalno pričati kakav će poslovni ambijent biti na jesen. Situacija se malo stabilizovala, ali su još oprezni jer uticaj negativnih efekata nije nestao. Ovaj period zastoja ulaganja u celom svetu je šansa za našu zemlju da izvrši reformu zakonodavstva i celokupnog poslovnog ambijenta. Investitori su sad kao 'zapete puške' i svi čekaju da kriza prođe. Novac i planovi za dalji razvoj postoje, a na nama je da se potrudimo i stvorimo povoljne uslove da se ulaganja i dese."

BOGAT PORTFOLIO: Jedan od 11 proizvoda

KVALITET U PRVOM PLANU: Iz pogona

PROJEKTI: NAPREDAK AD, KOTOR

Novi grad u starom Kotoru

Rekonstrukcijom stare robne kuće u savremeni šoping centar, investitor promoviše novu kulturu kupovine i zabave, ali i više od toga – ambiciju da Kamelija postane središte gradskih dešavanja i omiljeno mesto za provod stanovnika Boke i turista

NAJVEĆA INVESTICIJA NAPRETKA: Budući izgled dela enterijera Kamelije

Zgrada stare robne kuće u Kotoru, inače pod zaštitom UNESCO-a, do kraja marta biće rekonstruisana i dograđena u savremeni šoping centar Kamelija, prvi takve vrste na crnogorskom primorju. Investitor, kotorski Napredak AD, ovim projektom promoviše novu kulturu kupovine i zabave. Ali i više od toga – ambiciju da Kamelija postane novo središte gradskih dešavanja i omiljeno mesto za provod stanovnika Boke kotorske i turista. Projekat je novinarima iz Crne Gore i Srbije predstavljen 25. juna u Kotoru a, kako reče predsednik Skupštine opštine Nikola Konjević, za Kameliju je izabrana idealna lokacija za zabavu, kulturu i kupovinu – u centru grada. "Posebna radost je što će sa Kamelijom Kotor dobiti novih 250 zaposlenih i veći intenzitet gradskog života, obogaćen performansima, koncertima, modnim programima, predstavama za decu itd. Sa Kamelijom ćemo dobiti kopču sa budućnošću i sa povećanim brojem turista", smatra Konjević.

SA SVEČANE PROMOCIJE PROJEKTA: Nikola Konjević, Duško Blečić, Marina Jovičić i Mladen Krekić

FIRMA BEZ CENTA DUGA: Kamelija će biti izgrađena na oko 7000 kvadrata (prizemlje i dva sprata) plus još toliko za parking. Glavni izvršni direktor Napretka Duško Blečić kaže da investicija vredi između sedam i osam miliona evra i da je 90 odsto te sume već izdvojila kompanija, a ako ima-lo bude nedostajalo potražiće bankarski kredit. "Mislili smo na vreme i obezbedili potrebna sredstva tako da se sada, u opštoj krizi, razvijamo bez centa duga ijednoj banci. Ova kriza je suviše jaka da bi onaj koji ne zna šta treba raditi opstao", ističe za naš list Duško Blečić. Napretku očito dobro ide, jer, kako podseća Blečić, trgovinsko preduzeće (osnovano još 1950.) novi procvat doživljava od 2004. od kada je u vlasništvu Expo grupe, jednog od najuspešnijih poslovnih sistema u Crnoj Gori. "Ovo je najveća investicija Napretka od privatizacije i trenutno najveća u Kotoru", tvrdi Blečić. Napredak je, inače, jula prošle godine sklopio ugovor o strateškom partnerstvu sa Delta Maxi grupom, kroz kompaniju ELA d.o.o. Kotor, u čijem sastavu posluje 15 maloprodajnih objekata od Kotora do Podgorice. U ELA Delta Maxi ima 51 a Napredak 49 odsto vlasništva, ali Blečić je isključiv kad kaže da iza projekta Kamelija ne stoji Delta. "To je investicija samo Napretka, a Delta Maxi može ravnopravno sa ostalima da konkuriše za zakup prostora za supermarket u Kameliji."

SPOJ STAROG I NOVOG: "Kamelija će biti jedan od najinteresantnijih šoping molova u regionu, spoj moderne arhitekture i delova starog objekta. Prednji deo šoping centra okrenut je ka moru, imaće dva ulaza i dva lifta, infopult, supermarket, 34 maloprodajna objekta, restoran, kafeterije, igraonicu za decu, teretanu, frizerski salon i drugo", nabraja arhitekta Mladen Krekić, autor vizuelnog identiteta Kamelije. Rekonstrukcija objekta je u toku, a radove nadgleda MACE, konsultantska kuća poznata kao lider u menadžmentu velikih investicionih projekata. Projekt menadžer MACE Marina Jovičić je pre Kamelije uspešno radila na dva šoping mola Delta Cityja u Beogradu i Podgorici. "MACE će primeniti najsavremenije evropske standarde izgradnje, a zakupci lokala u Kameliji moći će, uz našu pomoć, da osmisle enterijere. Očekujemo dolazak najboljih domaćih i svetskih brendova", najavljuje Marina Jovičić.

Z. JOVANOV

PROMOCIJE

Novi Philipsov monitor

Kompanija MMD, zastupnik za prodaju Philips monitora u Evropi, promovisala je najnoviji proizvod iz grupe Philips Brilliance monitora, LightFrame. Ovaj monitor od 22 inča, sjajne klavirsko bele boje, dizajniran je tako da pristaje svakoj savremenoj prostoriji jer izgleda moderno i luksuzno. Ovaj monitor ne izaziva "napor očiju" tako da će njegovi korisnici imati potpuno novo iskustvo. Naučno je dokazano da svetlost veoma utiče na ljudska bića. Na primer, plavo svetlo ima opuštajuće dejstvo. Ovo otkriće je iskorišćeno prilikom dizajniranja monitora LightFrame, tako da on emituje hladnu plavu svetlost koja korisnika opušta, poboljšava mu koncentraciju i sprečava napor očiju. Philips LightFrame monitor biće dostupan u svim velikim prodavnicama elektronske opreme od početka jula po maloprodajnoj ceni od 209 evra u dinarskoj protivvrednosti.

OD JULA U PRODAVNICAMA: LightFrame

PREPARATI

Za čistiji organizam

Savremen način života u gradu, koji karakterišu stres, pušenje, nedovoljna fizička aktivnost, unos kalorične i "brze" hrane, ima za posledicu nagomilavanje štetnih materija što dovodi do niza poremećaja u organizmu. Zato kompanija Strong Nature za detoksikaciju preporučuje svoj proizvod Zeolit, jer se njegovom upotrebom eliminišu štetne hemijske supstance koje unosimo hranom. Zeolit se preporučuje i pušačima jer vezuje nikotin i eliminiše ga iz organizma. Prilikom unosa većih količina alkohola u organizam, Zeolit je veoma efikasan jer brzo neutrališe njegovo dejstvo. Zeolit vezuje štetne materije i otrovna isparenja koja udišemo i neutrališe njihovo dejstvo, a dodatno utiče na jačanje vitalnih funkcija organizma, kao i na podizanje imuniteta. Primenjuje se kod stanja iscrpljenosti, umora, kao i za prevenciju virusnih, bakterijskih i gljivičnih infekcija.

ELIMINIŠE ŠTETNE SUPSTANCE: Zeolit

KREDITNE KARTICE: KOMERCIJALNA BANKA

Savremeno, lako i sigurno

Pred sezonu godišnjih odmora, ova banka iz svoje ponude izdvaja kreditne, kao i kartice sa odloženim plaćanjem. Kreditne kartice omogućavaju kupovine u većim iznosima, koje klijent nije spreman ili ne želi da plaća jednokratno

Svim vlasnicima tekućih računa, pravnim i fizičkim licima, Komercijalna banka nudi debitne, kreditne i *charge* kartice iz nacionalnog (DinaCard) i dva internacionalna (Visa i MasterCard) programa. Kako navode u ovoj banci, široka lepeza kartica, najveća mreža ekspozitura i bankomata, kao i povoljnije kamate učiniće svaki izbor platne kartice Komercijalne banke pravim. Pred sezonu godišnjih odmora, iz svoje ponude KB izdvaja kreditne, kao i kartice sa odloženim plaćanjem. Kreditne kartice omogućavaju kupovine u većim iznosima, koje klijent nije spreman ili ne želi da plaća jednokratno, a dug vraća prema svojim mogućnostima. U ponudi su nacionalna DinaCard kreditna i internacionalno važeća Visa Revolving Classic kartica. DinaCard se može koristiti u zemlji, pri čemu se klijent opredeljuje za jedan od tri modela otplate: trećinu, šestinu ili dvanaestinu od ukupnog duga mesečno. Visa revolving kartica može se koristiti u zemlji i u inostranstvu, a sve obaveze se izmiruju u dinarima: pet, deset ili 20 odsto od ukupnog duga mesečno.

VELIKE POGODNOSTI BEZGOTOVINSKOG PLAĆANJA: Kartice Komercijalne banke

PREDNOST U ODNOSU NA KREDIT: Polaganjem deviza na namenski depozitni račun oročen na dve godine, moguće je ostvariti atraktivnu kamatu na sredstva depozita, uz istovremeno smanjenje kamate koja se obračunava na sredstva kredita koja su iskorišćena putem kartice. Po kreditnim karticama se, saglasno kreditnoj sposobnosti klijenta i visini redovnih mesečnih primanja, odobrava limit, koji klijent može potrošiti odjednom ili u više nezavisnih transakcija. Klijentu je data i mogućnost uplate preko definisanog minimuma, čime se smanjuje osnovica za obračun kamate, a limit oslobađa za neku narednu priliku, što je i najveća prednost kartice u odnosu na klasičan kredit. Revolving sistem omogućava da sve što se uplati, klijentu je na raspolaganju za trošenje već narednog dana. Korisnik kreditne kartice može postati svako punoletno pravno sposobno lice, koje po osnovu zarade/penzije ostvaruje redovan mesečni priliv na tekućem računu ove banke.

UVEK DOSTUPAN NOVAC: Iz programa *charge* kartica, građanima koji zaradu/penziju primaju preko tekućeg računa KB na raspolaganju su internacionalne kartice MasterCard Standard, MasterCard Gold, Visa Gold i Visa Platinum kartica. Ove kartice funkcionišu na principu odobrenog mesečnog limita, a MasterCard program omogućava izbor odloženog plaćanja: na 30 dana, bez kamate i na 60 dana sa kamatom koja se obračunava za period od 31 do 60 dana. Poklon kartica – Visa Electron PrePaid Gift – je internacionalno važeća debitna kartica namenjena svima koji u posebnim prilikama, dragim osobama žele da poklone nešto novo, savremeno i neobično. Prednost ovog proizvoda je u činjenici da se inicijalna uplata vrši u dinarima. Klijent se može opredeliti i za neku od debitnih kartica: nacionalnu DinaCard Klasik ili internacionalno važeću Visa Electron, Maestro ili Visa Classic. Debitne kartice čine novac dostupnim u svakom trenutku i štede vreme.

Co-branding kartice Komercijalna banka izdaje u saradnji sa kompanijama DIS i FK Crvena zvezda. Pripadaju grupi nacionalnih *charge* kartica, sa utvrđenim mesečnim dinarskim limitom potrošnje, a pored odloženog plaćanja nude i druge pogodnosti. DinaCard *co-branding* DIS pruža mogućnost odloženog plaćanja čak 90 dana, bez kamate, ukoliko se transakcija obavlja u prodajnim objektima DIS-a ili njegovih franšizanata. Za ljubitelje fudbala, *co-branding* kartice (DinaCard Klasik/Zlatna) pružaju mogućnost odloženog plaćanja od 30 dana, bez kamate, uz pogodnosti prilikom rezervacije karata za fudbalske utakmice, kao i besplatan ulazak na svaku prvu utakmicu domaćeg prvenstva u mesecu.

O dodatnim pogodnostima za korišćenje kartica, u KB ističu da Platinum i kartice iz Gold i Business programa pružaju mogućnost dobrovoljnog, besplatnog, zdravstvenog putničkog osiguranja, koje važi koliko i kartice. ×

SARADNJA: TELENOR FONDACIJA I ISTRAŽIVAČKA STANICA PETNICA

Za talentovane i vredne

Učenicima slabijeg materijalnog stanja iz unutrašnjosti Srbije, zahvaljujući Telenor fondaciji, biće obezbeđen godišnji boravak i rad u Istraživačkoj stanici Petnica. U godini borbe za očuvanje životne sredine i podizanja ekološke svesti, Fondacija će podržati i projekat ekološkog obrazovanja "Energija za budućnost" koji Petnica realizuje u saradnji sa Ministarstvom za životnu sredinu i prostorno planiranje. "Od svog osnivanja Telenor fondacija se bori za jednake mogućnosti ugroženih društvenih grupa. Materijalno stanje roditelja ne treba da bude prepreka talentovanoj i vrednoj deci da usavršavaju svoja znanja na mestu kao što je Petnica", kaže Ana Krstić, menadžerka Telenor fondacije. Treću godinu zaredom Telenor fondacija je strateški partner IS Petnica – član je Fonda Petnica, podržava celokupnu delatnost stanice, nabavlja potrebnu opremu, a Telenorovi stručnjaci drže predavanja iz različitih oblasti tokom cele godine. Značajno proširenje ove saradnje predstavlja podrška ekološkom projektu "Energija za budućnost". Projekat podrazumeva uvođenje tema o obnovljivim izvorima energije, ekološkom uticaju proizvodnje i potrošnje energije, odgovornosti i njenoj racionalnoj potrošnji – u redovne školske aktivnosti. Najmanje 120 škola širom Srbije će u prvoj godini biti obuhvaćeno ovim programom.

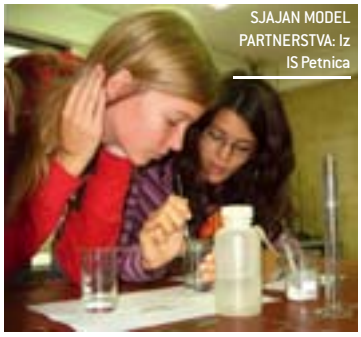
SJAJAN MODEL PARTNERSTVA: Iz IS Petnica

"Cenimo činjenicu da nas je Telenor fondacija prepoznala kao prvog neprofitnog partnera i ostala pouzdan prijatelj generacijama u IS Petnica. U ovome vidimo podsticaj da nastavimo sa širenjem programa. Ovo partnerstvo postalo je sjajan model kvalitetne višedimenzionalne saradnje koja u kontinuitetu pospešuje različite nove sadržaje, aktivnosti i jačanje programske ponude", rekao je Vigor Majić, direktor IS Petnica. ×

SAJMOVI: REBEC, BEOGRAD

U potrazi za investitorima

Projekte je predstavilo 19 domaćih i stranih kompanija, a profesionalci su učestvovali i na sedam panela. Predočene su prednosti koje Srbija ima za razvoj, a zaključeno je i da našoj zemlji nedostaju nekretnine svih vrsta

U Sava centru u Beogradu od 22. do 24. juna održan je drugi REBEC – manifestacija koja objedinjuje konferenciju i sajam nekretnina. Skup je otvorio Edvard Džervis, direktor za jugoistočnu Evropu međunarodnih sajmova nekretnina MIPIM, MAPIC i Mipim Horizonti. U okviru konferencijskog dela održano je sedam panela na kojima su obrađene najaktuelnije teme iz oblasti građevinarstva. Zapaženo je bilo predavanje Irvina Karltona, potpredsednika hotelske grupacije Meriott. Posećeni su bili i paneli o projekt menadžmentu, oblasti koja je nedostajuća karika za kvalitetniju realizaciju nekretnina u Srbiji. Posetiocima su predstavljene prednosti koje Srbija ima za razvoj, a zaključeno je i da našoj zemlji nedostaju nekretnine svih vrsta. Uočeno je da je naše tržište uprkos negativnom uticaju globalne krize i dalje interesantno za investitore i razvoj građevinske industrije.

"Na sajamskom delu imamo 19 izlagača, što je šest kompanija više nego 2008. Situacija za biznis je teža, pa firme imaju manje štandove. Nastupaju domaće i strane kompanije. Među njima su Verano Group, Delta Real Estate, Yu Kapital, Danos BNP Paribas, BRIF-TC, Eyemax, Dunav osiguranje, Immorent, Urbanistički zavod Beograda, Interspeed i Investment inženjering. Tu su i inostrani sajmovi Real Vienna i italijanski Red Mideem", naveo je za "Vreme" Aleksandar Opsenica, organizator i direktor REBEC-a. On je napomenuo da je velika čast što na ovoj manifestaciji učestvuje i ICSC – internacionalna kompanija za razvoj šoping molova. "Možemo se pohvaliti da je Srbija sedma zemlja u svetu koja ima Nacionalni komitet pod njihovom kapom. Posetioci REBEC-a su profesionalci koji se bave razvojem nekretnina i pokretanjem investicija. Od urbanista, arhitekata i bankara, investitora i *facility, project i property* menadžera. Jednu trećinu gostiju čine stranci", ističe Opsenica. On objašnjava da je organizator REBEC-a firma Festlend koja se bavi izdavaštvom publikacija iz oblasti nekretnina i građevinarstva. Na REBEC-u se prvi put predstavila srpska kompanija Yu Kapital. Ova firma se bavi kompletnim razvojem lokacija, od kupovine zemljišta do projektovanja i nalaženja investitora. Projekti koji su predstavljeni su industrijsko-trgovački kompleks u Šapcu, dva stambena objekta u centru Beograda i jedan stambeno-poslovni centar na Trošarini (Beograd). "Očekujemo da naši projekti zainteresuju strane kompanije koje se bave razvojem šoping molova i tržnih centara. Fokus je na investitorima koji znaju da prepoznaju pravu priču i žele da ulažu u Srbiju. Nastupali smo na sajmovima u Minhenu, Kanu i Moskvi. Finansijska kriza se oseća u ovom sektoru ali radimo sve da njen kraj i dolazak svežih investicija spremno dočekamo", izjavio je za naš list Zvezdan Damjanović, tehnički konsultant Yu Kapital.

PROMOVISATI SEKTOR NEKRETNINA: Aleksandar Opsenica, direktor REBEC-a

SPREMNI ZA KRAJ KRIZE: Zvezdan Damjanović, tehnički konsultant Yu Kapitala

Interesantna maketa bila je izložena na štandu kompanije BRIF-TC. Ova firma osnovana je u Beogradu 2006, a u vlasništvu je investicionog fonda iz Luksemburga BRIF SCA SICAR. "Na sajmu smo predstavili projekat tržnog centra koji planiramo da gradimo na Adi Huji, nedaleko od Pančevačkog mosta. U toku je završetak dobijanja saglasnosti za izgradnju na osnovu studije o proceni uticaja projekta na životnu sredinu", objasnio je Goran Pavlović, direktor kompanije BRIF-TC.

Pored Dunav osiguranja i kompanije Bluehouse, jedan od srebrnih sponzora REBEC-a je i konsultantska kuća za sve oblasti nekretnina – Danos BNP Paribas Real Estate. "Poslovanje u Srbiji smo započeli u martu ove godine, pa smo uvideli da je nakon dobrog početnog pozicioniranja pravi momenat za marketinšku akciju. Odlučili smo da budemo sponzori REBEC-a zato što ima izuzetno objedinjen koncept sajamskog i konferencijskog dela. Učestvovaćemo na stručnim panelima, prezentovati naše usluge i tako pokušati da pridobijemo što više klijenata", ukazao je Jovan Jovanović, menadžer za Srbiju Danos BNP Paribas Real Estate. ×

ANKETE: VISA INC.

Na odmor najviše u inostranstvo

Visa Inc., globalni lider u oblasti elektronskog plaćanja, sprovela je istraživanje među stanovnicima Beograda, Novog Sada, Subotice i Kraljeva o navikama u planiranju godišnjih odmora i putovanja. Rezultati pokazuju da 65 odsto od 400 ispitanika planira da odmor provede van granica zemlje. Najomiljenija destinacija za letovanje je i dalje Crna Gora za koju se opredelilo 37,7 odsto anketiranih, a zatim Grčka (21 odsto), Turska (11,7 odsto), Bugarska (šest odsto), a ove godine i Hrvatska (pet odsto). Svaki deseti građanin ipak će, zbog finansijske neizvesnosti koju je donela globalna ekonomska kriza, ostati ovog leta kod kuće, dok će se preostalih 25 odsto odmarati negde u Srbiji. Gotovo 60 odsto ispitanih u proseku će trošiti 25 evra dnevno, i to na osnovne potrebe i osveženja (ovaj iznos ne uključuje troškove putovanja, smeštaja, transporta i kupovine suvenira). Trećina stanovnika je u mogućnosti da potroši manje od 50 evra dnevno, osam odsto ih ima na raspolaganju budžet od sto evra, dok je samo tri odsto ispitanika odgovorilo da ima neograničen džeparac. Pošto 60 odsto ispitanika smatra da su putovanja povezana sa šopingom, većina će odvojiti novac i za ovu vrstu aktivnog odmora. Kada je reč o načinu plaćanja smeštaja i troškova puta, ispitanici koji troškove plaćaju platnim karticama najčešće koriste Visu. Ipak iznenađuje činjenica da se, uprkos pogodnostima, sigurnosti i dostupnosti koje nudi elektronsko plaćanje, građani Srbije i dalje u visokom procentu odlučuju za korišćenje gotovine. ×

CRNA GORA OMILJENA DESTINACIJA: Kotor

ISTRAŽIVANJA: IMLEK I KBC "BEŽANIJSKA KOSA"

Za balans u organizmu

KLINIČKI TEST: Imlekov brend

Na inicijativu Imleka, KBC "Bežanijska kosa" je sproveo prvo klinički istraživanje primene proizvoda Balans+obrok kod pacijenata sa funkcionalnim poremećajima digestivnog trakta. Studija je sprovedena na 50 ispitanika, 70 odsto žena i 30 odsto muškaraca, prosečne starosti 57 godina. Klinička ispitivanja su trajala 60 dana, tokom kojih su ispitanici svakodnevno konzumirali 500 mililitara fermentisanog mlečnog proizvoda Balans+obrok. "Rezultati istraživanja pokazuju da se konzumacijom Balans+ proizvoda reguliše crevna flora i stolica, smanjuju tegobe i nadimanje. Došlo je do znatnog smanjenja procenta telesne masti u organizmu. Analizom psihičkog statusa ispitanika Bekovom skalom depresivnosti zaključeno je da je, u skladu sa funkcionalnim poboljšanjem digestivnog trakta, došlo do poboljšanja stanja ljudi koji su bili blago depresivni. Tokom studije ispitanici nisu negativno reagovali na konzumaciju ovog proizvoda i nisu primećena nikakva neželjena dejstva", naglasila je dr Branka Filipović, specijalista interne medicine u KBC-u "Bežanijska kosa". Balans+obrok sadrži Bifido Digestio kompleks koji podstiče varenje, pomaže održavanje prirodne ravnoteže probavnog sistema i ubrzava metabolizam. Kombinacija tri vrste voća (jagoda, kivi i banana) i tri vrste žitarica (ječam, ovas i pirinač) obezbeđuje potrebne vitamine i doprinosi osećaju sitosti. ×

AKCIJE: DAN DUNAVA

Volonteri očistili obalu

Povodom obeležavanja međunarodnog Dana Dunava koji se slavi 29. juna, u akciji čišćenja obale na Zemunskom keju, u subotu 27. juna uklonjen je otpad u preko dve stotine džakova. U organizaciji Republičke direkcije za vode, a u partnerstvu sa Coca-Cola Sistemom (Coca-Cola Hellenic i Coca-Cola kompanija) i Skupštinom grada, očišćeno je preko dva kilometra dunavske obale. U akciji čišćenja na potezu od restorana Šaran do restorana Kej Majski i od restorana Mag do Vojne baze i dela Velikog ratnog ostrva učestvovao je veliki broj volontera iz javnih preduzeća, državne uprave, Coca-Cole, Toyote, agencije McCann Erickson, nevladinih organizacija i sa fakulteta. Oni su pokazali da je davanje ličnog primera od primarnog značaja. ×

GRAĐEVINSKO ZEMLJIŠTE: MEGA PROGRAM USAID-A

Neophodan jasan pravni okvir

Stručnjaci Urban instituta iz Vašingtona, koji u Srbiji rade u okviru USAID MEGA programa, predstavili su prošle nedelje u svetu uspešne modele upravljanja javnim građevinskim zemljištem. MEGA program se bavi podsticajem ekonomskog razvoja opština sa ciljem da kroz saradnju sa republičkim institucijama, gradovima i lokalnim zajednicama doprinese otvaranju novih radnih mesta i stvori bolju komunikaciju javnog i privatnog sektora. Po mišljenju svetskih eksperata, veliki problem u Srbiji je nepostojanje jasnog pravnog okvira za gazdovanje državnim zemljištem. To otvara mogućnosti za malverzacije i siromaši društvo u celini. "Znati pravilno upravljati državnim zemljištem je veoma važno jer ono predstavlja ogroman deo javnog bogatstva zemlje. U zapadnim državama ono čini oko 50 odsto javne imovine, a u zemljama u tranziciji čak 80 do 90 odsto. U Srbiji postoji puno slučajeva nelegalne gradnje jer se zemljištem ne upravlja na pravi način", istakla je Olga Kaganova, savetnica Urban instituta. Ona je napomenula da je velika greška što država izdaje zemljište umesto da višak prodaje na javnim licitacijama i tako ulaže novac u infrastrukturu i razvoj opština. O problemu vojne imovine govorio je Džon Henčel, ekspert za ovu problematiku. On je naglasio da u Srbiji postoji sukob između opština i Ministarstva odbrane. "Mora se uspostaviti partnerski odnos između vojske i lokalne samouprave. Višak vojnog zemljišta je moguće iskoristiti tako da se uveća bogatstvo zemlje i regiona. Treba privući i privatni sektor koji može da izgradi na tim lokacijama i neophodne stanove za vojna lica. Država, kao i preduzeće,poseduje novac, imovinu i ljude. Ako jedan resurs ne koristite kako treba, firma gubi. Neophodno je sve potencijale izbalansirati i iskoristiti na najbolji način za sve građane", istakao je Henčel. ×

SVETSKO ISKUSTVO: Džon Henčel i Olga Kaganova

OSIGURANJE

Na "trećem stubu", čekajući drugi

PIŠE: Nataša Marjanović, direktorka Delta Generali DPF-a

Reforma penzijskog sistema u Srbiji počela je 2006. pokretanjem dobrovoljnih penzijskih fondova – "trećeg stuba" penzijskog osiguranja. Razlog za reformu je neodrživost obaveznog državnog penzijskog osiguranja, u kojem trenutno jednog penzionera izdržava tek nešto više od jednog zaposlenog, zbog čega se "prvi stub" već dugi niz godina dotira iz budžeta Srbije. Dobrovoljni penzijski fondovi, kao prvi korak u reformi penzijskog sistema, omogućili su građanima novi vid dugoročne štednje, kojom uz manje uplate u dugom vremenskom periodu obezbeđuju prihode za "treće doba" kao dodatak državnoj penziji. Kao podsticaj dobrovoljnim penzijskim fondovima, država je obezbedila poreske olakšice za uplate u fondove, kako za poslodavce koji uplaćuju doprinose za svoje zaposlene tako i za zaposlene koji sami sebi uplaćuju dodatnu penziju. Penzijski fondovi investiraju sredstva svojih članova u kvalitetne niskorizične hartije od vrednosti, vodeći računa pre svega o sigurnosti uloženih sredstava. Konzervativna politika ulaganja osigurala je dobrovoljnim penzijskim fondovima da u periodu globalne ekonomske krize, koja se snažno odražava i na domaće tržište kapitala, prođu mnogo bolje od ostalih aktera na tržištu kapitala. U Srbiji posluje deset dobrovoljnih penzijskih fondova, sa ukupnom imovinom od preko 60 miliona evra i oko 160.000 članova. Delta Generali dobrovoljni penzijski fond prvi je na srpskom tržištu počeo sa radom. Za nepune tri godine broj članova dostigao je 46.000, a ukupna imovina iznosi 1,4 milijarde dinara (oko 15 miliona evra). Tržišno učešće prvog privatnog penzijskog fonda beleži stalan rast, što kompaniju svrstava na drugo mesto u industriji penzijskih fondova. Dobrovoljni penzijski fondovi su prvi, veoma važan korak u reformi penzijskog sistema i bez obzira na ekonomske i socijalne teškoće na tome se ne sme stati. Uvođenje obaveznog privatnog penzijskog osiguranja, "drugog stuba", je neminovnost i samo na taj način je moguće održivo i dugoročno rešiti krupne probleme penzijskog sistema. Dok se to ne dogodi, kroz dobrovoljne penzijske fondove imate mogućnost da brigu za svoju starost uzmete u svoje ruke, i tako je dočekate bezbrižnije. ×

“Građani prilikom kašlja treba da izbegavaju zaštitu rukom, već da to rade sebi u rame ili odelo.”

TOMICA MILOSAVLJEVIĆ, ministar zdravlja (B92)

Marija Šerifović,

pevačica, na pitanje kakvo je zapravo njeno seksualno opredeljenje, kaže: “Volim muškarce i jednog dana ću sigurno imati porodicu i decu. Još sam veoma mlada da bih donosila tako krupne odluke. A sa ženama tek ponekad flertujem i to baš kada sam dobro raspoložena i kada to može da doprinese dobrom provodu.” Šta doprinosi takvim glasinama. “Verujem da bi te priče bile zaustavljene kada bi umesto što nosim odeću u kojoj se osećam dobro nosila uske, kratke haljinice kojima bih naglasila grudi i noge. Ali, zaista mi ne pada na pamet da idem protiv sebe kako bih se nekom dodvorila ili otklonila nečije sumnje.” (“Story”)

Bora Đorđević,

muzičar, nekada i političar, “tokom boravka u Sidneju posetio je okeanološki centar i odlučio da pola sata pliva sa ajkulama: “U to vreme zmije su bile ucenjene jer je nekoliko godina ranije jedna osoba umrla od zmijskog ujeda. Vraćao sam se s pecanja sa drugovima. Jedan je nosio štapove, drugi ribe, a ja sam išao napred sa motkom, koju smo usput odvalili, za svaki slučaj. Ipak, niko nije očekivao da će nam biti potrebna. U jednom trenutku nešto je zašuštalo prema meni. Mahinalno sam spustio motku i pogodio zmiju pravo u glavu. Psovao sam besan, a tek kasnije počele su da mi se tresu noge od straha. I dan-danas se plašim zmija. Ne volim da vidim ni slepića, ni blavora, ni belouško, a kamoli otrovnicu.” (“Gloria”)

Srđan Predojević,

urednik Beogradskog programa RTS, na pitanje šta bi voleo da bude u sledećem životu odgovara: “Moja verenica, kako bih mogao da uživam u sebi.”

U kom predmetu je bio najbolji u razredu: “U srpskom jeziku. Hrvatski mi je slabije išao.” (“Story”)

Aleksandar Vulin,

predsednik Pokreta socijalista, na pitanje da li njegova stranka želi u neku koaliciju: “Pet principa narodnjaka i naprednjaka potpuno su prihvatljivi za nas. Učestvovaćemo u svakoj akciji suprotstavljanja NATO paktu. Gde god se neko protivi cepanju Srbije kroz Vojvodinu, mi smo tu. Rano je govoriti o koalicijama, ali opozicija treba da bude ujedinjena na jednoj listi. Na budžetu je 534.000 ljudi koji žive u strahu da ih DS, ukoliko budu glasali pogrešno, otpusti. To je broj glasova koalicije Za evropsku Srbiju. Da bismo tome parirali, mi treba da skupimo naše ideološke glasove.”

Šta misli o listu kome je dao intervju: “‘Kurir’ ima hrabrosti da govori ono što drugi ne smeju. ‘Kurir’ ne sme da bude ugašen, a ako se to desi, Srbija će potonuti u strašan medijski mrak. U toj Srbiji više nećemo moći da čujemo ni za štrajkove ni za pobune.” (“Kurir”)

Saša Popović,

direktor najveće domaće producentske kuće, kaže da se lepo slaže sa sinom iz prvog braka svoje supruge, koji živi sa njima: “U početku je bio malo zbunjen, ali ja sam se prema njemu postavio kao pravi otac. Zavoleo sam i ja njega i on mene i smatram ga svojim detetom. Volim ga zato što je dobar, miran, kulturan i lepo vaspitan dečko, a najviše me je fascinirala njegova zahvalnost što sam ga tako prihvatio. Sa njim nikada nisam imao nikakav sukob. Imao sam sa mojom ćerkom Aleksandrom, ali on mi nikada nije davao povoda za to. Uvek uradi sve što mu tražim, a Aleksandru moram da molim da bi me nešto poslušala. Ali, kad ona kaže: ‘Tata, donesi mi cedevitu’, već posle njene prve opomene ustanem i donesem joj sok.” (“Gloria”)

Ilona Zarubica,

četrdesetšestogodišnja prvakinja planete u bodi-bildingu iz Ruskog Krstura, priča o svom načinu života: “Imam sedam obroka dnevno, u tačno propisano vreme. Svakoga dana pojedem po dva kilograma barene morske ribe, bez ikakvih začina. Jedem i suvo grožđe, pirinač, grašak, zečetinu, pileće belo meso, svinjetinu bez holesterola koju specijalno za mene uzgaja moj suprug. Divlju koprivu samo operem pod mlazom vode i tako je jedem. Najdraža salata su mi višnje – često ih jedem zamrznute umesto sladoleda. Slatkiše nisam jela punih deset godina, iako ih svakodnevno spremam za porodicu. Svakodnevno vežbam po tri sata, a u početnim godinama znala sam da dupliram trening. Rukama dižem od dve do tri tone, a vežbe za noge odradim pod opterećenjem od 11 tona. U teretanu ne ulazim samo vikendom, tad se odmaram.” (“Alo”)

Svetlana Ražnatović,

"harizmatična i intrigantna ličnost", kaže da je njen sin jednom izjavio da bi želeo da bude agent FBI-ja: "Veljko menja mišljenje svakog dana. Danas bi želeo da bude košarkaš, sutra agent FBI-ja, dva dana kasnije fudbaler i tako dalje. Talentovan je za sport a jedini koji nije probao je hokej na travi. Dobro mu idu i jezici. Savršeno govori engleski, nemački i španski."

Da li je poput Viktorije Bekam nekada pomišljala da izvadi silikonske implantate iz grudi: "Mislim da je to čista glupost esteski korigovati nešto ako želiš kasnije da ga se odrekneš i odbacis. Ja sam to uradila iz lične potrebe jer sam želela da posle porođaja i dojenja dece ponovo imam lepe grudi. Na nagovor pokojnog supruga Željka i u konsultaciji s njim, pošto je video da sam nesrećna, opredelila sam se da implantima poboljšam svoj dekolte." ("Hello")

Zvonimir Đukić Đule,

frontmen sastava Van Gogh, na pitanje kako reaguje na ljudsku zavist i ljubomoru u ljubavi: "Iako se doskora mislilo da najbrži spermatozoid oplođava jajnu ćeliju, nova naučna istraživanja koja su objavljena kažu da je to zapravo onaj čiji joj miris najviše odgovara. U prevodu – nije važno ako njegov vlasnik nije najbrži, već pomalo trom i nezgrapan, važno je da je nasmejan." ("Story")

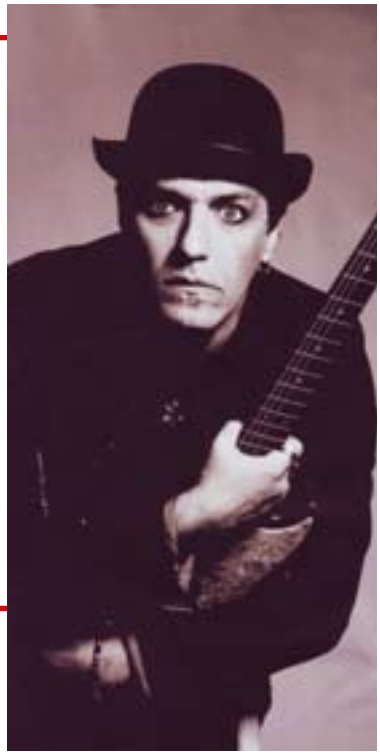

Tamara Plećević,

supruga "popularnog doktora za fitnes Saše Plećevića", priča o njihovoj bebi: "Ona poštuje savete svog oca, pa jede malo, a češće. Zato se, nažalost, noću budi na svaka četiri sata i traži da jede. Uvek ja ustajem da je nahranim i uspavam. Tata je ustajao sa mnom prve dve nedelje po dolasku iz bolnice, ali je bio toliko iscrpljen da smo shvatili kako neće biti u stanju da zaradi novac, pa smo ga poštedeli noćnog buđenja. Neko, ipak, mora i da radi. Sada je on više i ne čuje, a ja sam podešena na njen tempo." ("Gloria")

Dr Slavica Đukić-Dejanović,

predsednica Skupštine, na pitanje "kako postiže da obavlja sve funkcije, jer je profesor Medicinskog fakulteta u Kragujevcu i Kosovskoj Mitrovici", odgovara: "Znate, neko ide u kafanu u slobodno vreme, a neko radi posao koji voli. Neko spava devet sati, a neko četiri. Da nisam tako vredna i angažovana, nikada ne bih bila najmlađi doktor nauka među ženama u Srbiji." ("Press")

Tanja Bošković,

glumica, savetuje damama: "Drage moje, uvek imajte na umu: volite, smejte se i živite onako kako vam duša ište. I znajte da u svakom momentu, dok sedite negde same misleći na brige, potpuno nekažnjeno možete uzdahnuti. Zapalite cigaretu. I govorite poeziju. Kada vam reči beže, poezija je najbolji način da izrazite sve ono što vam leži na srcu." ("Gloria")

Anabela,

pevačica, najavila je da se razvodi, iako je njen suprug Gagi "u jednoj TV emisiji nagovestio da se nada da je sve ovo samo faza i da će se pomiriti": "Kod Gagija je super što je on jedan veliki optimista. Ja sam uvek bila pesimista i preplašena od svega, verovatno zato što me je život od rođenja mnogo gazio. Preživela sam razvod roditelja, rat, gubitak voljene osobe, izbeglištvo... Kad sam se najmanje nadala, dešavalo mi se mnogo toga lošeg. S druge strane, Gagijev optimizam mi je uvek ulivao i uliva nadu."

Da li joj je neko rekao da liči na Džej Lo: "Nije. Ali smo možda slične po senzibilitetu. Ona je nežna žena koja nije savršena, pogotovo ne fizički. Ali i ona sama to priznaje, a uspela je da od te svoje nesavršenosti napravi brend i da se sve žene poistovećuju s njom. Pomogla je i onima sa manama da se osećaju kao seks simboli. Otud sam se i ja našla u svemu tome, jer ne smatram da sam idealna u bilo kom smislu." ("Press")

SVAKIDAŠNJA UMETNOST AKROBACIJE

M. MILENKOVIĆ

Tokom samo jednog dana, 28. juna 2009, na strip radionici u prostoru Elektrika u Pančevu, grupa domaćih strip crtača (među kojima su bili Wostok, Maja Veselinović, Saša Mihajlović, Vuk Palibrk, Aleksandar Zograf i drugi) timski je kreirala strip storiju od ukupno 15 tabli, inspirisana filmom *Nevinost bez zaštite* u obe svoje "inkarnacije". Prvobitna varijanta ovog filma zapravo je prvi srpski zvučni film, koji je 1942. godine snimio samouki akrobata i samouki glumac i režiser Dragoljub Aleksić. Aleksić je poreklom iz sela u okolini Knjaževca, ali je u međuratnom periodu bio poznat širom bivše Jugoslavije, pa i u inostranstvu, po svojim spektakularnim (i uvek besplatnim) javnim nastupima, u kojima je leteo iznad grada držeći se zubima za avionsko uže, hodao ili vozio bicikl na užetu razvučenom iznad najviših građevina, zadržavao golim rukama automobile u pokretu, i tome slično.

Godine 1968, Dušan Makavejev je, koristeći se delovima Aleksićevog filma iz 1942, kao i dokumentarnim materijalima iz vremena okupacije i novousnimljenim razgovorima sa tada već vremešnim akterima i kreatorima originalnog filma, kolažirao nezaboravni omaž možda prvom pop junaku sa ovih prostora, akrobati Aleksiću.

Neobičnu strip radionicu u Pančevu predvodila je kanadska strip autorka srpskog porekla Nina Bunjevac – a specijalni gost bio sam Dušan Makavejev. Bio je to zanimljiv spoj različitih medija, ali i generacija umetnika koji tragaju za nekom vrstom alternativne istorije ovih prostora. Onoliko koliko je egzotični, nepatvoreni lik kao Aleksić bio otkriće za generaciju hrabrih novih umetnika iz šezdesetih, toliko je *crni talas*, i Makavejev kao jedan od najisturenijih predstavnika ovog pravca, bio vredan otkrivanja i izučavanja za današnju generaciju stvaralaca.

U najneformalnijem od svih prostora Kulturnog centra Pančeva, nazvanom Elektrika, isti taj legendarni Dušan Makavejev (rođen 1932) brzo je uspostavljao komunikaciju sa novom generacijom radoznalih stvaralaca. Uveravao me je da se odlično provodio čitajući zbirku Wostokovih stripova, a bilo je očigledno i da već poznaje vebsajt lokalnog noiz benda Klopka za pionira! Tokom razgovora sa publikom u Elektrici

"Aleksićev fantastičan film *Nevinost bez zaštite* bio je deo prave bulevarske kulture, i trebalo bi da bude prepoznat kao važan deo nacionalne kulture uopšte. Puritanci preziru sevdalinke, narodne pesme ili viceve, ali ukoliko želite da shvatite neki narod, bez toga ne može. To ostvarenje nije bilo upisano u istoriju jugoslovenskog filma"

atmosfera je bila srdačna, a nakon toga sam iskoristio priliku da iz prve ruke saznam nešto o *Nevinosti bez zaštite*, iako je možda jednu od najzanimljivijih beleški o filmu napisao sam Makavejev još 1969. godine: "Ono što u tom filmu imponuje je apsolutno gradski život, ton i mentalitet. Dok istovremeno otac Srbije drži u Kragujevcu, jednom starom radničkom, trgovačkom, zanatlijskom i školskom gradu, govnarski govor u kojem se zaklinje u našu seljačku zadrugarsku zemlju Srbiju, dotle jedan akrobata i jedan automehaničar prave film u kojem to naše divno selo predstavlja jedino jedan iskrivljeni polublesavi sluga, a sve ostalo su jedan velegradski gospodin, jedan svetski akrobata, pravi gradski policajci i agenti, gradska nevina gospođica i njena kuplerski nastrojena maćeha." Kako se ovaj višeslojni, klasični film domaće kinematografije čini svom autoru danas, četrdeset godina nakon što je nastao gorenavedeni zapis?

PRVI SUSRET SA ALEKSIĆEM: "Kad sam bio dete, za vreme rata, bilo je to vreme gladi, a Beograd je bio prilično urnisan kao grad. Jela se proja u kojoj je bilo nekakvih kamičaka, a sve se dobijalo na kupone... Sećam se da sam, kao đak drugog razreda Osnovne škole 'Car Uroš', u zimu 1942. godine, tokom grudvanja za vreme odmora pao u nesvest. Odveli su me u školsku ambulantu gde su mi saopštili da se to detetu desilo zbog gladi... U to jedno gladno vreme, za vreme okupacije, izlazile su novine koje su se zvale 'Novo vreme'. Tu se pojavio članak o filmu akrobate Aleksića pod nazivom >>

O našoj kinematografiji danas

"VREME": Da li pratite savremenu srpsku produkciju, i kakvo je vaše mišljenje o tome?
DUŠAN MAKAVEJEV: "Danas deluju veliki zajednički fondovi, kao Euroimaž, tako da i naši autori koji proizvode vrlo zanimljive filmove imaju iste mogućnosti, iste zamke, filmovi postaju slični – što god države više pomažu, autori se trude da naprave što bolji film, 'festivalski'. Dakle, u nekom smislu im se oduzima mogućnost da budu originalni. Međutim, naši autori, uprkos tome što imaju memoriju *crnog talasa*, imaju za prepreku činjenicu da ovde još uvek nema toliko novca kao u drugim sredinama, pa su ta strana novčana sredstva najčešće i glavna koja se koriste za proizvodnju filma. U momentu kada je veliki novac počeo da pomaže naš film, dobili smo 'titanike', filmove koji tonu. Priznajem da nisam gledao neke od tih naših novih filmova koji su vođeni 'holivudskim snom'. Po meni je holivudski san zanimljiv kao san, ali kao realizacija to je najčešće prilična količina veštih proizvoda, ali ne uvek visoko kvalitetnih filmova. S obzirom da smo Balkanci, mi verujemo da ćemo odmah da doletimo pravo do Oskara... Postoji raskorak između onog što je individualna i velika državna produkcija – produkcije tog tipa silom prilika imaju u sebi nečeg okoštalog, tromog i... veličanstvenog. Neko ko je uspešan, međutim, i u tom sistemu može da napravi nešto veliko... Ne želim da preporučim mladim autorima da rade za pet dinara ili da nemaju šta da jedu – ko god može da zaradi neku kintu, to je sigurno dobro, a zatim – rad na reklamama ne mora da pokvari čoveka. Iako, tačno je da se mnogi ljudi uvežbaju da rade reklamu za nešto o čemu ništa ne znaju, i da taj njihov rad koji možda ne vredi ipak ima fantastičnu promociju, pa oni više i ne umeju da budu autentični. Ipak, dešava se da se pojave tipovi koji znaju šta žele i umeju da izađu iz lažnog sjaja i da pronađu nešto pravo... Osuđeni smo na posmatranje bitke između komercijale i 'nečeg autentičnog'. Njih odučavaju od proizvodnje filmova sa dosta pukotina i ličnih grešaka. U svakom slučaju, kod nas se sukobljavaju različite tendencije, biće zanimljivo videti ko će da preživi..."

M. MILENKOVIĆ

Nevinost bez zaštite, uz napomenu da je to zabranjeno za decu. Kao što su na tom istom trgu na Terazijama u prvoj godini rata bili obešeni neki ljudi, pa kada sam s mamom prolazio tuda ona mi nije dozvolila da gledam to za šta sam već bio čuo da je tako važno. Na tom trgu koji je bio razrušen bombama 1941. a zatim nekako zakrpljen, tu se dakle u bioskopu prikazivao film koji ja nisam mogao da vidim zato što je bio zabranjen za omladinu. U trenutku kada sam, puno godina kasnije, nakon dva uspešna filma šezdesetih godina, imao šansu da snimim svoj novi film, hteo sam da to bude film o neobičnim ljudima sa neobičnim osobinama. Sa listom 'ČIK' sam se dogovorio da objave oglas koji poziva 'ljude koji se odlikuju veštinom tela i duha'. Dobili smo oko hiljadu pisama, od kojih je bar 900 bilo od ljudi koji su znali da pimplaju loptu glavom ne znam ni sam koliko puta. Stotinak pisama je bilo koliko-toliko zanimljivo, dolazili su razni ljudi i pokazivali nam neke svoje veštine, dubili na glavi ili šta već, ali je pored svega ostalo pitanje: 'a šta bi sa Aleksićem, i njegovim filmom?' Ja sam ga kao đak gledao u Novom Sadu kada je izvodio tačku na 'stubu smrti'. On je i tada, pedesetih godina, bio legenda, ali o kojoj se govori upola glasa, s obzirom da je kreirao svoj film u vreme rata, pa se postavljalo pitanje – da li je sarađivao sa okupatorom. Pokušao sam da dođem do tog filma. Našao sam originalnog producenta, Ivana Živkovića, njegova je ćerka Mira van Blarikon, deo naše dijaspore u Holivudu, koja je tamo radila kao kozmetičar i bila kreator nagrada Kristalnog globusa – glasanja stranih dopisnika iz Holivuda za vreme Oskara. Preko nje sam došao do njenog oca Živkovića, zatim do Stevana Miškovića, snimatelja, a na kraju i do samog Aleksića koji je živeo u blizini Crvenog krsta. Shvatio sam da su oni bili u nekoj velikoj zavadi. Pregovarajući čas sa jednim čas sa drugim, uspeo sam da shvatim da Aleksić ima pet rolni pozitiva filma u svom podrumu, a Živković da opet u svom podrumu krije drugih pet rolni. U svakom slučaju, tek posle dugotrajnih razgovora, a možda i nakon što su se oni raspitali o meni, dogovorili smo se da svako od njih ustupi svoj deo filma. Na prvi sastanak u Avala filmu u projekcionu salu Aleksić i Živković su došli odvojeno, i svaki od njih je seo na potpuno suprotan kraj prvog reda. Ja sam to gledao sa nekoliko saradnika među kojima je bio i Branko Vučićević, i odmah sam prepoznao taj film kao dragulj, autentično autorsko remek-delo. Taj fantastičan film bio je deo prave bulevarske kulture, a koji bi trebalo da bude prepoznat kao važan deo nacionalne kulture uopšte. Puritanci preziru sevdalinke, narodne pesme ili viceve, ali ukoliko želite da shvatite neki narod, bez toga ne može. To ostvarenje nije bilo upisano u istoriju jugoslovenskog filma, zato što se tada smatralo da kulturna produkcija nastala u vreme okupacije kao da nije ni postojala."

NEVINOST I ZAŠTITA: "Još šezdesetih, o vremenu okupacije nije moglo da se govori sa nijansama. Godine 1968, međutim, nisam mogao ni da pretpostavim da bi i neki moj film mogao da 'nestane', kao što je to bio film Aleksića i Živkovića. Međutim, samo tri godine kasnije, 1971, nešto slično se desilo mom filmu *WR Misterije organizma*, koji je bio najpre odobren od strane cenzure, zatim izabran za glavni program nacionalne filmske smotre – Pulski festival, ali je odmah zatim donesena odluka da film neće biti prikazivan i prekinuta njegova daljnja distribucija. Godine 1974, nakon ustavnih promena, uvedena je i vojvođanska cenzura, nakon čega je objavljena odluka Udruženja filmskih radnika Vojvodine, Partijske organizacije filmskih radnika Vojvodine, i preduzeća Neoplante, kojom se saopštava da 'taj film nije završen i nikada neće biti završen'. Tako se i meni desilo ono što se već jednom desilo Aleksiću – on je bio deo kulture koja je izbačena iz nacionalnog kontinuiteta. Eto to se desilo i sa mojim filmom, iako su motivi bili drugačiji.

U svakom slučaju, godine 1968. uspostavili smo saradnju sa svim tvorcima filma. Negativ je u to vreme još uvek bio zakopan pod zemljom. Živković je u filmu pričao o zakopanom negativu i njegovoj ličnoj želji da se to prikaže tek kada se rat završi, ali da

Aleksićev doživljaj

U NOVINAMA I NA VELIKOM PLATNU: Dragoljub Aleksić

Stubovi kod Tehničkog Fakulteta na kojima je Aleksić izvodio svoje akrobacije.

Godine 1932, Aleksić je objavio, u samostalnoj produkciji, knjigu pod čudnim nazivom, *Aleksićev doživljaj, sa uvodom svoga sistema gimnastike*, u kojoj je pisao o vlastitom životu u trećem licu, potpisavši i predgovor za knjigu, kao i P.S. predgovora, u kojem skromno zaključuje: "Umoljavam poštovane čitaoce da mi ne zamere za eventualnu grešku u obradi teksta, pošto moja struka ne pripada književnosti. Ja sam u ovoj knjizi opisao svoje originalne događaje i trudio sam se koliko god sam mogao da tekst bude bez ikakvih grešaka i da bi knjiga bila što boljeg uređenja."

Evo odlomka pod nazivom "Aleksić u Beogradu izaziva nezapamćenu senzaciju svojim vratolomijama": "16. avgusta 1931. god. odjednom se počela podizati dva ogromno velika stuba kod Tehničkog fakulteta. Svakom prolazniku su ti stubovi padali u oči, ali niko nije znao da objasni zašto su ti stubovi. Stubovi su izgledali kao neki Amerikanski oblakoderi. Jednog dana doneli su svi prestonički listovi opširne izveštaje, da će se na tim velikim stubovima preko kojih je zategnuta čelična žica producirati mladi akrobata Aleksić. Ova vest je izazvala među građanstvom ogromnu senzaciju tako da kada je došao početak prve pretstave, na prostoru kod Tehničkog fakulteta sakupila se nepregledna masa sveta, koja je nestrpljivo očekivala Aleksićev nastup. Kada se Aleksić pojavio na žici između ova dva velika stuba, publika ga je oduševljeno pozdravila. Sve produkcije Aleksić je izvodio na opšte zadovoljstvo publike, tako da je zadobio velike simpatije. Kada se Aleksić spustio sa žice na zemlju, opkolila ga je mnogobrojna masa sveta, kao i mnoge gospođice, koje su Aleksiću predale bukete cveća i u isto vreme tražile da ih nosi svojim zubima preko žice. Aleksić ovu molbu nije odbio. On je za nekoliko dana preneo zubima preko žice više beogradskih gospođica, koje su imale toliko hrabrosti da povere svoj život Aleksićevim zubima."

S. R.

je Aleksić taj materijal na svoju ruku prikazivao dok je rat još trajao. Teško je reći šta je tu zapravo istina, ko je tu kome podvaljivao ili na koga je odgovornost bila prebacivana. Inače, sigurno je da je u vreme okupacije Aleksić bio sprečen da nastupa, zato što je svako okupljanje u grupi većoj od tri čoveka bilo zabranjeno. Ipak je u takvim uslovima nekako okupljena ekipa u kojoj su bili Aleksić, Živković i Mišković, ne znam da li im je u svemu tome još neko pomagao.

Oni su jednog dana 1942. godine uzeli veliku papirnu kesu u koju se u to vreme pakovala roba u radnji, to su iscepali i napisali koncept filma: Aleksić predstavlja snagu, zdravlje i poštenje, zatim gospodin Petrović je bogat i odvratan, a imamo i lik Sirotice Nade. Siromašna Nada i siromašni Aleksić su u ljubavi, a između njih stoji taj bogataš Petrović, kao i pokvarena maćeha. Cela priča je postavljena već u prvom kadru, kad gospodin Petrović razgovara sa gospođom maćehom. Sirotica Nada i njen muž koji je igrao slugu doživeli su kraj života u Pančevu. Zla maćeha bila je glumica iz kabarea, i kada smo sa njom birali koju će pesmu da nam otpeva, ona je predložila pesmu u kojoj udovica plače nad grobom svoga muža – 'Rupo moja crna i duboka, što sahrani moga milog Stojka'. Jedva smo uspeli da je ubedimo da to nije sasvim zgodno, i da se više uklapa song o Fridi kod koje svako ide itd. Ubrzo sam rešio da citiram ceo film, samo smo skratili njegove songove koji su trajali beskrajno dugo."

AKROBATA NA FILMU: "Aleksić je bio oduševljen kada je video moju varijantu filma, prvo zato što je odlično izgledao u svim >>

scenama. Kasnije je bilo neugodnih pitanja, kao na jednoj konferenciji za štampu, kada mu se neko obratio – zar niste primetili da vam se ljudi smeju? On je na to odgovorio: 'Znate, mi smo artisti, i kada se publika smeje to znači da uživa u filmu. A ono što je dobro za kasu, to je dobro za sve nas.' Njemu je bilo jasno da ja nikada nisam dovodio u pitanje njegove tačke, imao je on tu i tamo način da zašrafi neki točak gde treba, i da nešto od tih akrobacija vešto lažira, ali sam ja u tome ostao solidaran sa njim. Istina je bilo da je on zaista stavljao glavu u torbu. On je zaista bio kraći četiri centimetra i imao je srasle pršljenove nakon jedne od nesreća koju je doživeo, i činjenica je da kada je pao u Splitu 'na golom betonu', doktori su rekli da tu ne mogu da pomognu. On je sam napravio gvozdeni mider, i nastavio da vežba, sve do samoizlečenja – uprkos svemu, dakle, uspeo je da ponovo hoda. Za potrebe filma on je sve to ponovo napravio, lepo se vidi kako to sam kuje. Ja sam ga u jednom momentu pitao: 'Pa dobro, Aleksiću, vas su žene obožavale, kako ste mogli da im priđete sa tim oko pasa?' On mi je odgovorio: 'Imate pravo, ali kada sam nastupao u Zaječaru, recimo, ja sam slao svoje ljude da dobro zategnu uže između dve najistaknutije zgrade. Dok oni to zatežu, ja gledam naokolo, i vidim recimo kako neka žena stoji dugo na vratima ispred prodavnice cipela i gleda u mom pravcu. Zatim vidim ženu koja postavlja veš na prozor, duže nego što je uobičajeno. Međutim, znao sam i da svi muževi istovremeno gledaju u mene. Zato ja, kad mi se pruži prilika, šapnem diskretno u prolazu – vidimo se u ponedeljak u deset u hotelu, soba broj taj-i-taj. Već dan nakon toga ja sam u Negotinu'... Ali, kako su reagovale na taj pojas od gvožđa, pobogu? 'Sve se dešavalo u mraku, verovatno su mislile da su to moji mišići. Problem je bio sa jednom Mađaricom, koja je počela da me grebe, pa kad se dohvatila mojih leđa i napipala sve te skalamerije, počela je da vrišti, jedva sam je smirio!'

On je zaista leteo preko poplavljenog Dunava, ali za mene je i njegov igrani deo bio jedan fenomenalan podvig."

HEROJ ULICE: "Bio mi je Aleksićev film interesantan i zato što u vreme nacionalne tragedije kao što je okupacija govori o nekom moćnom ko siluje i vlada nad bespomoćnim ljudima... Moja verzija filma *Nevinost bez zaštite* nije zalazila u dnevnu politiku, ali se delimično bavila pitanjem naše istorije i nekim elementima koji su bili prećutkivani, a istina je da se nije govorilo o kulturnom životu za vreme okupacije. Postojala su humoristička pozorišta, imao si malo novca za hranu, i još možda da platiš za pozorišnu predstavu, da se malo nasmeješ pre nego što odeš na spavanje, u krevet se odlazilo rano zato što je bio na snazi policijski čas... Aleksić je veštinom slepog guslara Filipa Višnjića znao šta tom gladnom narodu može da se kaže, kako bi ljudi izdvojili pet dinara da dođu to da gledaju...

Aleksić je voleo sve akrobatske filmove, italijanske, američke, a pričao mi je da je na njega uticao neki ruski film u kojem su ljudi bili lansirani iz topa... Aleksić je i sam napravio takav top, sa kojim je putovao i u Grčku, i desilo mu se da je greškom top prepunio barutom, tako da je čovek koga je on izbacivao umesto da leti 16 metara do mreže preleteo nekih 30 metara i poginuo, a Aleksić nije sudski odgovarao samo zato što je izbio rat...

Kada sam završio film 1968. godine, dobili smo poziv za filmski festival u Berlinu. Tamo je *Nevinost bez zaštite* dobio Srebrnog medveda, kao i nagradu kritike, i bio veoma dobro primljen od strane publike i kritike. Bili smo na konferenciji za štampu zajedno, i dok Aleksiću postavljaju pitanje na nemačkom, a prevod još traje, on je ustajao i odmah odgovarao. Zadivio je sve prisutne, uključujući i mene – ponašao se suvereno, jer to je bio film o njemu, i nas dvojica smo bili carevi!

U Berlinu je na festivalu bila i Džeraldina Čaplin, i ja sam rekao Aleksiću: 'Vidiš, ono je ćerka Čarlija Čaplina.' On je razrogačio oči i odmah zatražio da ga upoznam sa njom. Otprilike joj je saopštio: 'Vi ste imali izvanrednog oca kojeg sam ja veoma cenio.' Ona je to prihvatila, i to je za Aleksića bio glavni događaj tokom tog boravka u Berlinu...

Kao što rekoh, sve zajedno, naš odnos je bio pun uzajamnog poštovanja. On mi je govorio: kakva šteta da se nismo upoznali 1939. ili 1940, pa da je tada nastao film! 'Ali, Aleksiću, ja sam tada bio dete', kažem, a on nastavi da sanjari. Njegov san je bio da, prema nekom čuvenom italijanskom akrobati, izvede tačku u kojoj bi stojeći na vrhu kompozicije voza u pokretu skočio i zubima dohvatio uže iz aviona! Bila je to jedina akrobacija koju je želeo da uradi, ali nije bilo sredstava, i čvrsto je verovao – u slučaju da smo se tada sreli – da bih ja našao načina da od Jugoslovenske državne železnice dobijemo kompoziciju voza!" ×

SAŠA RAKEZIĆ

Njihove i naš

Dve predstave Ateljea 212, "Proslava" i "Samoudica", poslednje su koje je Svetozar Cvetković potpisao kao producent i umetnički rukovodilac ovog pozorišta. Ispostavilo se da je taj "poslednji pečat" bio umetnički i/ili društveno veoma smeo i uspešan

ZA SÂM KRAJ pregleda ove pozorišne sezone ostavio sam dve predstave Ateljea 212: jedna je nedavno imala premijeru, dok je druge izašla u nezgodnom periodu za medijsko praćenje – u vreme Sterijinog pozorja – pa otuda i ovo zakašnjenje. Postoji, međutim, još jedan razlog, pored ovih hronoloških, zašto sam za odjavni tekst u sezoni izabrao baš predstave Ateljea 212. Te dve predstave su, naime, i odjava od juče već bivšeg direktora ovog pozorišta, Svetozara Cvetkovića, poslednje koje je on potpisao kao producent i umetnički rukovodilac. Ispostavilo se – a to nije rezultat neke moje volšebno probuđene sentimentalnosti – da je taj "poslednji pečat" bio umetnički i/ili društveno veoma smeo i uspešan. S obzirom na činjenicu da je reč o upravničkom mandatu od dvanaest godina u jednom od naših vodećih teatara, on zaslužuje i jedan poseban, kraći osvrt (vidi okvir). A sada o novim predstavama.

LICEMERJE I KRETENIZAM: Za razliku od ekranizacije dramskih dela, *stvaralačka tranzicija* u obrnutom pravcu – prenošenje filmskog narativa u pozorište – relativno je retka pojava. Još je ređi slučaj da se neka filmska priča toliko osamostali u odnosu na svoj izvorni medij da postane ne osnova za *unikatni* pozorišni eksperiment, već gotovo standardni scenski predložak. Kad je reč o danskom filmu *Proslava* Tomasa Vinterberga iz 1998, jednom od najznačajnijih ostvarenja pokreta Dogma 95, nemam čvrstu osnovu za ovakvo uopštavanje, ali je, ipak, činjenica da smo, nekoliko godina pre predstave Ateljea 212, na Bitefu videli i odličnu poljsku inscenaciju ove priče u režiji Gžegoža Jažine. Razlog zašto je baš Dogma-film, kako izgleda, vrlo inspirativan za *upozorištenje*, može se tražiti u tome što njegova sirova poetika "kamera s ramena"

e boleštine

SMISAO PROVOKACIJE: Kadrovi iz predstava "Proslava" i "Samoudica" Ateljea 212

odstranjuje sva specifična izražajna sredstva filma, a zarad naglaska na glumačkoj igri – onome što je suština pozorišne umetnosti.

Toliko o tome: u nastavku teksta neću filozofirati o složenom odnosu pozorišnog i filmskog jezika, jer predstava *Proslava* može i treba da se tumači i vrednuje u vlastitom koordinatnom sistemu. Veza koja pak ostaje je ona narativna: dramaturgija predstave zasniva se na scenariju Tomasa Vinterberga i Mogensa Rukova, u kome pratimo, tokom proslave šezdesetog rođendana bogatog buržuja, postepeno razotkrivanje mučnih porodičnih tajni, s naglaskom na seksualnom zlostavljanju rođene dece.

Rediteljka Iva Milošević postavlja ovu priču na praznu scenu – prostor je uokviren belim, sterilnim, naizgled lakim i prozračnim, a zapravo teškim i neprozirnim *žaluzinama* građanskih laži (scenografija Gorčina Stojanovića) – a celu pozorišnu igru organizuje pomoću stolica koje se neprestano unose, iznose, premeštaju, grupišu, razdvajaju. Osim što je tehnički zgodno i vizuelno veoma efektno, ovo rediteljsko rešenje može i da se metaforički iščitava: *igra stolica kao igra istine*, odnosno stalna manipulacija i uzmicanje od istine, mehaničko i opsesivno ponašanje zarad njenog potiskivanja, očajnički pokušaji da se sačuva red i poredak (čitaj: laži) koji se nepovratno ruše i ogoljavaju. Ovaj doživljaj je složen, jer se ne ostvaruje samo na intelektualnom, već i na intuitivnom nivou: pored (ili pre) jasnih misli, igra stolica stvara, uz pomoć svetlosnih i muzičkih akcenata, snažan osećaj i atmosferu zloslutnog, tajanstvenog, neprijatnog, mutnog i mučnog. Ti rediteljski postupci – mizanscen sa stolicama, muzički i svetlosni akcenti – stvaraju i dodatni efekat i to na planu scenske forme: simultanost radnje, pretapanje slika i izoštravanje krupnog plana mogu da se shvate kao pametno i decentno spajanje teatarskog i filmskog jezika.

Jedna od najupečatljivijih slika urađenih na ovaj način jeste sâma svečana večera: porodica je okupljena oko stola (u ovom nerealističkom prizoru njega *nema*), svi sede na stolicama frontalno okrenutim prema publici i onda se, u jednom trenutku, prizor zarotira te nastavljamo da ga pratimo s leđa. Osim scenskog efekta, ova rotacija stvara i promenu tačke gledišta, jer proslavu sada pratimo iz vizure posluge, koja nije ništa manje bizarna od svojih gazda. Ova zarotirana scena, međutim, nije bila dobro dramski doneta, tako da ostaje nejasno kakva je – a očito je bitna – uloga posluge u razotkrivanju građanskih laži.

Za razliku od ove linije radnje, a posebno one vezane za nedorađeni lik kuvara (Bojan Perić), druge priče su rediteljski jasno osmišljene i glumački uspešno ostvarene. U središtu radnje nalazi se slavljenik Helge, kojeg su rediteljka i glumac Miodrag Krstović postavili ne toliko kao velikog, opasnog i pritajenog zločinca koliko kao praznu socijalnu ljušturu, nekakvog jadnika koji, iako otkrivamo da je seksualno zlostavljao svoju decu, na momente deluje i komično, a što može da odgovara i stavu reditelja Vinterberga o ovom liku: "nešto s njim nije u redu, ali ja ga ipak volim". Ovakvim pristupom se ne abolira trulo društvo, već se, naprotiv, kritički naglašava da najveća opasnost leži u njegovoj beslovesnosti, licemerju i kretenizmu, a što je prevashodno oličeno u likovima Helgeovih pasivnih saučesnika, koji su glumački uspešno doneti: supruzi Elsi (Gorica Popović) i roditeljima (Renata Ulmanski i Vlastimir Velisavljević).

Kritički stav predstave, koji se izvodi i iz rediteljkinog citiranja Siorana ("možemo li zamisliti građanina koji nema dušu ubice?") – a mogao bi i iz poznate formule Hane Arent "zlo je banalno" – potvrđuje se i u rasizmu koju svi likovi, a pre svih agresivni sin Mihael, iskazuju prema opuštenom i u taj svet zalutalom Gbatokai, partneru večno zanete i traganjima za sobom opsednute ćerke i sestre Helene (izuzetno dobre uloge Radovana Vujovića, Ivana Jevtovića i Radmile Tomović). Upornost i zluradost u razotkrivanju oca koje je, s punim emocionalnim pokrićem, naglasio Bojan Žirović, bacaju kontrasvetlo na lik sina i brata Kristijana, koji bi, bar na prvi pogled, jedini mogao da bude nevin u svetu u kome su žrtve i dželati fatalno izmešani... Mogućna primedba da jedna bergmanovska, antonionijevska ili bunjuelovska priča o boleštinama visokog građanstva nije aktuelna za srpsko pretkapitalističko društvo, zapravo ne stoji: i da zanemarimo prve efekte tajkunske tranzicije, činjenica je da se i iza naših tradicionalnih, patrijarhalnih vrednosti krije isto, ako ne i gore licemerje i devijacije.

UDARAC U STOMAK: O teškoj društvenoj patologiji govori i predstava *Samoudica*, izvedena u Teatru u podrumu Ateljea 212, samo što ovde kritički stav prema srpskom društvu, i ne samo njemu, nije decentan i posredan, već najdirektniji mogući – čist udarac u stomak. Komad Aleksandra Radivojevića otvara pitanja koja ovog pisca zanimaju i u njegovom filmskom stvaralaštvu (eto još jednog plodonosnog preplitanja filma i pozorišta): pornografija kao moćni biznis u razrušenom tranzicijskom društvu, ali i kao, naravno, "globalna metafora" tog društva. U ovom komadu pratimo tri susreta jednog srpskog biznismena, ili političara ili običnog "nacionalnog kulturnog radnika" – do kraja se čuva tajanstvenost njegove *vokacije* – s kandidatima na kastingu >>

Upravnički opus Svetozara Cvetkovića u Ateljeu 212

Posle Cveleta

U mandatu Svetozara Cvetkovića, u Ateljeu 212 su postavljene neke od umetnički, a neretko i društveno najsmelijih i najznačajnijih predstava srpskog teatra u poslednjih deset i više godina

U proteklih dvanaest godina "prilježno" sam iznosio (možda i suviše), u redovnim kritikama, sve primedbe koje sam imao na umetničko rukovođenje Ateljeom 212, a koje sada, šturo i sasvim nevoljno, mogu da rezimiram kao prodor, ili tačnije *održavanje* lakih žanrova iz "bulevarskog repertoara" i adekvatno umetnički neambicioznih predstava. Toliko o tome, jer mi je namera sada potpuno suprotna: da naglasim ono što sam, možda, ranije propustio, ili nisam uradio u odgovarajućoj meri, ili što se otkriva tek kada se retroaktivno pogleda ovaj upravnički *opus*. U mandatu Svetozara Cvetkovića, u Ateljeu 212 su postavljene neke od umetnički, a neretko i društveno najsmelijih i najznačajnijih predstava srpskog teatra u poslednjih deset i više godina: *Porodične priče*, *Velika sveska*, *Leda*, *Čudo u Šarganu*, *Trg heroja*, *Putujuće pozorište Šopalović*, *Šuma blista*... da pomenem samo neke. Kada se tome dodaju i predstave iz Teatra u podrumu, kao što su

BOGDAN PEROVIĆ

PRIMOPREDAJA DUŽNOSTI: Svetozar Cvetović i Kokan Mladenović

Halflajf, _Velika bela zavera_, _Muška stvar_, _Pomorandžina kora_, i još neke kojima su predstavljeni ili promovisani najznačajniji dramski pisci i reditelji mlađe generacije, onda se kompletira jedna reprezentativna lista. Ali, ono što je još značajnije od te "kataloške reprezentativnosti" jeste to da se sa te liste može izdvojiti jedan još uži izbor, za koji više ne važe umerene odrednice tipa "neke od"; naime, treba jasno naglasiti da su umetnički najhrabrije predstave u beogradskom pozorištu u poslednjem periodu nastajale u Ateljeu 212. To su često one koje su, kao *Trg heroja* i *Šuma blista*, imale "veliku izlaznost", što znači, drugim rečima, da zbog svoje umetničke radikalnosti nisu imale najbolji prijem kod publike, ali ni kod samih glumaca koji u njima igraju. Upravnički rizik da se uđe u tako neizvesne i, ispostaviće se, potpuno opravdane umetničke poduhvate, nema pandana u beogradskom pozorištu i zato zaslužuje puno poštovanje. Ovo ne treba isticati samo u kontekstu "osvrta na prošlost", već i kao temu za razmišljanje o Ateljeu "posle Cveleta". U prilično burnom procesu izbora novog upravnika Ateljea 212 – na to mesto konačno je došao reditelj Kokan Mladenović, koji za ovaj teatar nije bio mnogo vezan, jer je u njemu postavio samo jednu, doduše odličnu predstavu (*Velika sveska*) – mogla su da se čuju i čitaju različita tumačenja *ateljeovske* tradicije. Tu je bilo (ne)namernih falsifikata, pa se često, kao što to biva u ovakvim pričama, nasleđe očeva proglašavalo za nasleđe dedova (ili baba). Atelje 212 je, naime, teatar u kome je nastao Bitef, pozorište zabranjivanih predstava i radikalne avangarde, a ne prostor za glumačko šarmiranje na talasu lakih nota. Toj, stvarno izvornoj tradiciji Ateljea 212 pripadaju i najznačajnije predstave iz mandata Svetozara Cvetkovića.

I. MEDENICA

za nešto što sebe predstavlja kao nacionalni projekt "kulturnog preporoda", a zapravo je samo uvertira u snimanje nekrofilskih klipova za strano tržište: snima se i distribuira, putem interneta, ubijanje i silovanje leševa (*snaf*).

Iako se završavaju prizorima ove patologije – zapravo se tek iz njih, retroaktivno, saznaje kakav je *kasting* u pitanju – prve dve epizode su poglavito komičnog tona. On je zadržan i u predstavi koju je postavila mlada reditelj-ka Snežana Trišić, pa se tako, u te dve epizode, susrećemo s veoma efektnom, harizmatičnom i komički punokrvnom ulogom Hristine Popović kao blago *ocvale* i ne mnogo pametne provincijalke Line sa estradnim ambicijama i preterano karikiranom ulogom Bojana Dimitrijevića kao samosvesnog pisca i pesnika Kolje. Dotičnog "kulturnog radnika" po imenu Radman, igra Branislav Lečić, preteći da ovu ulogu pretvori u *sveprožderuću* satiričku bravuru po ugledu na Radmilovićevog Kralja Ibija ili Radovana Trećeg. Posebna vrednost ove uloge je njena osvešćena "metateatralnost", to što se u njoj Lečić virtuozno poigrava i svojom političkom karijerom, uz replike tipa "ima l(L)eka za sve" (svi znamo Lečićev nadimak) i poglede koji su, na izvođenju koje sam gledao, bili usmereni na njegove političke saborce u prvom redu.

Glavni dramaturški problem, koji nije mogao da bude prevaziđen ni u predstavi, leži u žanrovskom disbalansu, u tome što su ove scene samo preduga komička *predigra*, da ostanem u odgovarajućoj terminologiji, za poentu koja se, sasvim eksplicitno, plasira u trećoj sceni. U njoj se ceo projekat razobličava u Radmanovom susretu sa ravnopravnim sagovornikom – pametnom, tajanstvenom i oštrom Sofijom u veoma dobrom tumačenju Jelene Đokić. Snimanje *snafa* nije ilegalni privatni biznis, već (para)državni projekat koji, putem apsurdističke metafore, pokazuje da je Srbija rastrzana između pornografsko-egzotičnih slika koje Zapad ima o njoj i naše nekrofilske i samoubilačke politike, oličene u ideji da se zemlja razdrobi i svede na "crnu rupu" koja će, onda, progutati ceo svet.

Iako ima naivne, skoro *romantičarske* preteranosti u ovom jedu i besu, drama i predstava *Samoudica* su vrlo radikalna i ubojita, mada ideološki protivurečna vivisekcija naše društvene patologije, kakvu nismo videli od *Pada* Biljane Srbljanović... Dovoljno je samo reći da scene ubistava i silovanja publika posmatra, zajedno s Radmanom, kroz providni zid zaklonjen reprodukcijom čuvene slike Paje Jovanovića "Seoba Srbalja". ×

IVAN MEDENICA

Knjiga kao zagrljaj

Ovo je vešto sklopljena knjiga po uzoru na ukrštene reči Vladimira Nabokova. Tako su u ovoj verziji epilog i prolog lako zamenili mesta. I oseća se ta radost skladanja. Rimuju se esej i stih, pismo i ogledalo, mit o biblijskoj Lilit i kratka porodična povest. Rimuju se Jejts i Nabokov (štima to, štima), pa mit o Loliti i Lilit sa Kalenića na rolšulama

Vladimir Nabokov u junu 1962. pokušao je da nagovori Stenlija Kjubrika da za ulogu Lolite uzme tinejdžerku iz Beograda. Da je uspeo (u tome), romana *Slike kojih nema* – ne bi ni bilo. Jer ta klinka Lilit zahtevala bi da ulogu Hamberta Hamberta igra Orson Vels. I onda bi *priča* Maje Herman krenula nekud drugde. Tada bi Orson Vels i Lilit snimili film o *Malom Princu*, pa film po jednoj bajci Oskara Vajlda. Nije tako bilo, jer je ovu knjigu Maja Herman *morala* napisati.

Knjige se pišu po narudžbini, po inerciji, iz sujete, iz dosade; za novac, za konkurs, za nagradu, za penziju, za stipendiju. Ali postoji, ako si pisac, *jedna knjiga* koju *moraš* napisati. To ili ništa. Jedna knjiga, kao jedna mati, kao jedna smrt, jedna ulica, jedan stih: *"Biti spreman, to je sve"*, kao jedna *američka noć* u Kinoteci. Jedna knjiga kao *osećanje prostora* Stjepana Bobeka, kao jedan slepi pijanista u kafani Dva Ribara, koji svira Prokofjeva od tri do pet. Jedna knjiga kao Andrej Bolkonski. A zašto Andrej Bolkonski – to neću da kažem.

Ovo je knjiga koja je od prve do poslednje reči prošla kroz telo Maje Herman. Jer, slobodno telo je mesto gde sve živi, živi ili umire. To kaže Piter Bruk, ili Breht, ili Oskar Herman ili – ili ja. Ovo je knjiga kao ono Matoševo *kaj*, kao zagrljaj. Ovo je roman *u traganju* za Lolitom, i to je knjiga o Njujorku, i roman u *traganju za ocem*. Knjiga kao linija na porodičnom grbu. To je knjiga ispovest. Ispovest narcisa – *kao oblak u suknji*. Ima li reč *narciskinja*, narcis kao harfa. A zašto harfa, ne znam. Ispovest narcisa je *apsolutna iskrenost*, kao iskrenost sna. Ili, samo je privid *stvaran*.

Ono čega se sećam nije se nikada dogodilo kaže Ilejn Feri u jednoj pesmi posvećenoj Beketu. Beketu ili Rob-Grijeu, ne mogu da se setim. Lilit – Lola u romanu Maje Herman, boluje od polarne samoće. Usamljenost lebdi ovom knjigom. Kao onaj stih brazilskog igrača – Roberta Rivelinja. Jednoj devojci, Lima Nazario, rekao je u Meksiku 1970, 14. juna, posle finalne utakmice Svetskog prvenstva: *Dribler je sam kao nož u srcu*. Usamljen kao Lilit u prvom i poslednjem poglavlju romana *Slike kojih nema*.

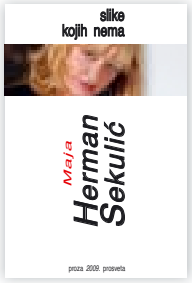

Ovo je vešto sklopljena knjiga po uzoru na ukrštene reči Vladimira Nabokova. Tako su u ovoj verziji *epilog i prolog* lako zamenili mesta. I oseća se ta radost skladanja. Rimuju se esej i stih, pismo i ogledalo, mit o biblijskoj Lilit i kratka porodična povest. Rimuju se Jejts i Nabokov (štima to, štima), pa mit o Loliti i Lilit sa Kalenića na rolšulama. Brodski i Crnjanski, Selin i Tin, bajka i 11. septembar u Njujorku, perunike i prah. Belina i belina kao kod Edgara Poa, groblje u Vukovaru i pozorište *Liberti* u Kapošvaru. Znam da *Liberti* nije u Kapošvaru, ali tako mi se sviđa, tako mi se hoće.

Jer ceo svet je *Hiperboreja*. I sve je samo u radosti prepoznavanja. U prostoru, u ritmu, u prijateljstvu, u ljubavi. Svet se deli na radoznale i trutove. Na tigrove i hijene. Život je vredan samo kao incident, kao mit, kao incest, kao igra na prekršaj. Ili kako kaže Nabokov u pismu Edmundu Vilsonu: "Sve sam ubeđeniji da je jedna jedina stvar važna u literaturi – šamanstvo, pisac je pre svega, mađioničar." I Maja Herman je opsenar.

Godine 1951, 9. aprila, obećao sam Bogomiru Hermanu, na dnu Petrove rupe, na Golom otoku, još su bili prisutni Dragutin Gustinčić, Petar Komnenić i Rinaldo Robert, časni ljudi na mestu gde je najteže bilo biti častan, biti vitez, obećao sam da ću govoriti o knjizi njegove ćerke, Lilit, Marije Herman.

I još je Božo Herman rekao da kažem jedan njegov haiku:

I kad ga proganjaju, leptir, kao da ne žuri.

I, evo, održao sam obećanje.

Samo nisam, samo nismo mogli znati, tamo na Otoku, da će u ovoj knjizi biti i reč *dribling*. Na stranici 60. I, evo, šta je o toj reči Johan Krojf rekao Maji Herman u avgustu 1968, u Amsterdamu:

Dribling je Lovac na jelene, Trnova ruža u srcu. Ko me je pročitao u Driblingu? Niko. Moj dribling mogu pročitati samo Okean i ja.

Pre više od 20 godina obećao sam Maji Herman, na terasi hotela Metropol, bilo je sunce kao ispod piramida, da ću otići u Petrograd po tragu Gogoljeve priče *Nos*. U Petrogradu sam oktobra 1989. upoznao italijansku opersku divu Angelinu Bozio i ona mi je rekla da u dnevniku *Druge Obale* Nabokov piše da je počeo kao golman. U svojoj ulici, ulica Morska 47 (danas ulica Hermana). Nekad je u toj kući bila *Danska misija*, a kad sam ja bio, bila je arhitektonska škola.

Predlažem da dve sledeće večeri o knjizi *Senke kojih nema* Maje Herman, govorim, govorimo u kući Nabokova (Morska 47) i na brodu *Loliti*, koji plovi po Lamanšu. I da bude mlad mesec, *sam kao nož u srcu*. ×

BOŽO KOPRIVICA

BRANKO BELIĆ

Olja Ivanjicki i njeno vreme

Oljini hepeninzi iz šezdesetih, skupljanje odbačenih predmeta, proglašavanje odbačenih i bezvrednih stvari za umetnička dela, igra sa lutkama kao umetnikovim dvojnicima, rituali spaljivanja dvojnika kao izraz samozaborava, sve je to bio doprinos podsmevanju životu kao otuđenom obliku nove Velike Igre moderne umetnosti. O tome treba razmišljati kada govorimo o Olji Ivanjicki, a ne o nekakvom lažnom glamuru, pomodarstvu, ili o tobožnjoj renesansi savremenog sveta. Nesposobnost tumačenja danas je odraz propasti znanja, invencije i imaginacije

Olja Ivanjicki je bila učesnik najburnijih godina našeg slikarstva, i ostavila je u tom vremenu višeznačan trag. Bilo je to vreme ideologije u umetnosti, ali i vreme u kojem su obručevi počeli da popuštaju pod pritiskom vrenja drugačijeg osećanja sveta. Toj lomljavi je doprinela i ova slikarka u dva važna trenutka. Prvi je okupljanje umetnika u grupu

Mediala, grupu sa jasnim opredeljenjem za integralnog, celovitog čoveka i za jedinstvo suprotnosti u idejama i u umetnosti. Da ove ideje ni do danas nisu pravilno shvaćene i protumačene uverili smo se i ovih dana, naslušavši se fraza, budalaština i gluposti raznih tumača Oljinog rada.

Odraz medialne ideje, bolje reći težnje, jer rad na medialnoj slici kao osnovnom cilju podrazumeva rad generacija, putovanje bez kraja, oblik neprekidnog ritualnog pročišćenja (o čemu su potanko i jasno pisali Šejka u svom *Traktatu o slikarstvu*, Miro Glavurtić i Siniša Vuković u svojim manifestima Mediale), dakle odraz te težnje Olja je prikazala na svojim slikama iz toga doba, a posebno bih izdvojio sliku *Teuta*. Kao i njeni drugovi-piloti, kako bi rekao suprematista Maljevič, ona nije tragala za likovnim izrazom kao takvim, nego je preko slikarstva tražila put da izrazi egzistencijalne probleme modernog sveta, napustivši pri tom

Mona Liza i čovek sa pištoljem, 1975.

svaku nadu da će se taj put jasno ukazati.

Drugi važan Oljin doprinos našoj savremenoj umetnosti bio je šezdesetih godina, posle njenog boravka u Njujorku. Kod nas je tada nastajao pokret *nova figuracija*, koji je, nasuprot Mediali, ali pod njenim prepoznatljivim uticajem i refleksom, bio bez posebnog programa, ali jasno izdiferenciranog, ironičnog odnosa prema savremenom svetu, potrošačkom društvu i ideji progresa. I Mediala i nova figuracija su tragale u suštini za istim razrešenjima kada je reč o jednodimenzionalnom čoveku, otuđenom društvu i entropiji tehnologije. Mediala je želela da u čoveku ponovo ujedini i sabere krajnosti, da uspostavi izgubljenu ravnotežu, a nova figuracija da izbaci krik o posledicama napuštenog sklada i postvarenja sveta u hajdegerovskom smislu, a samim tim i robovanja čoveka izumima svog opredmećenog rada, koji se pretvara u đubrište, na čijem prestolju sede tvorci đubrišta savremene umetnosti.

Zahvaljujući Italijanu Enriku Krispoltiju, jedna izložba nove figuracije, na kojoj su izlagali i naši slikari, izazvala je početkom sedamdesetih veliku pažnju svetske javnosti kao povratak poverenja u "vrli novi svet", svet koji je imao sluha za moderno, ali u čijem je stvaralaštvu bila i strepnja od onoga što moderno može da donese čovečanstvo. Ti slikari (Šejka, Olja, Miljuš, Reljić, Otašević, Kalajić, da pomenem nekoliko imena) upozoravali su na "uspon beznačajnosti". Nažalost, to upozorenje je zaglušila buka i panika vremena. Jer, kako je Olja Ivanjicki zapisala u svom *Dnevniku 1956–1957*, "mogućnost za pronalaženje novog Puta ne postoji; umesto Puta tražimo đubrište, odbačeno i napušteno". Ove reči su u stvari bile sumorno zaveštanje umetnika iz šezdesetih. I ono se ispunilo.

Oljini hepeninzi iz šezdesetih, skupljanje odbačenih predmeta, proglašavanje odbačenih i bezvrednih stvari za umetnička dela, igra sa lutkama kao umetnikovim dvojnicima, rituali spaljivanja dvojnika kao izraz samozaborava, sve je to bio doprinos podsmevanju životu kao otuđenom obliku nove Velike Igre moderne umetnosti. O tome treba razmišljati kada govorimo o Olji Ivanjicki, a ne o nekakvom lažnom glamuru, pomodarstvu, ili o tobožnjoj renesansi savremenog sveta. Nesposobnost tumačenja danas je odraz propasti znanja, invencije i imaginacije.

Sa svojim saučesnicima i sagovornicima Olja Ivanjicki se bavila problemima budućnosti, ali mnoge od njih je upravo ta budućnost uzela pod svoje i samlela ih svojim levijatanskim čeljustima, ne ostavivši ni trag jednog zanosa. Budućnost je te tragove ne trepnuvši nonšalantno polizala, a umetnost je ponovo odškrinula vrata novoj ideologiji.

Zbog toga strepimo da će vreme koje dolazi isključiti svaku pomisao na ljudsko u umetnosti, na iskrenost, tu zaboravljenu činjenicu svakog značajnog umetničkog dela. Zaborav je mračna perspektiva čovekovih težnji koje se događaju na ivici, sa izvesnošću da će jedino ivica izdržati. Ostalo će se izgubiti u ponorima Malstrema, u prolaznosti, bez one nade koja je već prešla u sarkazam. Nadam se da je to Olja Ivanjicki shvatila. ×

BRANKO KUKIĆ

Ljuba Popović, slikar

Duh Mediale

"U ona davna vremena Miro Glavurtić, Leonid Šejka, Siniša Vuković i Olja Ivanjicki osnovali su Medialu. Ja u tome nisam učestvovao. Nešto sam mlađi od njih, ali naravno da sam znao šta su radili, i posmatrao sam ih kao izuzetne ličnosti. Sećam se da me je, recimo, Šejkina slika *Muzejska postavka* fascinirala. A onda se desila neka izložba na Akademiji na kojoj je bila izložena i jedna moja slika. Odnekud se na izložbi pojavila Olja, i na moje iznenađenje pitala: 'Ko je ovde Ljuba Popović?' Nisam znao zašto me traži, a ona je onda rekla da Šejka hoće da se upozna sa mnom. Šejka je tada stao ispred moje slike i rekao mi: 'Ti si jedan od naših.' Time sam i ja dobio neku vrstu ulaznice za Medialu.

Olja je, uz Ingrid Lotarijus, bila najlepša žena tadašnjeg Beograda. Bila je toliko lepa da čovek prosto nije smeo ni da je pogleda u oči. Kao ličnost posedovala je neku magiju, neku mačkastu tajnu, i imala lepotu i čudan, smirujući glas.

Svi su tada imali slikare koje su obožavali. Miro Glavurtić je tako obožavao Dalija, Šejka Vermera, Siniša Vuković je bio opsednut Đorđom de Kirikom, a Olja – Leonardom da Vinčijem. Dok je Šejka bio živ, u okviru Mediale i u euforiji onog vremena nastajalo je jedno vrlo originalno slikarstvo, slikarstvo koje se rađalo tu, na našem prostoru, i koje, za razliku od enformela koji je predstavljao drugu paralelnu struju naše tadašnje likovne scene, nije bilo uvezeno sa strane. Mediala je imala neku čudnu svetlost, i mnogi intelektualci tog vremena su to slikarstvo podržavali.

Posle Šejkine smrti svi smo se rasturili i otišli na svoju stranu. Samo je Olja ostala, kao jedini nosilac vremena Mediale. Ono što je ona kasnije radila bila je druga vrsta slikarstva koje nije imalo mnogo veze sa Medialom i tek mestimično je sadržavalo prizvuk medialnih tokova. Ali premda je njeno slikarstvo otišlo u drugom smeru, Olja Ivanjicki je do kraja života ostala u duhu Mediale."

R. V.

KONCERTI

RAD, RED & BLUES

> Simply Red, 26. VI, Kalemegdan
> BluesStock, 27. VI 2009, Dom omladine, Beograd

REUTERS

I ceo mesec kasneći za temperaturama/sparinama, pravo i obećavajuće koncertno leto u prestonici Srbije počelo je krajem kišne nedelje, nastupom Simply Red (dalje: SR) na košarkaškim terenima Partizana unutar tvrđave Kalemegdan. Agencija Avalon iz Skoplja sve češće pravi regionalne turnejice velikih zvezda, a kad joj je na raspolaganju samo 1 koncert (npr. Iron Maiden) koji prevazilazi matičnu im Makedoniju, ne libe se da ga smeste u Balkanu dostupniji Beograd. Tako im je za SR partner bila Arena, zauzeta međutim Univerzijadom pa je ova svirka – na turneji povodom četvrt veka hitova SR (dvostruki CD *Greatest Hits 25,* slogan *25 Years Of Hits*) – izmeštena među vekovne zidine gde je početkom 80-ih radila Rokoteka. Oživljavanje ovog zgodnog prostora smesta nam je pokazalo kako se, postavljanjem pozornice gde je ranije niko od domaćih nije uglavio, može postići bolja preglednost i čujnost. To je lukavo iskorišćeno i da se prilazi/pešačke staze iskoriste kao stajaće galerije pa je za takav prostoproširen prostor prodato više od 9000 ulaznica (2.950–3.950d.-), ostavljajući neke od naivnih kupaca bez pristupa plaćenim mestima.

Kao ni pri svom prvom gostovanju ovde (hala Pionir, isti milenijum) SR nisu ponudili ništa do rutine, onu turneju dosadno produžavajući u oproštajnu do 2010. Pošto su se njihovi svojevremeno sveži hitići kao *Come To My Aid* i *Holding Back The Years* davno izlizali, broj manekenki u video-spotovima debelo premašio broj muzičara, a udarne numere albuma po pravilu postale izbeljene (engl. Vanish... kao Majkl Džekson) obrade stvarnog soula, jasno je da im jeste vreme za gašenje karijere. Iako ženskinje i dalje voli da đuska uz taj pop-fank, ipak su u međuvremenu postali važniji brendovi poput Mad4Red i Red Or Dead. Podbuli Mik Haknal (Mick Hucknall), riđi i loknavi zastupnik tzv. plavookog soula korektno je pevao praćen svojim bendom uz malo duvača i ženskih pratećih glasova. Nagužvana ali mirna publika mogla je zapasti u san letnje noći uz prefinjenu baladu *The Air That I Breathe* grupe Hollies, no kod SR nadahnuće predugo nije prevagnulo nad kompetencijom. Najavljivanih 'više od 100 minuta' programa znači zapravo sat ipo + ukalkulisani bis, te su ovo veče osvetlali *Stars* – pod oblačnim nebom svetleli su mobilni telefoni, i *Money's Too Tight (To Mention)* – prikladna tranziciona himna. Ovacije su ipak izmamile SR za još par numera: posivelo tumačenje krasne *If You Don't Know Me By Now* Harloda Melvina i za sam kraj *Something Got Me Started*, sve sa u Jugoslaviji licenciranih albuma, prva 4.

Istog vikenda raznoliki festivali (Fish, Forrest, EuroMed...) na raznim stranama (Beo)grada prilagođavali su se olujnom vetru, a BluesStock je sa ski-staze u Košutnjaku kliznuo u Dom omladine, pred kišom koja (po Marfiju) onda nije pala. Nastavljajući sedam godina vernosti malog, jednodnevnog festivala Voxstock – zapravo, koncerta pod vedrim nebom, povodom kraja svake sezone bluz-kluba Vox, na obližnjem Banovom brdu – BluesStock je ovim malerom ostao uskraćen i za ozonisani ambijent s odličnim noćnim pogledom na velegrad, i za buljuke izletnički raspoložene, decenijama građene publike/ljubitelja ove vrste muziciranja. Tako da je do hiljadu posetilaca platilo ulaznice (1.000–1.200d.-) za drugi najbolji način znojenja na svetu, sticajem okolnosti u oronuloj, neklimatizovanoj velikoj/bioskopskoj sali tek delimično renoviranog Doma omladine Beograda.

Skraćivanjem programa otpali su slavljenici četvrt veka, Gamblers iz Sr. Mitrovice, i novosloženi prestonički bluz-znalci/znanci, sad kao Desperate Slim & Newcasters, pa je započeo teškaški trio Texas Flood, ovdašnji. Voxstock je prošle godine dorastao značajnim veteranima kao Nine Below Zero (zaprški britanskog Novog talasa), a BluesStock je nastavio da proširuje zahvat, od ruskog bluz-trija Jumping Cats s bubnjarkom, do živahnog američkog Planet Full Of Blues s naglaskom Vuk Džej (J.) te sparingovanjem naše duvačke sekcije i klavijaturiste (iz Point Blank, Blue Family itd.). Zvezde večeri neporecivo su bili BBQ (nije skraćenica od engl. barbecue), petoro prastarih ali držećih protagonista britanskog

bluz-buma s kraja ‘60ih, nedavno okupljenih pod odgovarajućom firmom British Blues Quintet.

Iako pripadaju epohi i pravcu uglavnom derivativnog, drugorazrednog električnog bluza prošaranog čvrstim i tzv. progresivnim rokom, možda upravo jer tada nisu bili u prvim borbenim redovima, BBQ i danas imaju

dovoljno strasti i žestine. ‘Škotska bluz-kraljica’ Megi Bel (Maggie Bell) s grupom Stone The Crows bila je najbliže Dženis Džoplin što je moglo doći iz Evrope, ali joj je solo-karijera brzo usahnula; bubnjar Kolin Alen (Colin Allen) pratio je u tom sastavu, a svirao i u Bluesbreakers Džona Mejla (John Mayall); klavijaturista/pevač Zut Mani (Zoot Money) od sopstvenog Big Roll Band protegao se čak do Animals; držeći gitarista/pevač Miler (Miller) Anderson (ex Keef Hartley Band, Savoy Brown, Chicken Shack) ima najviše samostalnih uspeha, ali samozatajna zvezda među njima je levoruki basista Kolin Hodžkinson (Colin Hodgkinson), davni vođa kultnog pa zaboravljenog trija Backdoor (bas-gitara, bubnjevi, saksofon).

Hodžkinson je od onih retkih basista kojima je četiri žice zaista premalo, a biseri večeri bili su njegovo dubinsko ‘kuvanje’ u zvuku BBQ i solo-tačke s pevušenjem, po kojima je decenijama poznat. Nesumnjivo originalan i virtuoz, živi kao rent-a-svirač pa je tako sarađivao u londonskoj fazi Bate Kovača (grupa K2, LP *Why*, PGP RTB ‘80), a u novije vreme i u Beogradu pratio Krisa Riu (Chris Rea). BBQ su oveštalim standardima udahnuli nešto života, Megi je pevala i *Wishing Well* grupe Queen, pardon – Free, a najbolji su bili iz škotskog profila Gordog Albiona. Uostalom, severnjački soul je britanski specijalitet. Na kraju, duboko u noć završili su Di Luna Blues Band jednog od rodonačelnika aktuelnog beogradskog bluza Dragana Markovića Mareta (ex Point Blank): obeležavajući 20. godišnjicu provukli su kroz nastup neke od svojih brojnih gitaroša. ×

DRAGAN KREMER

>> tv manijak >

PIŠE: DRAGAN ILIĆ

Sasuke svebor

Da li ste nekada poželeli da postanete Nindža ratnik? Verujem da veliki broj roditelja danas razume o čemu govorim, jer naša deca ne razlikuju partizane i Nemce, Srbe i Turke, ali veliki broj njih mašta da postane **šampion u američkom rvanju**, ili da zasluži titulu Nindža ratnika. Suočena sa protestima roditelja i pedagoga, televizija FOX je američko rvanje pomerila u programskoj šemi, ali je novostvoreni prostor iskoristila za **japanski šou** koji se u originalu zove **“Sasuke”**. Ukoliko uzmemo u obzir da su japanski crtani filmovi (anime) najpopularniji kod naše dece (“Yugi-jo”, “Pokemoni”, “Naruto”, itd.), fenomen globalnog uticaja japanske televizije stigao je i do nas.

Japan je inače jedna od prvih zemalja koja je počela da emituje tv-program**, još daleke 1939. godine**. Javni servis se zove NHK i godišnja pretplata iznosi 15 do 28 jena. Najpopularniji tv-žanrovi su Dorama (što je japansko spelovanje dramskog programa). Dorame se emituju dnevno i variraju od komedije, preko krimića i ljubića do drame. Veoma popularni su **SF programi** (setimo se samo Godzile), a kod nas su, recimo, naročito bili popularni “Moćni rendžeri”. Tu je lako prepoznati ključ u kojem se kreće dramaturgija – kombinacija tradicije (bajke) i savremene tehnologije. ANIME ili animirani filmovi postoje od 1917, a poslednjih godina su svetsku slavu (**što znači prodate licence**) stekli zabavni programi. Među kvizovima je to “Brain Wall”, koji se emituje u dvadesetak zemalja, a najpoznatiji su zabavno-sportski (prikazivani su kod nas)TAKESHI’s Castle – gde učesnici ratuju oko poligona (zamka), i SASUKE – u narodu poznati kao **nindža ratnici.**

Svakog radnog dana od 20h možete videti 100 takmičara koji pokušavaju da pređu četiri nivoa poligona **na granicama ljudske izdržljivosti**. Teren se nalazi na planini Midorijama, igra se pod svim vremenskim uslovima, a takmiče se i muškarci i žene. Duhoviti komentatori na FOX-u (Miljan i Ivan) doprineli su popularnosti emisije jer su brzim komentarima uspeli da **“srbizuju” šou**. Sasuke je ime dobio po legendarnom liku iz dečijih priča nindži, **Sarutobi Sasukeu**. Učesnici takmičenja su šarolika grupa koja obuhvata atletičare i atlete amatere, tv-ličnosti, frikove, ali i olimpijske takmičare iz Japana i celog sveta. Sasuke u suštini ispunjava potrebu japanaca za tv-pojavljivanjem, za pet minuta slave koje možete dobiti na početku poligona. Imate desetak sekundi kada vas predstave, možete da pošaljete poruku svetu, da pozdravite sve koji vas znaju, da reklamirate svoj restoran i onda **slavno pljusnete u blatnjavu vodu** posle prve prepreke. Moj favorit je 60-godišnji dedica od 40 kila, **Minoru Kuramoči**, koji reklamira svoj restoran sa morskom hranom i koji odmah završi u kanalu. Ono što fascinira je **osmeh na licima takmičara**, iako znamo da se Japanci često smeškaju kada im je neprijatno. Za razliku od prethodnih programa – ovde se praktično nadmećete sa samim sobom, pa tek onda sa konkurentima. Cilj je preći poligon i postati nindža ratnik – savršeni atleta. Pri tom se (u japanskoj tradiciji) testiraju granice izdržljivosti i upornosti. Ukoliko pratite šou, ubrzo ćete primetiti da gotovo bez vaše kontrole počinjete da navijate i da prepoznajete svoje favorite. Ovaj mehanizam je verovatno u osnovi magije koja je dovela do svetske popularnosti **nindža ratnika**. Japansko društvo je tradicionalističko, ali istovremeno i tehnološki najnaprednije na svetu. Niko se ne bavi činjenicom da su nindže bile u suštini plaćene ubice bez etičkog kodeksa kakav su recimo imali samuraji. Mene fascinira univerzalnost poruke (gde je u žiži pojedinac), za razliku od, recimo “Igara bez granica” gde igra tim. U izvesnom smislu, Sasuke predstavlja **ekranizaciju video-igrice**, koje su uvek ili uzrok ili posledica tv-programa u Japanu. Samo, ovde smo dobili nacionalne (a bogami i internacionalne) heroje, koji u Japanu imaju status polubogova, nešto poput toreadora u Španiji. Japanska televizija je tako napravila Sasuke All-Stars tim, u kojem su: Akijama (ronilac), Makoto Nagano (mornar), Tošihiro Takeda (vatrogasac), Šingu Jamamoto (pumpadžija), Bundei Širatori (službenik u zdravstvenom) i Kacumi Jamada (dostavljač plina). Sada su vam stvari možda jasnije – **zvezde su potpuno obični ljudi**, koji promovišu određeni životni stil i bivaju nagrađeni za svoj trud, vežbanje i upornost. Zato, dok ne postignem masu za sumo rvanje, navijam da Kuramoči postane nindža ratnik. ×

RUSIJA: ŠOS I BRIK

RUBLJOM NA DOLAR

Rusija okuplja države u ekonomskom usponu, uglavnom azijske, s ciljem jačanja međusobne saradnje u uslovima globalne krize, ali i sa namerom da se od Zapada traži njihovo veće uključivanje u svetsku finansijsku politiku

U Ekaterinburgu, u "prestonici" uralske Rusije, sredinom juna održana su dva samita: država članica Šangajske organizacije za saradnju ŠOS koju predvode Rusija i Kina, kao i prvi samit lidera neformalnog kluba država pod akronimom BRIK – Brazil, Rusija, Indija i Kina. Oba samita bila su usmerena u pravcu prevazilaženja globalne ekonomske krize, ali i ostvarenja većeg uticaja u međunarodnim organizacijama kao što su Međunarodni monetarni fond. Međutim, samiti u Ekaterinburgu pokazali su da i pored pozitivnih statističkih prognoza, novi azijski i drugi "ekonomski tigrovi" imaju dosta razlika koje će u budućnosti biti teško prevazići. Jedna od najprimentnijih tačaka njihovog razmimoilaženja je u odnosu na pitanje uticaja američkog dolara u svetu, koje je na oba samita uglavnom otvarala država "domaćin" – Rusija.

ŠOS: Iako se ŠOS naviše bavi pitanjima granične bezbednosti, ove godine na samitu u Ekaterinburgu Šangajska organizacija za saradnju je stavila akcenat na pitanja ekonomske saradnje i potrebu za zajedničkim prevazilaženjem svetske krize. Mediji prenose da je trgovinski obrt među članicama ŠOS-a od 2001. godine kada je stvorena do 2007. godine, porastao sa 12 na 68 milijardi dolara. Predsednik Rusije Dmitrij Medvedev je na oba samita, ŠOS i BRIK, pokušao da uveri svoje kolege na potrebu smanjenja globalne zavisnosti od američkog dolara i predložio stvaranje nadnacionalne valute. "Mi moramo jačati svetski monetarni sistem ne samo za račun američkog dolara već i drugih rezervnih valuta. Stvaranje nadnacionalne valute moglo bi postati sredstvo takvog razvoja" – rekao je Medvedev. Taj predlog snažno je podržao samo predsednik Kazahstana Nursultan Nazarbajev, dok su drugi predsednici zemalja ŠOS-a izbegavali tu temu i govorili o unutrašnjim problemima. Po pitanju uticaja dolara i stvaranja nadnacionalne valute najsuzdržanija je bila Kina koja svoja skora dva triliona dolara valutnih rezervi drži velikim delom u američkim državnim obveznicama. Lider Kine Hu Đintao na samitu u Ekaterinburgu ponudio je državama ŠOS-a kredite u visini od ukupno 10 milijardi američkih dolara. "ŠOS bi mogao postati organizacija gde bi države članice ojačale saradnju u oblasti makroekonomske i finansijske politike, a u uslovima nedostatka likvidnosti neophodno je uspostaviti saradnju između centralnih i komercijalnih banaka" – rekao je Hu Đintao.

BRIK: Skoro paralelno sa samitom ŠOS-a u Ekaterinburgu je održan još jedan samit država BRIK-a. To je prvi samit neformalne

REUTERS

VOJNA VEŽBA: Šangajska organizacija za saradnju

ŠOS i militarizacija Azije

Šangajska organizacija za saradnju utemeljena je sredinom devedesetih, a od 2001. godine funkcioniše kao organizacija takozvane "azijske šestorke", Kine i bivših sovjetskih republika Rusije, Kazahstana, Kirgizije, Uzbekistana i Tadžikistana, a kao posmatrači svake godine im se pridružuju Mongolija, Iran, Pakistan i Indija. ŠOS se uglavnom bavi pitanjima bezbednosti granica, borbe protiv terorizma i organizovanog kriminala u Centralnoj Aziji, a države članice ŠOS-a više puta su organizovale i vojne vežbe. Zapadna štampa smatra da je ŠOS "azijski pandan NATO-u", što poriču njegovi članovi, iako ne prikrivaju da je ta organizacija stvorena sa ciljem pariranja američkom vojnom uticaju u Centralnoj i Južnoj Aziji, ali i zbog opasnosti od "prelivanja" islamskog ekstremizma iza granica Avganistana. Ruski list *Njezavisimaja gazeta* piše da je za vreme samita ŠOS-a u Ekaterinburgu Iran izrazio želju da u toj organizaciji unapredi svoj status od posmatrača na stalnog člana. Predsednik Irana Mahmud Ahmadinežad je na samit ŠOS-a kasnio zbog uličnih protesta nakon predsedničkih izbora, a *Njezavisimaja gazeta* piše da bi učlanjenje Irana u ŠOS moglo da zaoštri odnose Rusije, pa i ostalih članica te organizacije, sa Zapadom i Sjedinjenim Američkim Državama.

Kad je reč o ostalim inicijativama o vojnoj saradnji na prostoru bivšeg Sovjetskog Saveza, države potpisnice Ugovora o kolektivnoj bezbednosti (Rusija, Belorusija, Jermenija, Kazahstan, Uzbekistan, Kirgizija i Tadžikistan), sredinom juna u Moskvi potpisali su dokument o stvaranju Zajedničkih snaga za brzo reagovanje. Ugovor o kolektivnoj bezbednosti između skoro polovine bivših sovjetskih republika stvoren je još devedesetih godina, fukncioniše po principu zajedničke reakcije u slučaju napada na članice. Zajedničke snage za brzo reagovanje Ugovora o kolektivnoj bezbednosti biće skoncentrisane uglavnom u azijskom delu bivšeg SSSR.

asocijacije država, a naziv BRIK je 2001. godine upotrebio analitičar investicione kompanije *Goldman Sachs* Džim Onil u svojim analizima radi lakšeg prikazivanja razvijajućih ekonomija. Predsednik Dmitrij Medvedev izneo je zaključke samita BRIK-a, rekavši da će partneri ubuduće koordinisati svoje delovanje na međunarodnim forumima i u finansijskim organizacijama s ciljem "stvaranja pravednijeg mehanizma u globalnoj ekonomiji i politici", a lideri BRIK-a naložili su ministrima finansija da razmotre "konkretne parametre nove finansijske arhitekture" u svetu. Mediji smatraju da se radi o inicijativama koje su države BRIK-a iznele na samitu "dvadesetorice" u Velikoj Britaniji u martu ove godine, a reč je o uvećanju njihovih kvota u Međunarodnom monetarnom fondu (MMF) i promenama vezanim za upravljanje fondovima. Međutim, to je nemoguće bez saglasnosti SAD i Evropske unije koji imaju kontrolni paket u MMF-u (skoro 17 i 33 odsto glasova) i kontrolišu imenovanje rukovodstva. Analitičari smatraju da Brazil, Rusija i Kina žele da ulože svoje monetarne rezerve u MMF, u kom se predlaže uvećanje kapitala fonda i do 750 milijardi dolara. Kina je spremna da investira 50 milijardi, a Rusija i Brazil po 10 milijardi dolara, ali paralelno sa tim traže i povećanje broja glasova svojih predstavnika u MMF-u. Takođe, Rusija je u Ekaterinburgu, u okvirima pomenute nove svetske finansijske arhitekture, predložila da rezervne "virtualne valute" MMF-a, paralelno sa dolarom, funtom, evrom i jenom, postanu ruski rubalj i kineski juan. Kada je reč o smanjenju uticaja američkog dolara u svetskoj ekonomiji, Brazil je najskeptičniji, a njegovi lideri smatraju "da ne treba očekivati nikakve kratkoročne inicijative po tom pitanju".

OČEKIVANJA: Postavlja se pitanje: kakve su perspektive i koliko su realna očekivanja država ŠOS-a i BRIK-a? ŠOS kao organizacija za regionalnu saradnju pokazao se efektivan po pitanju bezbednosti i geopolitičkog uticaja. Prema kriterijumima američke organizacije *Freedom Hous*, članice ŠOS-a su uglavnom nedemokratske države, koje među već navedenim ciljevima – kako same tvrde – imaju zaustavljanje vojno-političkog uticaja Sjedinjenih Američkih Država u Centralnoj Aziji.

Iako na prvi pogled funkcionišu regionalno, ambicije lidera BRIK-a su više globalne, zahtevaju promene u načinu upravljanja globalnom ekonomskom i političkom moći sa Sjedinjenim Američkim Državama i državama EU na čelu. Posebno je Kina u specifičnom odnosu sa SAD, zbog dugovanja Vašingtona.

Britanski *Times* smatra da Rusija preko samita ŠOS-a, BRIK-a i drugih inicijativa pokušava da nađe dovoljno jake saveznike sa kojima bi mogla da osnaži svoje pozicije u odnosu na Zapad, te da samiti poput tih najviše mogu da koriste interesima Moskve. List dalje piše da su preostale države učesnice samita zaokupljene vlastitim interesima i problemima: Kina ekspanzivno kupuje energoresurse Latinske Amerike, Afrike, Iraka i Irana; Indija je zaokupljena eskalacijom nasilja na svojim granicama, a Brazil je posvećen unutrašnjim zbivanjima. Poslednjih godina analitičari primećuju tendenciju naoružavanja azijskih država i izražavaju zabrinutost povremenim talasima nasilja u dve nuklearne sile – Pakistanu i Indiji.

Sjedinjene Američke Države i države Evropske unije možda će pristati da podele uticaj u MMF-u, UN-u i drugim međunarodnim organizacijama, ali se predviđa da je teško da će države BRIK-a u budućnosti moći da sprovode jedinstvenu politiku. Pre svega zbog različitih političkih interesa, ekonomskih sistema i njihovih nivoa razvoja. I pored svega, zapadni analitičari, a posebno iz uticajnog *City Groupa*, smatraju da će u bliskoj budućnosti Kina, Indija i Rusija najverovatnije postati "lokomotive svetskog ekonomskog rasta". Već pomenuti "kum" BRIK-a *Goldman Sachs* smatra da te države imaju 15 odsto udela u svetskoj ekonomiji, i da za 20 godina oni mogu nadjačati ekonomije država Velike sedmorke. ×

BORIS VARGA

REUTERS

Švapska domaćica

Kancelarka Angela Merkel je u centar kampanje demohrišćana za izbore za Bundestag, savezni parlament, koji će se održati 27. septembra stavila poresku politiku: ne samo da tvrdi da poreze neće povećavati, već najavljuje smanjenje poreza u pojedinačnim slučajevima. Mnogi ova obećanja ocenjuju kao besmislena

Ko veruje u čuda, veruje Angeli Merkel. Otprilike ovako su kritičari nemačke kancelarke reagovali na njena predizborna obećanja, da povećanja poreza ni u kom slučaju pod njenom komandom biti neće. Uprkos upozorenjima mnogobrojnih finansijskih stručnjaka, da Nemačka deficit u državnoj kasi, koji bi po nekim procenama mogao da premaši i 80 milijardi evra, može da prevaziđe samo povećanjem poreskih stopa. I uprkos oprečnim izjavama koje su ovih dana mogle da se čuju iz njene sopstvene Demohrišćanske partije (CDU).

Po dolasku Merkelove iz Sjedinjenih Američkih Država, nemačke novinare prethodne nedelje nimalo nije zanimalo šta je to kancelarka pričala ili se dogovarala sa Barakom Obamom, već su je preplavili pitanjima vezanim za povećanje, tj. održavanje na istom nivou ili eventualno smanjenje postojeće stope poreza na dodatu vrednost, koji u Nemačkoj iznosi 19 procenata. "Možete biti potpuno mirni", odgovarala je Merkelova. "Za moga mandata neće biti povećanja PDV-a, kako punog tako ni onog redukovanog." A redukovani PDV u Nemačkoj, koji se odnosi, na primer, na prehrambene artikle ili knjige i novine, iznosi samo sedam procenata. Merkelova je u centar svoje kampanje za izbore za Bundestag, savezni parlament, koji će se održati 27. septembra stavila upravo poresku politiku: ne samo da tvrdi da poreze neće povećavati, već najavljuje smanjenje poreza u pojedinim slučajevima.

SVAĐA: Nije čudo što je Merkelova, koja lepo priča što birači vole da čuju, pobesnela kada su je demantovali i neki čelnici njenog CDU-a. Tako je šef vlade pokrajina Baden-Virtenberg, Ginter Etinger, rekao da neće moći da se izbegne da se redukovani PDV sa sedam poveća bar na 9,5 odsto. A portparol za finansijska pitanja CDU-a Oto Bernahrd čak bi u potpunosti ukinuo redukovani PDV. Još neki funkcioneri CDU-a su govorili o neminovnosti povećanja poreza za vreme mandata naredne vlade, a ministar finansija Karl-Teodor Gutenberg je kontrirao da je "usred krize dizanje poreskih stopa najgore moguće sredstvo".

Nemačke novine *Bild am Sonntag* su zbog svega toga objavile kancelarkina obećanja kao "zakletvu na poreze", kako bi čitaoci to mogli da sačuvaju te da se prisete predizbornih obećanja Merkelove, ukoliko ponovo bude na čelu nemačke vlade. A Merkelova pred izbore još pokazuje i brigu i saosećajnost za porodice sa decom, te bi po njoj roditelji sa troje i više dece trebalo da dobijaju veći dečji dodatak, obdaništa da budu što duže besplatna, a ko ne nađe mesto u obdaništu za svoje dete, da dobije nadoknadu za bejbisitera itd. I sve to usred ekonomske krize. Što reče jedan bivši nemački diplomata i poznavalac balkanskih prilika, Merkelovoj se može verovati da će ispuniti socijalna politička obećanja i istovremeno popuniti rupe u državnoj kasi, baš kao Borisu Tadiću da će sačuvati Kosovo u okrilju Srbije i uvesti zemlju u Evropsku uniju.

RAŠTIMOVANI CDU: Kako piše bečki *Der Standard*, ovih dana se nemačke socijaldemokrate (SPD) – mlađi partner još uvek postojeće crno-crvene velike koalicije – raduju kao

što već dugo nisu. Uprkos tome što ispitivanja javnog mnjenja pokazuju da SPD očajno stoji, javila se nada da bi glasne nesuglasice demohrišćana zbog buduće poreske politike možda mogle nešto i da promene. A unutar CDU-a bukti svađa kakve već godinama nije bilo. I to na početku izborne kampanje. Izborni program CDU-a obećava smanjenje poreza. Jedni se s tim slažu, a drugi bi opet da ga povećaju, jedni bi bogate više da oporezuju, a drugi da se opterećenje ravnomerno raspodeli. CDU tri meseca pred izbore deluje potpuno raštimovano i ako kancelarka uskoro ne bude govorila u ime čitave partije, prednost koju imaju nad SPD-om mogla bi da se istopi. Merkelova traži podršku za plan, ili predizborno obećanje, njenog kabineta da će poreske obveznike rasteretiti za nekih 15 milijardi evra, dok istovremeno najavljuje najveće zaduživanje u istoriji Savezne Republike Nemačke, sa ili bez DDR.

ZBUNJIVANJE: I uticajni nemački *Spiegel* u podnaslovu teksta posvećenog najavljenoj poreskoj politici Merkelove piše: Dok nemački budžetski deficit raste, CDU i njegov tradicionalni koalicioni partner iz Bavarske CSU – Hrišćansko socijalna unija – zbunjuju građane haotičnom debatom da li porezi treba da se povećavaju ili smanjuju. Privredni eksperti smatraju da izborna obećanja unije CDU-CSU nemaju čime da se plate, pravni stručnjaci upozoravaju da su takva obećanja čak protivustavna. Sve u svemu, čini se da je Merkelova pomalo počela da gubi glavu, a da je, bar privremeno, ispustila iz ruku uzde sopstvene partije, to je sigurno. Kada kancelarka Merkel govori o "solidnom upravljanju" državnim budžetom, piše *Spiegel*, onda se rado oslanja na uzorno razmišljanje švapske domaćice: Ne može se više trošiti nego što se zarađuje. Tako kancelarka nastupa i kod kuće, i na međunarodnim konferencijama, i s podignutim prstom upozorava da je velika greška "da se privredni rast gradi na deficitu".

Sasvim drugu priču priča, međutim, dok kao predsedavajuća CDU-a vodi izbornu kampanju, obećava smanjenje poreza, koje bi moglo samo da se pokrije novim zaduživanjem države. Između Merkelove "švapske domaćice" i Merkelove "smanjivačice poreza" postoji izvesna kontradikcija, zaključuje *Spiegel*, što može da primeti svaki laik, i bez mnogobrojnih povika učenih ekonomista. Pre samo nekoliko nedelja kancelarka je predstavila paket mera koji bi trebalo da ukoči zaduživanje države sa, za sada, predviđenim deficitom od preko pet odsto, da bi naprasno CDU povela u izbornu borbu sa programom koji očigledno sve to opovrgava.

U Nemačkoj se vodi pomalo divlja diskusija o tome da li je smanjivanje poreza moguće "samo na kredu" ili može da se i drugačije finansira? Po nekim procenama, Nemačka bi do 2016. morala da uštedi oko 33 milijarde evra, da bi budžetski deficit smanjila na dozvoljenih devet milijardi. Eventualno punjenje državne kase posle posve neizvesnog brzog izlaska iz ekonomske krize moralo bi po mnogim privrednim ekspertima da se upotrebi u te svrhe, a ne na avanturističko finansiranje smanjivanja poreza. *Spiegel* se poziva na još neobjavljeni dokument Evropske komisije, prema kome bi u narednih 20 godina u zemljama članicama EU privreda mogla da padne za 4,5 odsto, što bi u slučaju Nemačke značilo pad blagostanja za oko 100 milijardi evra.

Pored svih kritika ekonomista, poreska obećanja Merkelove na zub bi još mogao da uzme i ustavni sud. "Ako bi se zakonski regulisalo smanjivanje poreza finansirano od kredita, to bi bez svake sumnje bilo protivustavno", kaže ekspert za ustavno pravo Joahim Viland. Bilo kako bilo, opšti utisak je da bi Merkelova mogla sama da upadne u poresku jamu koju je htela da iskopa socijaldemokratama. ×

ANDREJ IVANJI

1305 ИЗДАЊА НА ПОПУСТУ ДО 40%

Београд – Обилићев венац 5, 011 2630763; 2638405; Косовска 45, 011 3227088; Краља Милана 19, 011 3235409; Вукасовићева 50, 011 3594835
Нови Сад – Сремска 7, 021 6624433
Ниш – Трг краља Александра 3, 018 511428
Косовска Митровица – Владе Ћетковића 1, 028 425111
Интернет продажа – www.zavod.co.rs, e-mail: prodaja@zavod.co.rs

ЗАВОД ЗА УЏБЕНИКЕ
Кућа знања

Priredila: Biljana Vasić

FOTOGRAFIJE: REUTERS

REFORMA IMIGRACIONOG SISTEMA: Bela kuća

SAN DIJEGO

Glasačka hispano-mašinerija bez statusa

CNN

Ruben Navaret Jr.

Oni koji zagovaraju sveobuhvatnu reformu imigracionog sistema u SAD mogu slobodno da poruče svojim oponentima: "Igra je počela!" Tokom prvih šest meseci mandata Obamine administracije, reforma imigracionog sistema bila je skrajnuta, sve donedavno kada je ova tema postala značajna zato što se predsednik Obama sastao sa kongresnim liderima obe stranke kako bi se dogovorili o novim propisima. Jedan od njih je i njujorški senator Čak Šumer, predsednik potkomiteta za pravosuđe zadužen za emigraciju u Senatu.

Možda ćete se setiti da kada je Kongres poslednji put pokušao da unapredi loš imigracioni sistem 2007. godine, to je dovelo samo do saznanja da je čitav američki zakonodavni sistem takođe propao. Republikanci pro-biznis orijentacije zalagali su se za ojačanje pograničnog sistema, sprovođenje novog plana uvoza hiljade sezonskih radnika i sankcija za poslodavce, ali to nije prošlo zato što je američka Privredna komora sa gnušanjem odbacila ideju. Proradničke demokrate zalagali su se za legalizaciju statusa zaslužnih ilegalnih imigranata i ubrzavanje procedure sticanja američkog državljanstva, ali nisu se složili sa idejom da se uvezu sezonski radnici iz drugih zemalja zato što bi to ugrozilo američke radnike. Niko ne zna da li će u zakonodavnom smislu imigrantsko pitanje biti rešeno ove godine. Ako se debata produži do 2010. godine, može da se produži i do 2012, odnosno do eventualne ponovne predsedničke kampanje Baraka Obame, uoči koje bi uspešno sprovedene imigracione reforme mnogo značile.

Većina elitnih medija, koji retko zapošljavaju novinare hispanskog porekla, nemaju ideju o tome kako razmišljaju Latinoamerikanci. Uvreženo je mišljenje da je njima stalo do reforme imigracionog sistema – bez obzira na to što istraživanja javnog mnjenja pokazuju da im je više stalo do obrazovnog, ekonomskog ili zdravstvenog sistema – zato što oni sigurno imaju prijatelje ili rođake koji u Americi borave ilegalno. Kako je to divno pogrešno, Latinoamerikancima je stalo do reforme imigracionog sistema jer znaju da je to test političke hrabrosti. Njima je jasno koliki pritisak vrše oni Amerikanci zabrinuti za očuvanje kulture i jezika, koji su ipak nedovoljno zabrinuti, budući da nemaju nikakve predrasude kada im je potrebna najamna radna snaga.

Ukoliko političari stanu iza njih, Latinoamerikanci će sigurno vratiti uslugu. Obama je dobio oko 66 odsto njihovih glasova 2008. godine, a ukoliko sprovede reformu imigracionog sistema taj procenat može da poraste na 75 odsto 2012. Sa demografskom strukturom kakva jeste, to bi sasvim sigurno značilo da kandidat republikanaca, ko god da bude, ne bi imao mnogo šanse. Kako god da okrenete, bitka za glasove Latinoamerikanaca u 2012. godini je počela.

RIM

Berluskonijev poklon mafiji

GUARDIAN

Roberto Mancini

Pjero Ostelino je bivši urednik i novinar *Il Corriere Della Sera*, najuglednijih i najkonzervativnijih italijanskih novina. Objavljujemo izvod iz njegove knjige *Lo stato canaglia*, u kojem autor predgovora opisuje stanje u današnjoj Italiji:

Zemlja je paralisana ogromnim brojem zakona i propisa, zagušena invazivnom sporokapirajućom birokratskom kulturom, predvođena je skupom, neefikasnom i često korumpiranom javnom službom, sprovodi opresivnu kaznenu fiskalnu politiku prema onima koji plaćaju poreze dok utajivače poreza toleriše. Italija, koju su zarobili nepotistički interesi jednog esnafa koji cveta na jugu zemlje, u rukama je organizovanog kriminala. Zemlja je u nezaustavljivom kulturnom, ekonomskom i političkom padu. Takva je današnja Italija.

Ostelinova tačna analiza našeg bolesnog i slabog društva potvrđena je novim Zakonom o prisluškivanju koji je usvojila Berluskonijeva vlada. Pod plaštom zaštite privatnosti, novi zakon je zapravo poklon mafiji. Za početak, javnom tužiocu biće sada mnogo komplikovanije da dobije dozvolu za prisluškivanje – biće mu potrebne dozvole od troje sudija, umesto samo od jednog. Međutim, glavna promena u zakonu sastoji se u vrlo suptilnoj nijansi: dok se u pređašnjem zakonu dozvola za prisluškivanje izdavala u "slučajevima prisutnosti ozbiljnih sumnji da je u pitanju krivično delo", sada se dozvola izdaje ukoliko postoje "ozbiljni posredni dokazi o krivici".

Evo jednog primera koji će dočarati razliku. Međusobne veze među pripadnicima raznih mafijaških porodica su spojene, identifikovane su kao kolateralni kriminal. Na primer, ako je nekoliko automobila zapaljeno, ako je nekoliko zelenaša uhapšeno, ako je nekoliko vlasnika radnji prebijeno, ako su neke građevinske mašine (buldožeri, kranovi) zapaljene itd., prisluškivanjem može biti obuhvaćeno i žrtvino okruženje.

S obzirom na to da prestravljene žrtve nerado govore ili pokreću tužbe protiv svojih dželata, već umesto toga uredno plaćaju mesečni reket, često se dešava da prođe više meseci u prisluškivanju da bi tužilaštvo došlo do bilo kakve informacije o počiniocima ovih krivičnih dela. Kako da dospete do vrha piramide, odnosno do imena glavnih ljudi u mafiji za koje oni rade? Kako da dokažete

AFERA ZA AFEROM: Premijer Berluskoni

hijerarhijsku povezanost između bosova iz komšiluka i glavnih mafioza koji naručuju podmetanje požara u radnjama? Do sada, ukoliko ste imali "slučaj prisutnosti ozbiljnih sumnji da je u pitanju krivično delo", mogli ste u okviru istražnih radnji da posegnete za prisluškivačima.

To više nije moguće: koji je posredan dokaz kojim se razotkrivaju veze između izvršilaca krivičnog dela, naručilaca i organizatora zavere? Logika je postavljena naglavačke – u prošlosti prisluškivanje se koristilo da bi se dokazala krivica bosova na najvišim lestvicama u mafijaškim organizacijama (često sastavljenim od poslovnih konslutanata, advokata, inženjera, notara). Sada, ako hoćeš nekoga da prisluškuješ, najpre moraš da dokažeš da je kriv. Takav zakonski propis garantuje neuspeh tužioca, koji nikada neće biti u stanju da identifikuje one na najvišim položajima u mafijaškim organizacija, već samo njihovu "pešadiju".

Povrh svega, čak i ako tužilaštvo ubedi svu trojicu sudija u postojanje "čvrstog dokaza o krivici", dobiće dozvolu da prisluškuju optuženog samo na 60 dana. Tako, ako šef mafije naruči ubistvo a zatim ode na tromesečni odmor na Bahame i prekine sve kontakte sa Sicilijom, njegov telefonski broj neće biti više predmet prisluškivanja. Ujutro 61. dana, sa kopijom novog zakona u rukama, mirno može da naruči drugo ubistvo. I sve drugo.

Novi zakon je poklon mafiji, kamorama i ndragentama, koji će iz sve snage ujediniti svoj politički uticaj kako bi iste ljude izglasali na sledećim izborima.

BAGDAD

Dan slavlja i festivala

NEW YORK TIMES

Posle šest krvavih, nepodnošljivo skupih godina došao je kraj američke okupacije Iraka. Po ugovoru sa vladom iz Bagdada, američke ratne trupe napuštaju iračke gradove. Predsednik Obama je rekao da će zaključno sa 31. avgustom 2010. godine – dakle u narednih 14 meseci, sve naoružane trupe napustiti Irak, odnosno da će se do kraja 2011. Amerikanci potpuno povući.

Vreme prekomernog odugovlačenja američke vojske time nije završeno, gubici su veliki za vojnike i njihove familije. Rat u Iraku, rat bez ikakve potrebe, odvukao je mnogo sredstava koji su kritično bili potrebni za rat u Avganistanu, pravom frontu u borbi protiv terorizma. Mnogi Iračani jedva čekaju da Amerikanci odu, dok je premijer Nuri Kamal al Maliki proglasio 30. jun danom "slavlja i festivala". Ono što je sada potrebno da se uradi, a ne zahteva mnogo vremena, jeste da se pomogne Iračanima u pripremama za povlačenje američkih trupa kako bi se smanjile šanse za nastanak nemira u zemlji kada se Amerikanci povuku. Jednom smo se ponadali da bi precizna najava o povlačenju američkih trupa mogla konačno ubediti iračke lidere da naprave političke kompromise, kojim bi se održala zemlja na okupu posle okupacije. To se nije dogodilo. Postoje ubedljivi pokazatelji da oni čak rade suprotno i traže način da osiguraju pojedinačne interese svojih zajednica u slučaju da se građanski rat rasplamsa. Mnogi Iračani, obični ljudi, izvode sličnu kalkulaciju. Nasilje je koliko-toliko zaustavljeno, ali ekstremisti još ne odustaju od novih krugova pakla – tokom juna poginulo je više od 300 Iračana i 10 Amerikanaca.

Predsednik Obama je bio u pravu kada je rekao da SAD ne mogu da reše iračke probleme pre odlaska, ali ono što brine jeste da Irak neće dobiti onu pažnju koja mu je potrebna od Vašingtona. Glavni američki vojni komandant u Iraku, general Fej Odijerno, vrhunski je zapovednik, a novi SAD ambasador u Iraku Kristofer Hil je talentovan diplomata. Predsednik Obama ima visoko kvalifikovane ličnosti kao savetnike za Avganistan i Pakistan, za mirovne pregovore na Srednjem istoku i za Irak. Ipak, da bismo bili sigurni da su predsednik i birokratija potpuno angažovani po pitanju Iraka, trebalo bi da postoji i savetnik za Irak.

Sjedinjene Američke Države ne mogu da poprave Irak. To zavisi od Iraka. Ali, u vremenu koje je ostalo Amerika ima odgovornost i jake strateške interese da učini što više kako bi pomogla Iraku da izbegne katastrofu i preobrati se u funkcionalnu, suverenu i odgovornu demokratsku državu.

PRIMOPREDAJA DUŽNOSTI: Irački vojnici zamenjuju američke trupe

LEGENDE O MAJKLU DŽEKSONU

CRNO-BELI SVET LA

Pet dana pošto je Majkl Džekson umro, imamo sve elemente zapleta ravnog serijama kao što je "Dinastija": počela je otimačina oko njegove imovine, kroz internet je prostrujao audio-snimak poziva Hitnoj pomoći koji je obavio neko ko se nalazio uz pevača na samrti, Džeksonov lični lekar koji je izvršio nestručnu reanimaciju izbegava porodicu i medije, a policija ga je saslušala kako bi saznala šta je sve od lekova davao svom pacijentu

Geri Tejlor, vlasnik onlajn kluba obožavalaca Majkla Džeksona (www.mjjcommunity.com), tvrdi da je između 25. i 30. juna od žalosti za slavnim pevačem 12 ljudi oduzelo sebi život. Tejlorova priča, čak i posle onoliko tuge i prolivenih suza koje smo videli na snimcima sa svih strana sveta možda zvuči neverovatno, ali je sasvim sigurno bar delimično tačna: ruski mediji javili su da je Džeksonov dubl koji je za poslednjih 15 godina imao brojne plastične operacije kako bi što više ličio na svog idola, pokušao da izvrši samoubistvo. Pošto su ga doktori spasili, izjavio je da nije mogao da se izbori sa gubitkom i da je želeo da bude s Majklom. Zatim je jedna Tunišanka nakon vesti o smrti omiljenog pevača provela ceo dan u krevetu gledajući Džeksonove video-snimke, a onda je popila mnogo tableta i umrla.

Tejlor predviđa da će sahrana biti suočavanje sa realnošću i da će tek tad nastupiti velika depresija među fanovima.

U Srbiji, srećom, nije bilo ovakvih događaja, ali ni ovde obožavaoci nisu ostali ravnodušni, a jedan od najvećih, Đole Đogani, vođa grupe Fanki Dži, izjadao se novinarima da ne prestaje da plače: "Ovo je četvrti

ŽNOG PETRA PANA

put da sam zaplakao u životu. Prvo, kada mi je umro otac, onda sestra i brat, i sada zbog Majkla. Onda vam je jasno koliko mi je sve ovo teško. Voleo sam ga strašno, bio je moj uzor, čovek od koga sam mnoge stvari naučio i neko ko mi je davao nadu da može da se uspe u životu", prenosi list "Alo".

Čak i ove priče o Džeksonovim fanovima postaju pomalo neverovatne, a o pevaču, i dok je bio živ, posebno od prošle nedelje, isplivavaju najneverovatnije informacije, daleko iza granica pristojnosti i dobrog ukusa. Svakodnevno se analizira da li je kriv doktor koji je pronašao Džeksona mrtvog (ili živog?), da li mu je agresivnom reanimacijom polomio rebra, da li mu je dao injekcije ili tablete i koje? Onda, tu su stare priče: koliko je Džekson bio dužan, da li je zaista seksualno zlostavljao one dečake, je li imao oboljenje vitiligo od kog mu je koža pobelela i zar ne bi trebalo da ima samo bele fleke?

Sve ono što se poslednjih dana dešava još više podstiče širenje ovakvih (dez)informacija, a i sama porodica Džekson, koja je apelovala na medije da prestanu da predstavljaju pevača kao nakazu, nimalo ne pomaže tome. Članovi porodice su, pošto su preuzeli telo posle prve autopsije, tražili i drugu koju su izveli nezavisni stručnjaci na nepoznatoj lokaciji. Pošto rezultati autopsije nisu odmah objavljeni, vođenje priče preuzeo je britanski tabloid "San". Objavljeno je upravo ono što se od ovog lista i moglo očekivati: pevač je bio kost i koža, imao je 50 kilograma, gotovo ništa nije jeo, samo pilule su mu pronađene u želucu. Pronađene su i rane od uboda igle, ožiljci od 13 plastičnih operacija, bio je ćelav, s perikom, modricama, nekoliko rebara polomljeno mu je tokom reanimacije, a od brojnih operacija nos se praktično urušio.

Oživeli su čak i sajtovi sa prilično glupim vicevima o njemu: "Ako pesmu *Triler* pustiš unazad, čućeš kako Majkl nabraja imena svih dečaka koje je pipao. Zato traje 14 minuta".

EKSPLOZIJA USPOMENA: Pet dana pošto je umro, zapravo, imamo sve elemente zapleta ravnog serijama kao što je "Dinastija": počela je otimačina oko imovine, kroz internet je prostrujao audio-snimak poziva Hitnoj pomoći koji je obavio neko ko se nalazio uz pevača na samrti, Džeksonov lični lekar koji je izvršio onu nestručnu reanimaciju izbegava porodicu i medije, a policija ga je saslušala kako bi saznala šta je sve od lekova davao svom pacijentu. Otac Džo Džekson, koji svakodnevno izaziva zgražavanje fano-

va izjavama, ali i nekoliko Majklovih prijatelja i pojedini "teoretičari" tvrde da je pevač ubijen. Džo je, naime, objasnio da mu "nije jasno kako je moguće da je superzvezda u jednom trenutku živa, a već u sledećem mrtva". "Majkl je bio mrtav pre nego što su ga izneli iz kuće. Tu nisu sasvim čista posla. Mahao je obožavaocima ispred kapije i govorio im da ih voli, a nekoliko trenutaka kasnije već je bio mrtav", rekao je Džo Džekson za američku televiziju ABC7.

Brojne poznate ličnosti danima se pred kamerama i diktafonima prisećaju trenutaka provedenih sa Džeksonom. Njegova bivša žena i Elvisova ćerka Lisa Mari Prisli na svom blogu pod naslovom "Znao je" napisala je da je predosećao kako će skončati: "Pre nekoliko godina Majkl i ja poveli smo dubok razgovor o životu uopšte. Ne mogu da se setim tačne teme, ali moguće je da me je ispitivao o okolnostima pod kojim je moj otac umro. U jednom trenutku napravio je pauzu, promatrao me je vrlo intenzivno i rekao sa gotovo hladnokrvnom sigurnošću: 'Bojim se da ću završiti kao on, na isti način'."

Kao i svaki pevač, u vreme zatišja kada nema svežeg albuma niti turneje, Majkl Džekson živeo je od tračeva po tabloidima koji su se prenosili i do ozbiljnih medija. Neka od pitanja koja su ih zanimala spadaju u sasvim obična, ali spektar tema koje počinju sa "verovali ili ne" njegova su specijalnost. Pitanja o načinu života su ga pratila od kad se pojavio u grupi Džekson 5: na naslovnoj strani magazina "Roling Stoun" iz 1971. uz sliku kosmatog dečaka stoji: "Zašto je ovaj jedanaestogodišnjak budan iako je davno prošlo vreme za spavanje?"

U naredne dve decenije toga se nakupilo: spavanje u hiperbaričnoj komori, puna kuća dece i majmuna, beljenje kože, brojne plastične operacije, seksualna orijentacija, odnos sa ocem, tužno detinjstvo... Sve ove teme pretresla je 1993. godine u intervjuu Opra Vinfri, a pevač je, posle četvorogodišnje pauze prili-

kom gostovanja na TV-u, odgovorio na brojna škakljiva pitanja da bi odmah otvorio nova.

STALNO PLAKANJE: Ispričao je kako je kao slavno dete stalno plakao zbog usamljenosti. Pošto nije išao u školu, provodio je tri sata dnevno sa tutorom, da bi odmah posle išao u studio i snimao satima sve do vremena kad treba da spava. "Sećam se da sam išao u studio preko puta koga je bio park i u njemu su se igrala deca. Ja sam plakao jer sam bio tužan što umesto da se igram moram da radim."

Okružio se decom, objasnio je Opri, da bi te nedostatke kompenzovao: "Ljudi stalno pitaju zašto su deca uvek oko mene, a to je zato što kroz njih pronalazim stvari koje nikad nisam imao: Diznilend, zabavni parkovi, igrice. Obožavam sve te stvari zato što kad sam bio mali, bio je samo rad, rad, rad, s jednog koncerta na drugi. Ako nije bilo koncerta, bio sam u studiu i snimao, a ako nije bilo ni toga, gostovao sam u TV emisijama ili išao na fotografisanje. Uvek je bilo nešto što je moralo da se uradi."

Onda je Majkl postao adolescent. Više nije bilo slatkog crnog dečačića kog svi štipaju za obraz. "Ti počneš da rasteš, a oni žele da večno ostaneš mali", objasnio je. Imao je bubuljice zbog kojih se strašno stideo. "Krio sam lice u mraku, nisam želeo da se gledam u ogledalu", rekao je i dodao da se otac šalio na njegov račun i govorio mu da je ružan. Otac ga je, ispričao je tada, i tukao. Bio je veoma strog i plašio ga samo pogledom. Onda se Majkl tokom intervjua još i izvinjavao ocu što je to ispričao i poručivao da ga ipak voli, da mu oprašta.

>>DA LI JE BIO PISMEN, KO GA JE SVE OKRUŽIVAO, ŠTA SU MU PRIČALI, ŠTA JE U ŽIVOTU VIDEO I NAUČIO? TREBA LI DA GA OSUĐUJEMO, DA GA ŽALIMO, MRZIMO ILI OBOŽAVAMO

Rekao je i da je ponosan na svoju rasu i da ima oboljenje koje mu uništava pigmente. Da, operisao se više puta, ali ne onoliko koliko tabloidi tvrde. "Nikad nisam zadovoljan sobom. Trudim se da se ne gledam u ogledalo", rekao je. U tom trenutku viđao se sa glumicom Bruk Šilds, ali uglavnom kod nje ili kod njega u kući. Zaljubljen je u nju, a bio je zaljubljen još jednom ranije. Nije želeo da odgovori na pitanje da li je nevin, ali je potvrdio da svakako želi jednog dana da se oženi i ima decu.

NEDOĐIJA: Intervju koji je odgledalo 90 miliona Amerikanaca (četvrti po gledanosti nesportski program u američkoj istoriji) bio je uvod u optužbe o seksualnom zlostavljanju. Džekson je u to vreme živeo na ranču Nedođija, nazvanom po izmišljenom svetu Petra Pana, dečaka koji nije želeo da odraste, a pojedini mediji spekulisali su da se tamo dešavaju najgnusnija seksualna zlostavljanja dece. Trinaestogodišnji Džordan Čendler priznao je svom ocu, inače Majklovom prijatelju, da ga je pevač zlostavljao. Sledio je niz neuspešnih pregovora s dečakovim ocem i na kraju je počela i zvanična istraga. Na Džeksonovoj strani bili su dečakova majka i brojni rođaci i deca, ali u jednom trenutku Majklova sestra La Toja potpuno mu je upropastila i ono malo kredibiliteta kad ga je nazvala pedofilom. Kasnije je rekla da to ipak nije tačno. Istraga se odužila i, kao i natpisi u medijima, postajala je sve neprijatnija. Zbog toga je navodno počeo da uzima lekove protiv bolova od kojih je uskoro postao zavisan. Sledeće godine nagodio se s porodicom Čendler, koja je dobila 22 miliona dolara, a istraga je prekinuta, pa optužnica nikad nije ni podignuta.

Pre šest godina stvar se ponovila. U dokumentarnom filmu *Živeti s Majklom Džeksonom* prikazan je kako se drži za ruke sa četrnaestogodišnjim Gavinom Arvizom i raspravlja o tome gde će ko da spava. Odmah je optužen za seksualno zlostavljanje dece. Tokom istrage pregledao ga je specijalista za mentalno zdravlje koji je utvrdio da ne odgovara profilu pedofila i da se ponaša kao desetogodišnjak. Suđenje je počelo 2005. i trajalo je pet meseci. Opet je postao zavisan od raznih lekova, smršao je, i uz silne operacije i sve kroz šta je prošao, ako ne i ranije, tad je sigurno postao karikatura.

POSMRTNA KARIJERA: Dok su priče i pričice o Džeksonu doprinosile boljoj prodaji karata i albuma, ovakve optužbe uništile su njegovu karijeru. Bilo je, naravno, još mnogo obožavalaca koji su optužbe objašnjavali rečenicom "ne mogu da mu oproste uspeh". Takvih fanova je, sad vidimo, bilo mnogo više nego što se moglo i pretpostaviti. Bar je za njih važno da je umro kao nevin čovek, koji bi, da je poživeo još malo, s najavljenim koncertima u Londonu i eventualno novim albumom, postao onaj stari.

Da li je i koliko bio pismen, ko ga je sve okruživao u detinjstvu, mladosti i kasnije, šta su mu pričali, šta je u životu video i naučio i na koji način? Treba li da ga osuđujemo, da ga žalimo, mrzimo ili obožavamo?

Čovek je, onako prostodušan i spontan, na pitanje o njegovoj misiji na Zemlji odgovorio da je to pravljenje dobrih pesama. To je odlično radio, i ko ne veruje, neka proveri kako mu je išla prodaja albuma i karata za koncerte. Teško da će optužbe za pedofiliju ostati ono čega se sećamo, pre će biti da ćemo se sećati Kralja popa koji je igrao Mesečev ples. ×

MARIJA VIDIĆ

Kad sused pozove

Ove sezone biće 11 odsto više turista iz Srbije na hrvatskom primorju, uz porast noćenja za 28 odsto. To je jedan odsto od ukupnog broja onih koji letuju u ovoj bivšoj jugoslovenskoj republici. Šta statistika i procene prećutkuju

Prvo su, krajem februara i početkom marta, hrvatske turističke agencije preplavile beogradski Sajam turizma. Zatim se, u maju, širom Beograda, Novog Sada i Subotice, pojavilo stotinu bilborda i 230 džambo plakata sa sloganima "Tako lepa, a tako blizu" i "Kada srce kaže leto, kaže Jadran". I Ministarstvo turizma Hrvatske je, ovim bučnim pozivanjem na "argument srca", uvelo Hrvatsku na srpsko tržište.

Da je Hrvatska za građane Srbije samo "mala mediteranska zemlja idealna za odmor zbog kristalnog mora, netaknute prirode i drevnih gradova", kako piše u prospektu veće ovdašnje turističke agencije, a da su turisti iz Srbije samo jedni od skoro devet i po miliona ljudi koji godišnje posete Hrvatsku, isti kao i svi drugi stranci, tu bi bio kraj priči. Međutim, kao što je poznato, tu priča tek počinje.

U anketi koju je sprovela "Politika", više od polovine građana Srbije izjavilo je da nikada ne bi moglo da uzme u obzir Hrvatsku kao destinaciju za odmor. Na forumima ne manjka komentara. Pojedini forumaši iz Hrvatske obećavaju "pakleni provod srbendama" usude li se da dođu, nabrajajući šta bi sve moglo da im se desi pa da im letovanje zaista bude nezaboravno. Ni odavde ne izostaju jednako vatreni odgovori. S druge strane, ima i onih koji su jugonostalgični. Neki se, opet, pozivaju na sasvim običan razlog. Žele da letuju u Hrvatskoj jer su tamo dobri hoteli i prelepa obala.

Imajući sve u vidu, da li se isplati uloženi novac hrvatskog Ministarstva turizma za ovdašnje reklamiranje?

Pre svega, i to pitanje o količini uloženog novca postalo je tema za raspravu. Naime, Slovenci su (videti okvir) tvrdili da je Hrvatska uložila oko 350.000 evra za plakate po Srbiji. Međutim, u Ministarstvu turizma Hrvatske nam je rečeno da je ukupno – u promotivnoj kampanji kojom su obuhvaćene Ukrajina, BiH, Srbija, Rumunija i Makedonija – utrošeno nešto malo manje od pomenutih 350.000, a da je od toga oko 885.000 kuna (skoro 122.000 evra) otpalo na Srbiju.

S kojim rezultatom?

Statistika kaže da ima promena. Svakako nedovoljno da turisti iz Srbije budu proglašeni "spasiteljima hrvatske turističke sezone", ali dovoljno da može da se primeti da je korak napravljen.

U 2007, prateći podatke na sajtu hrvatskog Ministarstva turizma, gotovo 77.000 ljudi iz Srbije je posetilo ovu bivšu jugoslovensku republiku. Sledeće godine taj broj je porastao na 87.633, dok se broj noćenja povećao na 385.093, što je za oko 70.000 više u odnosu na 2007. Sličan broj noćenja ostvarili su u prethodnoj godini turisti iz Norveške i Španije, dok, recimo, turisti iz Nemačke "imaju" 11 miliona noćenja.

Sledeći očekivanja za 2009, s obzirom na dosadašnji tok stvari, Srbija je, uz Japan, zemlja sa najvećim rastom poseta Hrvatskoj u odnosu na prethodni period. Procena je da će ove turističke sezone biti 11 odsto više onih koji će govoriti ekavicu na hrvatskom primorju i da će ostvariti 28 odsto noćenja više.

CENA NOSTALGIJE: Ovdašnje agencije imaju različita iskustva kada je u pitanju tražnja za letovanjem u Hrvatskoj. Međutim, većina ih je saglasna u tome da interesovanje postoji, ali da, u poređenju sa omiljenim, dugogodišnjim destinacijama kao što su Grčka, Turska ili Egipat, Hrvatska nema šanse da bude prava konkurencija. "Iako su marketinški izuzetno prisutni i nude visok nivo usluge, nema velikog interesovanja za Hrvatsku, čemu su razlog prvenstveno cene. Cena smeštaja je dosta viša u odnosu na Grčku ili Bugarsku", kaže Aleksandar Vučković iz turističke agencije "Argus". U ovoj agenciji se ne organizuju grupni polasci, već samo individualni. Slično mišljenje, kada je u pitanju poseta turista iz Srbije hrvatskom primorju, imaju i u novosadskoj turističkoj agenciji "Fantast". Po njima, vidi se blago povećanje broja zainteresovanih za letovanje na "jednoj od najsunčanijih obala Sredozemlja". Obično su u pitanju porodice, a do sada, u predsezoni, 14 Novosađana je preko "Fantasta" uplatilo za svoj odmor u susednoj Hrvatskoj. Kako nam je rečeno, proveli su se lepo, niko nije imao problema, a jedini problem je suma od 400 do 2000 evra koliko je potrebno izdvojiti za osam dana. Cena svakako zavisi od hotela i dela Hrvatske u koji se ide.

U "Kompasu", međutim, kažu da je interesovanje veliko. "Za isto novca koliko bi se dalo za hotel u Crnoj Gori, dobije se bolja usluga", komentariše Aleksandar Danilović, zaposlen u ovoj agenciji. Broj odlazaka u odnosu na prošlu godine je prevaziđen, a ljude da odu u Hrvatsku navodi "nostalgija za dobrim letovanjem i dobrim morem". Oni koji letuju tamo hvale uslugu, turističke standarde koji su na visokom nivou. Popularno >>

je i krstarenje hrvatskim ostrvima, što spada među povoljnije aranžmane, jer je za sedam dana potrebno izdvojiti oko 500 evra.

Najveće interesovanje je za Istru, gde polupansion u predsezoni košta od 26 do 35 evra dnevno. Hrvatska je, kažu, zbog slabije ovogodišnje posete turista smanjila cene, ali se to, ne baš znatno smanjenje nije nimalo odrazilo i na smanjenje cena u ponudama naših agencija, pogotovo onih koje imaju paket aranžmane. Ministarstvo turizma Hrvatske je objavilo da je dosadašnja turistička poseta devet odsto manja u odnosu na prošlu godinu. Iako ministar turizma u hrvatskoj vladi Damir Bajs smatra da će taj pad do kraja godine iznositi dva do tri odsto, tamošnja javnost daje znatno pesimističnije procene, pominjući da bi pad mogao da bude između 15 i 20 odsto.

No, u "Kompasu" tvrde da turisti iz Srbije već imaju određenu materijalnu protekciju kada su hrvatski hoteli u pitanju. Naime, dešavalo im se nekoliko puta da hrvatski državljani ne samo preko agencija u Srbiji putuju u Grčku jer im je tako jeftinije, već da odavde uplaćuju aranžman za Hrvatsku. Tako se nedavno dogodilo da je izvesni gospodin iz Osijeka došao do Beograda da bi uplatio aranžman za sebe i svoju porodicu na hrvatskom primorju.

Dodajući da se tek očekuju popusti koji se daju uz promocije, Aleksandar Danilović kaže da su "cene preko naših agencija niže nego u 70 odsto hrvatskih hotela ako bi se uplaćivalo preko njihovih agencija". On to objašnjava željom hrvatskih turističkih radnika da što više ljudi iz Srbije provede svoj odmor kod njih. Razlog leže u navikama onih koji dolaze odavde. Danilović prepričava kako su mu kolege iz hrvatske rekle da su "Srbi jedni od retkih koji primaju 300, a troše 500 evra". Mišljenje da je tržište Srbije tržište dobrih potrošača izneseno je i na beogradskom Sajmu turizma jer "Srbi i Rusi sve dok imaju novca ne ustežu se da ga troše".

U "Kontikiju" potvrđuju da su i oni imali sporadičnih slučajeva uplate aranžmana iz Hrvatske i Bosne i Hercegovine. Što se tiče ovdašnje situacije, prodaja za aranžmane u Hrvatskoj se duplirala. "Jugonostalgičari se vraćaju na hrvatsku obalu", tumačenje je Branke Karadžić iz "Kontikija". Ova agencija u svojoj ponudi ima više od 70 hotela i to u Istri, Dubrovačkoj regiji i na ostrvima. Gospođa Karadžić govori i o prednosti *last minute* ponuda, na koje, međutim, "naši turisti nisu navikli, iako im za Hrvatsku ne bi trebala viza, pa je s te strane vrlo zgodno i ostvarljivo".

Početna cena letovanja na hrvatskoj obali, za osam dana, iznosi između 250 i 300 evra i obuhvata sedam noćenja u skromnim apartmanima ili hotelima sa dve zvezdice. Na ostrvima, prosečna cena za pristojniji hotel je 500-600, dok u luksuznim hotelima ide od 1000 pa naviše. Slične cene su u Istri. Dubrovnik je, već uobičajeno, skuplja destinacija pa, na samom startu, za boravak u hotelu treba izdvojiti blizu 500 evra. "Kontiki" u svojoj ponudi ima i ekskluzivni hotel, u zgradi iz XVII veka, gde sedam noćenja u sezoni košta 2600 evra.

Među turistima iz Srbije, najveće je interesovanje za Istru, jer se tamo, kako kažu, osećaju dobrodošli. A to otvara pitanje one druge cene, koja se ne broji u evrima, kunama ili dinarima.

O EKSPRESU, TABLICAMA I...: Kako nam je rečeno u izvorima bliskim generalnom konzulatu Republike Srbije u Rijeci, pred svaki početak turističke sezone njima se obrati dvadesetak ljudi sa istim pitanjem: "Koliko je sigurno putovati u Hrvatsku kolima, kolika je verovatnoća da će biti napadnuti tamo

gde ne uspeju da sakriju šta su i odakle su, a pogotovo kakve bezbednosne garancije Konzulat može da im pruži ukoliko se opredele za putovanje u Hrvatsku?" Odgovor je uvek isti. Niko, ni Konzulat, ne može ništa da garantuje, ali iskustvo govori da su Kvarner i Istra relativno bezbedni za srpske turiste, a pojedinačni incidenti jesu mogući, ali su malo verovatni.

Priče o prodavnicama gde vam kažu da nema hleba, iako vidite pune rafove, pa se tek onda dosetite da tražite kruh, nisu retkost. Slično je i sa kafom odnosno kavom. Jedan novinar koji je prošlog leta putovao u Hrvatsku kaže da je imao sledeću taktiku: u kafiću uvek traži "espreso" – što je sigurno, sigurno je – a kafu će piti kada se vrati u Beograd.

Postoji strah kod nekih da će biti napadnuti jer govore ekavicu, ali možda je ipak najveća zebnja vezana za kola sa beogradskim tablicama, i to ne bez razloga. Krađa tablica ili kamen bačen na šoferšajbnu nije neuobičajena stvar, pogotovo u nekim delovima Hrvatske.

Međutim, kako smo saznali, u prethodne tri godine riječkom konzulatu (koji pokriva deo Jadrana od Karlobaga pa na sever Istru i ostrva poput Cresa, Lošinja, Raba, Paga) nije se obratio nijedan turista sa žalbom te vrste.

Pretpostavka je da oštećeni neće da prave "međudržavni" od svog problema, a i smatraju da od žalbe ionako nema neke koristi jer bi, kako veruju, i pravosudni i policijski aparat bio protiv njih. Oni koji su upoznati sa situacijom kažu da su u Istri ovakvi incidenti pojedinačni izgredi. Takođe smatraju da bi se isto moglo dogoditi i autu hrvatskih registracija koji bi se našao slobodno parkiran u Zemunu ili Nišu.

Zvaničnih podataka koji bi se specijalno odnosili na "turistički segment" prigovora i žalbi građana Srbije nema, kako u riječkom konzulatu tako ni u ambasadi Srbije u Zagrebu. Naša ambasada se o ovim incidentima obaveštava ili iz medija ili joj se direktno obraćaju stranke ili, konačno, od MUP-a Hrvatske. MUP Hrvatske je dužan da obavesti ambasadu o ovakvim problemima, ali oni to vrlo retko rade. Neformalna preporuka srpskih diplomatskih predstavnika onima koji dođu u Hrvatsku je – parkirajte auto tamo gde ga ne vide prolaznici. Za razliku od Istre gde ovdašnji turisti jesu dobrodošli i imaju lepa iskustva, atmosfera u Šibeniku, Splitu ili Dubrovniku je drugačija. Pre dve godine se čak dogodilo da je u Dubrovniku spaljen auto MUP-a Srbije. Počinioci nisu pronađeni. Ovo svakako ne znači da će svakom ko ode u Šibenik sa srpskim tablicama biti spaljen auto ili probušene gume. Ali, kako poručuju iz ambasade, opreznost nije na odmet.

I dok put po hrvatskim putevima može biti rizičan, dotle je nebo između Hrvatske i Srbije postalo veoma prometno. Naime, vazdušna linija koja povezuje Beograd i Pulu, najprofitabilnija je JAT-ova linija. Uvedena je prošle godine posle blizu dve decenije pauze, a njena popunjenost prosečno iznosi 98 odsto, što je više od svih drugih redovnih linija srpskog avio-prevoznika. U JAT-u najavljuju da će ubrzo uvesti i let Beograd–Dubrovnik.

Ko će sve leteti tim avionom? Deca koja su rođena za vreme rata u bivšoj Jugoslaviji sada imaju šesnaest, sedamnaest godina. Već osam godina prate Jadransku ligu u košarci, serije zajedničke produkcije, slušaju Severinu i navijaju za Cukrova u "Operaciji trijumf" jer dečko dobro izgleda. Po celom gradu vide bilborde na kojima se reklamira hrvatska obala. A ako ih srce odvede na more koje je tako blizu a tako lepo, i odu direktnom linijom, kolika li će biti njihova zbunjenost kaže li im kelnerica da ne mogu da naruče kafu jer ona ne razume šta je to. ×

JELENA JORGAČEVIĆ

Slovenačko-hrvatski rat plakatima

Kada su bilborde u Srbiji zaposele tri bivše jugoslovenske republike, reklamirajući svoje lepote i prednosti u odnosu na konkurente, u medijima je počelo da se priča o ratu za naklonost srpskih turista. Borba za onaj manji deo ovdašnjih koji se neće odlučiti za Grčku postala je, u jednom trenutku, i vrlo napeta. Naime, nakon što je Hrvatska krenula sa svojom kampanjom po gradovima Srbije, Slovenija je uzvratila udarac i zakupila bilborde na kojima se reklamira Portorož. Što opet ne bi samo po sebi bilo sporno, da slogani ne glase "Najbliže evropsko more", "Vizne olakšice" i "Prijatelji" (što podseća na, ne tako davne, crnogorske plakate koji su pozivali srpske turiste na leto "među prijateljima"). Slovenci tvrde da je to sve istina i ništa do istine, da jesu izračunali da je Portorož osam minuta bliži Beogradu nego najbliže grčko more, vizne olakšice jesu na snazi a direktor Slovenske turističke organizacije izjavio je da Sloveniju i Srbiju vezuju blizina i zajednička istorija, bliskost jezika i razumevanje, pa su Srbi uvek dobrodošli. Međutim, Hrvatska pomenute parole vidi kao čistu provokaciju. Slovenci su blokirali hrvatske pregovore za priključenje Evropskoj uniji a potom su, kako izveštavaju hrvatski mediji, tik uz njihove plakate stavili bilborde na kojima se reklamira evropsko more. Sporna je i parola o prijateljstvu, jer, kako kažu, nije baš potrebno biti suviše pronicljiv da bi se razumelo da tu reč Hrvati ne bi mogli da prevale preko usana, kada su u pitanju potencijalni turisti iz Srbije.

Na ove komentare, direktor Turističkog udruženja "Portorož" izjavio je da je zanemeo, ali ga to ne sprečava da bude srećan jer je Slovenija uz deset puta niže ulaganje u srpsko tržište postigla odličan efekat. On tvrdi da je na raspolaganju imao oko 70.000 evra za tu kampanju dok su, po njegovim informacijama, Hrvati potrošili oko 350.000 evra (njihovo Ministarstvo kaže da je utrošeno oko 120.000 evra na kampanju po ulicama Srbije).

Nedavno je izbio još jedan sukob između ove dve bivše jugoslovenske republike, ali ne zbog naših turista. Slovenija je, kako izveštavaju mediji iz Hrvatske, znatno povećala cene putarine na svojim autoputevima, tako da je sada na samom vrhu evropskih zemalja po skupoći. A pošto se Hrvatska nalazi na petom mestu omiljenih turističkih destinacija za nemačke motocikliste, sada će oni, da bi proveli u Hrvatskoj sedam dana, plaćati putarinu Slovencima kao ranije za pola godine.

Hrvati to shvataju kao još jednu provokaciju. Njihovi susedi kažu da se samo prilagođavaju zahtevima Brisela i ne vide šta je u tome sporno.

CINCARI: DVA I PO VEKA RASEJANJA

MOSKOPOLJSKI ARGONAUTI

"U doba kada su ostali balkanski narodi razvili nacionalni korpus i definisali nacije, Cincari su kao manja etnička grupa hrišćanske vere učestvovali u nacionalnim pokretima drugih, bliskih, naroda" (Dušan Popović)

PIŠE:
ZORICA JANKOVIĆ

U z zapadnu ivicu Korčanske kotline, u jugoistočnom delu današnje Albanije, uspinje se stari asfaltni put, koji će posle savladanih serpentina, krivudajući desetak kilometara po visoravni, dovesti putnika namernika do starog cincarskog grada Moskopolja. Danas je to naselje sa albanskim življem i nazivom Voskopoja (kasnije nastalo uz razrušeno Moskopolje), u kojem par stotina stanovnika svoju egzistenciju vezuje za obližnji sanatorijum za lečenje plućnih bolesnika, jer osim čistog planinskog vazduha, drugih uslova za ekonomski razvoj skoro da nema.

Ali, ono što su danas nepovoljni uslovi za opstanak i razvoj značajnijeg naselja (teško pristupačan teren, loše saobraćajne komunikacije), dva i po veka unazad, u uslovima nesigurnosti pod naletima osvajača, za jedan miran narod bila je prednost. Ovo je priča o njihovom životu u takvoj izolovanoj sredini i prilagođavanju istorijskim okolnostima koje će dovesti da se njihovo Moskopolje ugasi, a svi oni nađu u rasejanju. Ali, ovo je i podsećanje na njihov doprinos bogatijem i lepšem životu u Srbiji u prošlim vekovima, naročito razvoju građanskog društva sa svim svojim atributima.

POREKLO: Retki su majstori pisane reči, poput Solženjicina ili našeg Andrića, koji jednom rečenicom uvedu čitaoca u materiju o kojoj pišu. Svojim kapitalnim delom *O Cincarima* (1937) Dušan Popović im se pridružuje – i kao istoričar i kao spisatelj. Tako on o Cincarima kaže: "Odgovor na pitanje šta treba razumeti pod rečju Cincarin, nije tako jednostavan: Cincarin je po poreklu Tračanin ili Ilir, po jeziku Roman, po veri pravoslavan, a po kulturi, bar u varošima, Grk, po zanimanju stočar, trgovac ili zanatlija; sve ostalo njegovo ime, prezime, nacionalno osećanje, državljanski položaj, političko mišljenje, sasvim je neodređeno."

Većina istoričara veruje da su Cincari potomci prastanovnika Balkana (Tračana i Ilira), koji su tokom Rimskog carstva romanizovani, u procesu koji je trajao oko 600 godina. Istraživanja govore da su bili čuvari drumova u rimskoj vojsci, pre svega u teško pristupačnim predelima Balkana, i da su se vremenom počeli baviti trgovinom i snabdevanjem rimske vojske hranom i drugom robom. Cincari su veoma rano prihvatili hrišćansku veru i dugo ostali verni Rimu, da bi se posle bure velikih seoba na Balkanskom poluostrvu povukli u planine u osnovali svoje naselje.

MOSKOPOLJE: Brojni su materijalni dokazi da je naselje postojalo i u doba Rimljana i u doba Vizantije, ali smo ostali bez materijalnih dokaza o njegovoj tadašnjoj veličini. Veličinu naselja ne možemo utvrditi ni za prvi period osmanlijske vladavine, ali zato materijalni dokazi po-

Napušteni pravoslavni hramovi u Moskopolju

Kruševo, danas najveći cincarski grad

Lazar Paču

Branislav Nušić

Mihajlo Pupin

Jovan Sterija Popović

Riga od Fere

Toše Proeski

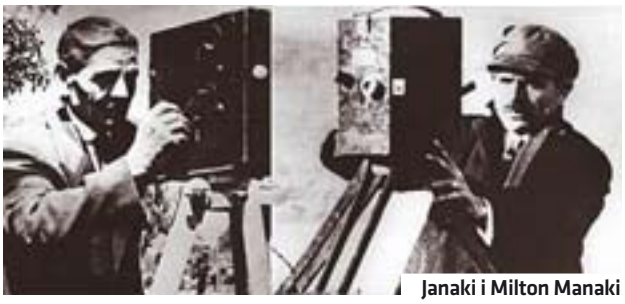

Janaki i Milton Manaki

tvrđuju da je u periodu između 1750. i 1769. godine Moskopolje imalo 12.000 domaćinstava sa oko 50.000 stanovnika i samim tim bilo tada najveće naselje u jugozapadnom delu Balkanskog poluostrva. Skoro svi stanovnici Moskopolja bili su Cincari, sa nešto Grka i Slovena, koji između sebe nisu imali sukoba. Kako se zbog sve većeg broja stanovnika s jedne strane i ograničenih pašnjaka s druge strane, nije moglo živeti samo od stočarstva, moskopoljci su se počeli baviti i trgovinom i to veoma uspešno. Ubrzo su imali i svoje vlastite karavane pa su posao razvili širom Balkana.

Sticanjem bogatstva razvijao se i grad: kuće su zidane od kvalitetnog materijala, ulice su popločavane, otvarane su javne česme, a vremenom i škole, hramovi, pa i štamparija (knjige su štampane na cincarskom i grčkom jeziku). Grad je imao svoju administraciju i policiju, a po njegovim ulicama slobodno su šetale dame u haljinama donošenim iz tadašnjih prestonica evropske mode, Venecije i Beča. Gradom je upravljao odbor sastavljen od predstavnika pedesetak najmoćnijih zanatsko-trgovačkih esnafa. O stečenom bogatstvu, koje je pristizalo od brojnih trgovaca pečalbara u rodno Moskopolje, najbolje govori podatak da je na vrhuncu svoje moći ovaj grad imao 72 pravoslavna hrama (danas 9 očuvanih).

Ali, 1769, pre tačno 240 godina, nesreća je zakucala na moskopoljske dveri. Nakon što su u krvi ugušili ustanak Grka na Peloponezu, Osmanlije su se okomile na daleko čuveno Moskopolje, čijim je bogatstvom ustanak bio potpomognut. Nedovoljno vični ratovanju Cincari su našli spas u bežaniji, koja nažalost nije prošla bez žrtava. Rasuli su na sve četiri strane, najviše po gradovima gde su već imali razgranate trgovačke veze i stanice: širom Makedonije, Srbije, Bosne, Rumunije, Bugarske, pa sve do Beča i na sever do Poljske. Smrtni udarac došao je tri decenije kasnije. Godine 1821. odmetnuti Ali-paša Janjinski je sa arnautskim četama poharao ono što je preostalo. Mnogi muškarci su >>

pobijeni, a mnoge žene odvedene u roblje. Od tada se Moskopolje preselilo u mit.

LOJALNI SVAKOJ DRŽAVI: Suočeni sa istinom da im nema povratka u postojbinu, Cincari su sve svoje snage (znanje, umeće, bogatstvo) usmerili u razvoj nove otadžbine. U vreme kada su stvarane nove nacionalne države na Balkanu, ne praveći razliku među njegovim stanovnicima, javljali su se kao vatreni grčki, srpski, bugarski, albanski i rumunski nacionalisti, a ujedno i kao osnivači građanskog staleža, odnosno intelektualne, političke i ekonomske elite. Ostaje pitanje da li su u oslobađanju ovih naroda videli i šansu za stvaranje sopstvene autonomije. U Srbiji su uživali sva građanska prava i uvek bili ravnopravni u učešću u vlasti, pa im izgleda zalaganje za neku autonomiju nije bilo ni potrebno. Ali jedno je sigurno: Cincari su sačuvali svoje osobenosti (poslovičnu marljivost i štedljivost), želju da ne zaborave svoj maternji jezik, svoju prošlost i sećanje na velike ljude svoga korena.

U političkoj i kulturnoj istoriji Srbije značajno mesto zauzimaju sledeće ličnosti poreklom Cincari: ustaničke vojvode Cincar Marko i Cincar Janko; ustanički diplomata Petar Ičko; komediograf i diplomata Alkibijad Nuša tj. Branislav Nušić; lekar i pesnik Jovan Jovanović Zmaj; komediograf i pesnik Jovan Sterija Popović (tvorac nezaboravnog lika Kir Janje u istoimenoj drami u kojoj oslikava cincarskog trgovca); romansijer i pripovedač Stevan Sremac; romantičar i začetnik srpskog modernog pesništva Laza Kostić; političar Mihailo Polit Desančić; znameniti ministar finansija Lazar Paču; veliki državnik Nikola Pašić (iz poznate cincarske porodice Pasku); političar Kosta Kumanudi (bio

U potragu za Zlatnim runom krenuo je i moskopoljski predak familije Njago – na potpuno pogrešnu stranu. Ka severozapadu, naime, da bi se u predvečerje Drugog svetskog rata prvi deo istorije Njaga završio pretvaranjem Simeona Njegovana u odavno sanjanog crnog konja. Borislavu Pekiću, polukrvnom Cincaru, ta fantazmagorija poslužila je da napiše najmanje devet tomova istorije – nedovršene kao i svaka prava istorija – nesumnjivo vrh onoga što zovemo srpskom književnošću.

Freske iz crkve Svete Marije, sedišta mitropolita

i gradonačelnik Beograda); hemičar Marko Leko; svetski priznati naučnik Mihailo Pupin; književnik Aleksandar Vučo; general, diplomata i književnik Konstantin Koča Popović; glumac Taško Načić. Naravno, tu su i znamenite porodice: Karamata, Spirta, Puljo, Fila. Grčka se ponosi svojim nacionalnim junakom Rigom od Fere (Konstantin Riga), Makedonija slavi revolucionara Pitu Gulija i prerano nastradalog pevača Tošeta Proeskog (Todor Proja iz Kruševa, grada sa danas najvećim brojem Cincara), a obe države se ponose braćom Manaki (Janaki i Milton), pionirima filma i fotografije, Cincarima rođenim na teritoriji današnje Grčke, koji su svoj stvaralački zenit dostigli u Bitolju (Makedonija).

Prema nekim procenama, Cincara (naziv u Srbiji, sami se nazivaju Armani) danas na Balkanu ima oko 150.000, od toga u Grčkoj 65.000, Rumuniji 50.000, Albaniji 22.000, Makedoniji 10.000, Bugarskoj 4000, dok ih u Srbiji živi oko 5000 (prema poslednjem popisu samo se 248 građana izjasnilo kao Cincari, u Vojvodini 45).

Savet Evrope je prepoznao uticaj ovog naroda na evropsku istoriju pa je 24. juna 1997. godine doneo preporuku broj 1333 i odluku broj 674/7.1 Komiteta ministara kojima poziva države u kojima žive Cincari da se aktivno uključe u projekte cincarskih organizacija kako bi se sačuvao cincarski jezik kao kulturno blago Evrope. Sa istim ciljem u Beogradu deluje i Srpsko-cincarsko društvo Janjina, koje pored jezika, svojim aktivnostima, uspeva da sačuva i ostalo kulturno blago svojih predaka. ×

Autorka je istoričar i kustos Istorijskog muzeja Srbije

VREME
u štampanom izdanju
na ovoj stranici se nalazi reklama

Bosanci protiv Kurda, u Norčepingu

Tim u kome većinu čine bosanske izbeglice na početku drugog kruga prvenstva ima 10 bodova prednosti i na pragu je najvećeg uspeha, plasmana u Treću ligu, što raduje nemalu izbegličku koloniju okupljenu oko kluba, ali nameće i brige jer će trebati više para

Norčeping, Švedska

PRIZNAJEM, KADA SAM pošao u Švedsku, urednicima sam obećao neku priču sa Evropskog prvenstva za mlade. Međutim, mladi ispali, prilično neslavno (više zbog ponašanja nego zbog igre, mada ni ona nije bila za pamćenje), dnevne novine već sve objavile i objasnile... A urednici strogi, očekuju najavljenu "priču iz Švedske". Pa, evo je... Nije baš ono što je obećano i dogovarano, ali novine su "živa stvar", događaji nameću teme pa tako samoinicijativno odlučih da budem specijalni izveštač sa nesvakidašnjeg fudbalskog derbija u Norčepingu. Dobro, Švedi bi rekli "Noršoping", ali da sad ne ispravljamo jezičke krive Drine, naši navikli na Norčeping pa neka tako i ostane. Elem, čujem od prijatelja da se igra derbi Četvrte lige, Bosna protiv Azeha, tima takođe nemale kolonije Kurda. Kažu, važna utakmica, Bosna ubedljivo vodi, u prvih 11 kola nanizala 10 pobeda i samo jedan poraz, sad počinje drugi krug, ako Bosna pobedi imaće 10 bodova prednosti i lepe šanse da uđe u Treću ligu, što je retko polazilo za nogom jednoj ekipi sastavljenoj (uglavnom) od izbeglica... U celoj Švedskoj u četiri grupe Četvrte lige igraju četiri ekipe pod imenom "Bosna", ali ova je najuspešnija. Lider, aspirant za viši rang. Iskustvo ne fali, tamo negde sredinom devedesetih počeli od najniže sedme divizije a sad su pred promocijom u Treću...

ROŠTILJ, STRUJA, MUZIKA: Igralište negde blizu mora, lep teren, ima i semafor sa satom, "upravna" zgrada sa svlačionicama u klasičnom švedskom stilu, od drveta. Ulaz preko pomoćnog terena koji je ujedno i parking, karta 40 kruna (nešto manje od četiri evra), mnogi ulaze na "Dobar dan", ali čujem da imaju godišnje pretplatne karte, kao u kakvom velikom klubu. Još iz daljine se čuje prigodna muzika sa prepoznatljivim melosom, pojačalo tik uz mini-kiosk ispred koga se već dimi roštilj, doduše električni. Ćevape prevrće Aga Mlivić kao što je godinama vešto driblao protivničke igrače dok je bio fudbaler, prvo u svom rodnom Sijekovcu i Bosanskom Brodu a posle dugo u Švedskoj. Igrao, kažu, do 46... Upoznajem Kemala Šljoku, kažem da mi je prezime nekako poznato, on ćuti, ali drugari otkrivaju da je skroman pa krije da je sedam godina bio prvotimac zeničkog "Čelika", igrao u onoj Prvoj ligi nekadašnje "Juge", jednom stavio u džep i slavnog Oblaka...

"Njegov sin, Damir Šljoka, glavni nam je golgeter, igra centarfora", referišu ljubazni domaćini a onda u poverenju otkrivaju da je Šljoka senior bio očajan kada je sin prvo odlučio da trenira košarku. Kažu, jedva ga "vratio na pravi (fudbalski) put"...

Na terenu obe ekipe, zagrevanje u toku, tu je i sudija, vidim i jednog mladog momka s blokom i olovkom u ruci, odmah se primećuje da nije ni "naš" ni "Kurd". Kažu, novinar lokalnog lista, derbi je u pitanju pa valja zabeležiti... Gledalište podeljeno, navijači ekipe "Azeh" za koju uglavnom igraju Kurdi na jednoj strani, "Bosanci" na drugoj. Atmosfera sportska, bez provokacija.

"Ako se i zakače na terenu, bar neće biti na verskoj osnovi", primećujem neobavešteno.

"A, varaš se, ovi naši Kurdi su pravoslavci", kažu mi domaćini. "Ali incidenata neće biti, toga nema ovde."

Tek što sedosmo na "tribine", odnosno klupe od kojih dve imaju po dva reda pa su oni koji sede na gornjem kao "na galeriji" Bosanci dadoše gol. Prvi minut i već 1:0, strelac Armin Ugljanin... Ugljanin? Zvuči poznato a uskoro stiže i potvrda, sinovac nekadašnjeg fudbalera Partizana istog prezimena. Ubrzo isti igrač daje i drugi gol. Kurdi kao napadaju, ali golove daju Bosanci. Na 3:0 povisuje Šljoka u klasičnoj kontri i elegantnom završnicom u "jedan na jedan" sa golmanom. Četvrti gol daje jedan crnokosi, ali vidim da nije "naš": "To je Deni Johanson, jedan od nekoliko Švedana u timu. Osnovu ekipe čine Bosanci, ali nismo 'etnički čisti'. Jezik sporazumevanja je švedski. Samo se psuje na maternjem. Imamo i dva Albanca sa Kosova, pogledaj onog desnog beka pored koga ni muva ne može da prođe, imamo i jednog Grka, pa jednog Crnogorca, Bobana Backovića koji je stub odbrane, ali je danas, nažalost, povređen. I Kurdi imaju 'strance', vidiš onog sa trakom? To je Cupan, Hrvat, igrao dugo u Prvoj i Drugoj

FOTOGRAFIJE: VLADIMIR STANKOVIĆ

SVE NA SVOM MESTU: Poslužnje, elektronika i reporter "Vremena" na tribini

ligi kao profesionalac, sad se rekreira", pričaju domaćini.

Srba i Hrvata u prvom timu trenutno nema, ali bilo ih je. Neki otišli u veće klubove, u potrazi za afirmacijom i boljom zaradom. U emigrantskoj koloniji u Norčepingu, koja ima oko 5000 ljudi, većinu čine Bošnjaci, ali suživot sa malobrojnim Srbima i Hrvatima je za primer. Vreme, kao i uvek, čini svoje. Mešoviti brakovi takođe, kao i ovo okupljanje oko fudbala... Svi imaju svoj klub, ali je "Bosanski" u centru grada najveći, često tamo zajedno gledaju utakmice "naših" reprezentacija...

"IGRALI" I LOPOVI: Na poluvremenu 3:0 za Bosance, ali eto malera... "Crk'o Maršal", što bi rek'o Nele Karajlić, odnosno ozvučenje. Ajd' što nema muzike, može i bez nje, ali nema struje ni za roštilj. A gomila ćevapa čeka da se obrne. Po sistemu "ništa nas ne može iznenaditi" vredni klupski funkcioneri vade odnekud rezervnu varijantu, roštilj na ćumur. Ko zna otkad nije radio, ali valja spasavati stvar. Malo ga ostrugaše, potpališe vatru i nastaviše tamo gde su stali...

Do kraja meča Bosanci daju četvrti i peti gol, Kurdi postižu počasni pogodak u 90. minutu. Kraj, 5:1, važna pobeda i 10 bodova prednosti. Na kraju lepa slika, svi na centru u koloni po jedan pa ruka ruci, sportski pozdrav svako sa svakim. Muka, međutim, tek predstoji: "Ne valja, ide sezona odmora, prvenstvo se prekida mesec dana, ovi naši će na razne strane, mnogi u zavičajnu Bosnu, nagojiće se... Prethodnih godina umalo nismo ispadali zbog katastrofalnog drugog dela", kaže Mirsad Begović, rodom iz Trebinja.

Dok se čeka nova tura ćevapa (somun se podrazumeva), "blagajnica" referiše da je prodato samo 77 karata... Nema ni za sudije (glavni dobija 1000 kruna, pomoćni po 600), ali i to je bolje nego ništa.

"S jedne strane, raduje nas da uđemo u Treću ligu, to bi bio veliki uspeh, ali doneće i brige jer će nam trebati mnogo više para. Izdržavamo se, uglavnom, od sponzora kojih je sve manje i dodatnih aktivnosti poput ovog bifea", kaže Mirsad.

Dok se komentariše meč i perspektive za viši rang, fudbaleri izlaze iz svlačionice prilično ljuti: "Neko nas je 'popalio', odneo nam pare iz džepova, mobilne telefone. Izgleda da nije imao previše vremena jer nije prevrnuo sve, jedan imao 4000 kruna i ostale mu u džepu", kažu igrači. Neko predlaže da se zove policija, drugi rezignirano konstatuje: "Zovite, da se brukamo, to je mogao da učini samo neko od naših..."

Uprkos krađi, počinje "treće poluvreme". Tek je 21.00 a sunce još sija. Po savetu prijatelja valja se diskretno udaljiti jer će "doigravanje" potrajati. Mrak nikako da padne, čuvene severnjačke "bele noći" uveliko traju.

Izreka kaže "teško zemlji koja Bosne nema", a ako je tačna, Švedska ne mora da brine. Ima četiri Bosne. Pa makar bile i fudbalske. ×

VLADIMIR STANKOVIĆ

OTPOR U IRANU

Protesti, žrtve i pretnje VREME 964

Očigledno je da je fenomen "Otpor-revolucija" nakon Srbije, Ukrajine, Gruzije, Moldavije... stigao i do Irana. Šta su zajedničke karakteristike svih ovih "Otpor-revolucija" od Beograda do Teherana? Kao prvo, do njih dolazi isključivo u onim zemljama u kojima na parlamentarnim ili predsedničkim izborima izgubi kandidat Pentagona. Kao drugo, u svim ovim slučajevima srbijanski "Otpor" je nezaobilazna mirođija u lokalnom "bosanskom loncu". Kao treće, revolucije se sprovode isključivo u glavnim gradovima dok provincije ostaju mirne. I kao četvrto, u svim ovim slučajevima se juriša na zgradu nacionalnog parlamenta po ugledu na beogradski original. Amblem Otpora (stegnuta pesnica), koji su originalno koristili Musolinijevi fašisti kao simbol nacionalnog jedinstva (*fascio*) takođe je prisutan u svim ovim slučajevima ali se pozadina barjaka pesnice menja u skladu sa lokalnim tradicijama (po ugledu na McDonnald's politiku prodaje svojih proizvoda u različitim kulturološkim ambijentima). Tako je u teheranskom slučaju pozadina "otporaškog" barjaka i bedževa zelene boje. Ko je pratio "otporaške" revolucionarne aktivnosti u Kijevu mogao je da pogleda i dokumentarni prilog francuske televizije u kome se jasno govori o direktnoj logističkoj povezanosti beogradskih i kijevskih "otporaša" kao i o izvozu revolucije putem istog beogradskog "otporaškog" personala. "Otporaške revolucije" su u svim uspelim slučajevima (Beograd, Kijev, Tbilisi) na vlast dovele "prozapadne demokratske snage" direktno sa ulice, a u ostalim neuspelim slučajevima (Kisinjev, Teheran) to su pokušale a na osnovu floskule o "pokradenim izbornim glasovima". Da se u ovom slučaju i stvarno radi o podmetanju roga za sveću videli smo već u beogradskom petooktobarskom slučaju kada je nekolicina "demokratskih revolucionara" priznala (kad se slegla prašina) da je dr Koštunica dobio manje glasova od Miloševića. Nije teško zaključiti da se i u slučaju navodno pronađenih plastičnih kesa sa popunjenim izbornim listićima u zgradi Savezne skupštine verovatno radi o čistoj farsi. Međutim, ono što ostaje apsolutno upečatljivo kao unikatni kuriozitet u istoriji parlamentarne demokratije, bar u Evropi, jeste to da su zabeležena samo dva slučaja paljenja zgrada nacionalnih parlamenata: 1933. g. berlinski Rajhstag su zapalili nacisti a 2000. beogradsku Saveznu skupštinu "otporaši". Fenomen piromanskih "Otpor-revolucija" svakako zaslužuje dubiozniju stručnu analizu, a ovim kratkim komentarom smo upravo želeli da podstaknemo aktivnosti u tom pravcu.

Vladislav B. Sotirović,
elektronskom poštom

RAZUMETI DRUGE

Između "ludaka" i "normalnih" VREME 964

Hteo bih da pozdravim redakciju i da kažem da ste, kako mi se čini, prvi u Srbiji pokrenuli ovakvu temu koja je neopravdano zapostavljena kod nas. Naravno da je svaka usluga koja se razvija za zdravlje čovekovo vrlo važna i od presudnog značaja za obolelog, nije bitno od koje vrste bolesti. U svakoj grani medicine smo koliko-toliko napredovali, sem u ovoj. Reklo bi se da smo čak i nazadovali, a u prilog tome se vidi da je Italija, koja važi za jednu od zemalja koje mnogo više pridaju pažnju mentalnom zdravlju nego ostale zemlje, pokupila u prošlosti par ideja od nas i gurala ih kao svoje. E sad, gde su oni a gde smo mi. Molio bih redakciju da drži ovaj naslov na prvoj strani koliko god može jer je on od presudnog značaja za razumevanje mentalno obolelih osoba i kao takav pogađa suštinu stigme. Još jedan pozdrav redakciji i pohvale na način na koji privlače pažnju. Uradili ste to baš onako novinarski, pošteno.

Aleksandar Virijević,
elektronskom poštom

HANIBAL I POMAGAČI

Duvanske afere: Pukanić i Šelzi VREME 963

Poštovani uredniče, valjda vam je jasno iz svih dosadašnjih tekstova vašeg "istraživača" Miloša Vasića da je on, ništa drugo nego plaćeni, dobro plaćeni megafon Stanka Subotića. Siguran sam da će italijansko tužilaštvo, kao i srpsko i hrvatsko, uvažiti njegove primjedbe u odbrani lika i djela Balkanskog Hanibala a njegovog finansijera, u seriji ubistava i kaznenih djela koji se vezuju za njegovo ime.

A "skromno mišljenje" srpske policije i tužilaštva o meni koje pominje gospodin Vasić, mogao bi i da objavi. Sa zadovoljstvom ću to čitati. Osim jedne tužbe pomenutog Hanibala sa Uba, protiv mene, koja je na Drugom opštinskom sudu u Beogradu odbijena, nikada nisam ni u Srbiji ni bilo gdje drugo imao problema sa zakonom. Za razliku od Vasića koji se sa zakonom sukobljava upravo na vašim stranicama. Dosta je više, Vasiću, maske su pale.

Ratko M. Knežević, London

Odgovor Miloša Vasića u idućem broju "Vremena"

UVRNUTI STAVOVI

Sloboda štampe u medijskoj Somaliji VREME 964

Zahvalan sam "Vremenu" i posebno g. Vojinu Dimitrijeviću što je našao za korisno da gospođi Smajlović očita lekciju i malo je poduči o pravu i etičkim vrednostima koji bi morali koliko-toliko da budu deo ličnosti svakog novinara, sem ako se ne radi o kojekakvim novinarčićima kojih, nažalost, ima u svim redakcijama.

Ta gospođa, bivša glavna urednica "Politike", ima neke vrlo uvrnute stavove o opštim vrednostima da je mučno s njom o tome i raspravljati.

Kulminacija je dostignuta prilikom nedavnog gostovanja kod Olje Bećković u "Utisku nedelje", kada je uspela da tu emisiju potpuno upropasti. Nažalost, mnogi nisu imali načina da to saopšte, ali evo, zahvaljujući vama, barem ja to mogu da kažem.

Miodrag Miletić,
elektronskom poštom

DECA KOJA "CUGAJU"

U parkiću, usred mraka — VREME 964

Na ovaj fantastičan pogled T. Pančića dodao bih jedno pitanje: koliko je među onima koji se sablažnjavaju njih koji u isto vreme smatraju da je njihovo dete "ljudina" ako pred gostima "cugne"? Da li su ti ljudi nekad svom detetu na svadbama (i veseljima srodne prirode) dali čašu piva ili "mučenice"? To se dešava pred očima i na opšte oduševljenje kako roditelja ili rodbine tako i "prijatelja" i prijatelja deteta ("mi ti samo želimo dobro", zaklinju se mnogi od njih). Mogu samo da razumem strepnju roditelja tinejdžera L. V., kao i drugih roditelja čijoj se deci to dešava – za roditelja jedan uvučeni dim može bude signal za potop i to apsolutno razumem. Ostali "dušebrižnici" lažu ili se jednostavno naslađuju tuđoj nesreći. A nesreća baš i ne voli dugo da bude "tuđa" – očas posla postane naša.

Vladimir Zlatić,
elektronskom poštom

ALKOHOL JE "FUJ"

U parkiću, usred mraka — VREME 964

Mogu i hoću, da pohvalim iskrenost i poštenje g. Pančića u članku "U parkiću u sred mraka". Mada, mislim da je bio blag prema onima koji bi trebalo ozbiljno da robijaju, pošto ozbiljno i krše zakon... šire mržnju, netrpeljivost, lažne vesti... itd. Spisak njihovih dela je obiman, i pošto taj (šteta boje i para) papir ne čitam, ali vidim odvratne naslove, nije mi jasno dokle će biti u prilici da mute um ionako smućenima, i zagađuje čovekovu okolinu onima koji se smatraju svesnijim delom našeg, aj' da kažem "društva". I, verovatno znate, g. Pančiću, u mojoj generaciji, preko pedeset... po gradovima nekadašnje Jugoslavije je, verovatno, trećina probala. A, zemljoradnici, poneki, i gajili, što za prodaju, što za sebe. Lično, nisam voleo travu, hašiš mi je bio bolji. Alkoholna pića više ne pijem. I cigarete sam, kao veoma nekorisne, odbacio.

Licemerje i bezobzirnost su zaista među najgorim ljudskim ponašanjima. Uporna borba protiv toga donosi uspeh.

Danko Đurić,
elektronskom poštom

KO ME UČI ENGLESKOM

Virtuelni telefon — VREME 964

Kada će vaš autor prestati da "ćirilizuje" nazive popularnih internet servisa, proizvoda i sličnog? Ajvojs? NE! iVoice! Reči se prepoznaju kada vidim napisano "iVoice" JA ZNAM o čemu se radi. Dovoljno sam pismen da znam da se to čita "ajvojs", nije mi potreban Zoran Stanojević da me uči engleskom izgovoru.

Pošto niste palanački oglasnik već ozbiljne nedeljne novine, pretpostavljam da i većina vaših čitalaca ume da rastumači da se reč poput "Gmail", čita "džimejl", ali će mnogo lakše ukapirati o čemu se radi ako vidi napisano onako kako vidi svaki dan kad god otvori taj servis na netu. Dakle, reči se prepoznaju, ne speluju se, to je davno poznata činjenica. Vi se štampate na latinici i nema potrebe da rešavate problem prebacivanja opšte poznatih reči u formu prilagođenu ćirilici.

Javite to g. Stanojeviću i vašim lektorima, da nas ne muče više. Dovoljno smo pismeni i bez zastarelih pravopisnih pravila pisanih u vreme kad nije bilo interneta.

Danilo Stefanović,
elektronskom poštom

>> PRODAJA&PRETPLATA

ŠTAMPANO IZDANJE

	Beograd [kurirom]	Srbija [poštom]	kontinentalna Evropa [površinskom poštom]	ceo svet [avionom]
6 meseci	3500 din	3300 din	75 EUR/99 USD	115 EUR/149 USD
12 meseci	7000 din	6600 din	150 EUR/199 USD	230 EUR/299 USD

INTERNET IZDANJE

6 meseci	bez PDF-a	sa PDF-om
Srbija	750 din	1200 din
Svet	16 USD	24 USD

Opcija PDF podrazumeva i mogućnost preuzimanja fajla u obliku identičnom štampanom izdanju. Zabranjeno je da više lica upotrebljava isti nalog.

VREME ELEKTRONSKA ARHIVA

	Srbija	Svet
VREME DVD komplet 1997–2007	900 din	USD 29
dopuna kompleta za dosadašnje kupce	500 din	USD 15

Elektronska arhiva nedeljnika VREME u PDF formatu sa sačuvanim stranicama kao u štampanom izdanju i sa mogućnošću pretraživanja, obuhvata period od marta 1997. do kraja 2007. Diskovi se dostavljaju poštom u roku od 20 dana od kad dobijemo dokaz o uplati. Raniji brojevi Vremena ne postoje u ovom elektronskom obliku.

KNJIGE I DVD-ovi

	Srbija	Svet
FILIP ŠVARM: knjiga i DVD Jedinica	790 din	34 USD
samo knjiga Jedinica	670 din	23 USD
DRAGAN TODOROVIĆ: Živela naša Srbija	500 din	19 USD
BORIS VARGA: Putinova Baršunasta gerila	480 din	19.75 USD

U sve dinarske cene je uračunat PDV. U sve cene je uračunata poštarina. Potvrdu o uplati zajedno sa svojim podacima pošaljite na adresu VREME, Mišarska 12, Beograd, ili faksom na broj 011/3238-662, sa naznakom za šta je uplata izvršena (pretplata za štampano/internet izdanje, knjiga ili VREME-DVD). Za internet pretplatu obavezno navesti e-mail za kontakt. Vašu e-mail adresu ne ustupamo trećim licima. Sve dinarske uplate treba izvršiti u korist NP VREME isključivo na račun 205-13281-15. Za dostavu u inostranstvu, uplata u zemlji se naplaćuje u dinarskoj protivvrednosti prema srednjem kursu NBS. Iz inostranstva možete izvršiti uplate za sva naša izdanja na internet adresi http://www.vreme.com/pretplata pomoću kreditne kartice, (cena u USD), kojom prilikom će se stanovnicima zemalja članica EU zaračunati i dodati odgovarajući PDV ili direktno na naš devizni račun – podatke možete naći na internetu na www.vreme.com/pretplata. Šestomesečna pretplata na štampano izdanje podrazumeva 26, a godišnja 52 broja. Trajanje pretplate na internet izdanje određuje se datumski od dana otvaranja naloga, a korisniku su na raspolaganju svi brojevi objavljeni na internetu od kraja 1998. godine.

>> DODATNE INFORMACIJE U VEZI S PRODAJOM I PRETPLATOM >TELEFONOM, RADNIM DANOM OD 10 DO 16h: 011/3234-774 > E-MAILOM NA PRETPLATA@VREME.COM

Jaje

"Jaje je oblik a istovremeno i rani stadijum samostalnog razvoja novog živog bića. Nastaje od oplođene (najčešće od strane muškog predstavnika vrste) ženske rasplodne ćelije, najčešće nazvane i jajnom ćelijom ili gametom", kaže Vikipedija. Dobro, može i tako. "Svako jutro jedno jaje snagu daje", piše na kutijama u koje staje deset komada, a prodaju se po supermarketima. Nije ni to loše, ako se ne plašite visokog holesterola. Ali, nigde ni reči o lepoti, savršenstvu oblika, magiji nečega sasvim jednostavnog i bezbrojnim mogućnostima koje pruža.

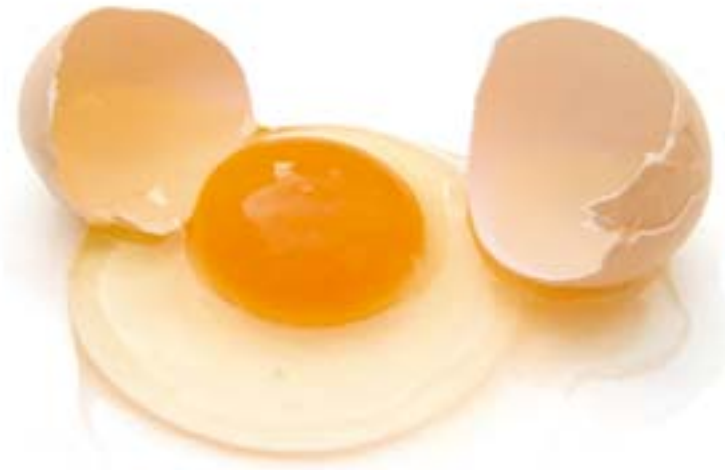

Brat i ja imamo po tri ili četiri godine. Veliki je petak. Nikad nismo kročili u crkvu, nismo kršteni. Ali, mama farba jaja, a mi se radujemo svakom koje pukne tokom kuvanja, jer znamo da ćemo odmah moći da ga smažemo. Ostalim danima nas ni puškom nije moguće naterati da pojedemo kuvano jaje, ali, ova obojena su drugačija. Njih hoćemo, i to odmah. Ko da čeka nedelju. Dvadeset godina kasnije, posle kriza, inflacija (sedam jaja za marku) i nestašica, na slovenačke, nemačke, austrijske i druge boje za jaja "sa pedigreom" spucavam sumu od koje sam mogla da kupim čizme. Bačene pare, opet su najlepša jaja iz boje kupljene na pijaci.

"Baba, koliko jaja ide u gibanicu?"

"Šta znam, što više, to bolje, stavi četiri."

Stavljam šest. Svaki čas zavirujem u rernu. Raste, raste, naduva se, kao da će svakog trenutka odande da se izlegne u najmanju ruku dinosaurus. Onda splašnjava, ravno je, valjda je sve u redu. Nisam baš srećna što sam svoju prvu gibanicu morala tako da pravim, na brzinu. Trudim se da ne gledam u nenajavljenog gosta zbog kog je u žurbi sklepana, ali mi ne uspeva. Valjda je ukapirao, ne može da priča dok su mu usta puna, ali uspeva da mi namigne. Sad mi je lakše.

"Dobro pazi kad odvajaš žumanac i belanac. Ako žumanac pukne, bacaj i kreni iz početka, jer ti se belanac nikad neće umutiti." Uvek mi se ruke tresu kad ovo radim, žmurim ako je u pitanju neko drugi. "Belanac se neće umutiti, sve iz početka, moraću da bacim", odzvanja mi u glavi. Ne volim Džejmija Olivera, grub je prema hrani, kad kuva, kao da masakrira, ali ima jednu odličnu caku: razbiješ jaje, istreseš sadržaj na dlan, raširiš prste, belanac iscuri. Divan je osećaj kad na dlanu leži nešto tako malo i nežno kao žumanac. Pažljivo ga spuštam u posudu, "kao zaspalu bebu u krevetac", kaže jedan svedok mog kuvanja. Ismevao me je, ali sasvim je u pravu. Tako treba sa žumancetom. Zašto? Nema nekog praktičnog razloga: samo je lepo, okruglo i sjajno, pa, neka ostane takvo još malo, dok ga varjača ili mikser ne uzmu pod svoje. Mikser i belanac – savršena kombinacija. Prvo se napravi pena, veliki mehuri, onda sve manji i na kraju – sneg. Ne jedem šnenokle, ali kad me pitaju da li ih volim, odgovaram potvrdno. Volim da ih gledam.

Najlepša stvar u vezi sa jajima je što nikad ne znaš šta je unutra. Dobro, nema mnogo mogućnosti: žumanac, belanac, eventualno zametak pileta, što je gadno, pa baš i nije neka radost. Pa ipak, postoji mala, sasvim mala mogućnost da su unutra dva žumanceta. Čudno je da u vezi s tim ne postoji nikakvo sujeverje. A baš bi bilo lepo da ima nešto, na primer da jaje sa dva žumanceta znači dve godine sreće za onog ko ga je razbio, ili nešto slično. U tome je tajna čokoladnih jaja sa plastičnom kapsulicom u kojoj se krije igračka. Ni ta čokolada nema neki naročit ukus, naprotiv, prilično je bljutava. Ali, unutra je nešto, a ne znaš šta. Radoznalost golica i apsolutno je nevažno što ćeš se verovatno razočarati kad otvoriš jaje. Pa šta ako je igračka koju izvučeš glupa? Kupićeš još jedno, a u njemu će sigurno biti nešto dobro. A, ako ne bude, kupićeš još jedno, pa još jedno, i tako u nedogled, dok mama ne kaže "Dosta!" ili se sam dozoveš pameti jer si suviše mator da te majka opominje. Naravno, uvek postoji i ona najgora varijanta: njegovo veličanstvo – mućak. Staro, pokvareno jaje, u žargonu – ništa, i to ne makar kakvo ništa, nego veliko ništa. Kad se baš mnogo nadaš nečemu i gotovo da ne postoji ni zrnce verovatnoće da se to neće dogoditi, kad ono – mućak. Ovaj žargonski mućak sam više puta doživela, a onaj pravi samo jednom, davno. Ne sećam se kako je izgledao, ali smrad je nezaboravan.

"Kad u kući ima jaja, sveža masla i dobrog brašna, domaćica nema brige", konstatuje premudra Spasenija Pata Marković, početkom prošlog veka obrazovana na najboljim bečkim školama za vođenje domaćinstva. Da ih je i sama uvek imala, dokazala je time što je, valjda, jedina autorka kuvara na planeti čije su knjige bile zabranjivane. Tokom Šestojanuarske diktature u njenoj *Čitanci za domaćice*, koja je izlazila jednom nedeljno, vladajuća dinastija je ismevana kroz – recepte. Kako takvoj ženi ne verovati? U današnje vreme monopola i globalizacije, vrlo je diskutabilno šta je dobro brašno, pa u kući ima onog koje se najčešće pojavljuje na rafovima samoposluga. Kad je o maslu reč, koja današnja domaćica može da bude sigurna da li je Pata mislila na maslac ili na mast? Ali, jaja su jaja, tu nema dileme. Ko ih ima, nema šta da brine. ×

JOVANA GLIGORIJEVIĆ

VREME
Copyright © 1997–2005 Vreme
PDF izdanje razvili: Saša Marković i Ivan Hrašovec
obrada: Marjana Hrašovec